

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TÜRK AİLESİNDE KOCALARIN PERSPEKTİFİNDEN
EVLİLİK DENEYİMİ VE MUTLU EVLİLİK ALGILARI:
BALIKESİR KENTSEL KOCALAR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Diğer KANBUR

BALIKESİR, 2017

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2017

BAUN

D. KANBUR

T.C.

**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**TÜRK AİLESİNDE KOCALARIN
PERSPEKTİFİNDEN EVLİLİK DENEYİMİ VE
MUTLU EVLİLİK ALGILARI: BALIKESİR
KENTSEL KOCALAR ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Diğer KANBUR

BALIKESİR, 2017

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TÜRK AİLESİNDE KOCALARIN PERSPEKTİFİNDEN
EVLİLİK DENEYİMİ VE MUTLU EVLİLİK ALGILARI:
BALIKESİR KENTSEL KOCALAR ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dinçer KANBUR

Tez Danışmanı:

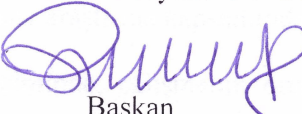
Doç. Dr. Fahri ÇAKI

BALIKESİR, 2017

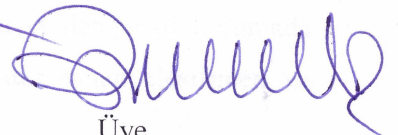
T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyoloji Anabilim Dalı 201312541001 numaralı öğrencisi Dinçer KANBUR'un hazırladığı "Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları: Balıkesir Kentsel Kocalar Örneği" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 20.03.2017 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Kadir Canakcı

Doc. Dr. Fahri ÇAKI
Üye (Danışman)

Üye
Prof. Dr. Kadir Canakcı

Üye
Doc. Dr. Süheyla SARITAŞ

Üye

Üye

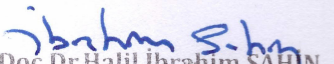
Üye

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

30/03/2017

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Halil İbrahim ŞAHİN
Müdür

ÖNSÖZ

"Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları: Balıkesir Kentsel Kocalar Örneği" başlıklı araştırmamızın amacı Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediğini, evlilikleriyle ilgili olarak hangi sorunları yaşadıklarını, evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında nasıl bir algıya sahip olduklarını, mevcut sosyal ve kültürel yapı ile etkileşimleriyle ortaya koymaktır.

Çalışmamız aile sosyolojisi literatürüne sağlayacağı katkı ve aile ile ilgili yapılacak olan çalışmalara yeni bir perspektif kazandırması açısından önemlidir. Araştırmamız aile ile ilgili yapılan araştırmalarda kocalar ve babalar konusuna yerli literatürde yeterince önem verilmediğinin tespiti üzerine ele alınmıştır. Balıkesir ilinde ikamet eden orta sınıf kocalar araştırma kapsamındadır.

Çalışma öncesi konu seçiminde, çalışmanın ortaya çıkışında ve araştırma sürecinde danışmanlık hizmeti verirken hoşgörü ve ciddiyet dengesini korumada başarılı olan Doç. Dr. Fahri ÇAKI'ya ve araştırmaya katkı sunan eleştirmen ve katılımcılara teşekkür ederim.

Dinçer KANBUR

ÖZET

TÜRK AİLESİNDE KOCALARIN PERSPEKTİFİNDEN EVLİLİK DENEYİMİ VE MUTLU EVLİLİK ALGILARI: BALIKESİR KENTSEL KOCALAR ÖRNEĞİ

KANBUR, Dinçer

Yüksek Lisans, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fahri ÇAKI

2017, 86 Sayfa

Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları konulu çalışmamızın amacı; Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediğini, evlilikleriyle ilgili olarak hangi sorunları yaşadıklarını, evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında nasıl bir algıya sahip olduklarını, mevcut sosyal ve kültürel yapı ile etkileşimleriyle ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yönteminde bir durum çalışmasıdır ve evlilik ile ilgili meselelere kocaların bakış açısıyla yeni bir argüman getirmektedir. Çalışmamızda Balıkesir ilinde ikamet eden 40 koca ile mülakat yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen ana bulgular ve sonuçlara göre kocalar açısından evlilik, inşası zor bir olgudur ve yıkımı mevcut sosyal ve kültürel yapı içerisinde güçtür. Evlilik kararının alınmasında toplumsal yapının meydana getirdiği otomatik bir algı etkilidir ve evliliklerin sürdürülebilmesinde en önemli etken çiftlerin birbirini tolere edebilmesidir. Küreselleşmenin getirdiği riskler, korkular ve tehditler kocaların, ailelerinin içerisinde bulunduğu sosyal ortamları tekinsiz olarak algılamasına sebep olmakta, eskiden rutin olarak değerlendirilen şeylerin tehlikeli olarak nitelenmesine neden olmaktadır.

Cinsiyet normları günümüzde bir dönüşüm içerisinde ve karı-kocalara ilişkin roller arası sınırlar artık belirsizleşmiştir. Popüler kültür, aile üyelerinin beklentilerinde artışa neden olmuş ve duygusal boyutta yer alan şeyler de bir tüketim aracı olarak kullanılmaktadır. Ailede koca veya baba figürü, aile bütünlüğü açısından önemli bir yere sahiptir. Kocalar açısından gerçek anlamda mutlu bir evlilik, ancak eşlerin birbirine tanıdığı esneklik ile mümkün olabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Koca, Evlilik Doyumu, Sosyal Tekinsizlik, Aile, Rol

ABSTRACT

MARITAL EXPERIENCE AND PERCEPTION OF HAPPY MARRIAGE IN TURKISH FAMILIES WITHIN THE PERSPECTIVE OF HUSBANDS: AN EXAMPLE FROM THE CITY OF BALIKESIR

KANBUR, Dinçer

Master Degree, Department of Sociology

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Fahri ÇAKI

2017, 86 pages

Our study; "Marital Experience and Perception of Happy Marriage in Turkish Families within the Perspective of Husbands"; aims to explain the meanings attributed to marriage and marital satisfaction by husbands in Turkish families and what kind of problems they have in their marriages, which perceptions they have related with the threats, risks and politics; together with the interactions in current social and cultural structure. This research has a qualitative characteristic and it is a case study which brings forth new argument to issues related with marriage within husbands' point of view. 40 husbands residing in the city of Balıkesir have been interviewed in our study.

According to the findings and results of this study marriage is a phenomenon which is difficult to build for husbands and it is also difficult to break up within current social and cultural structure. An auto-perception deriving from the social structure is effective in the decision making process of getting married and the most important factor in the sustainability of marriages is the tolerance between couples.

The risks, fears and threats caused by globalization forces the husbands to perceive the social environments as insecure for their families; and evaluate the before-routine activities as dangerous.

Gender norms are in transformation and the roles between husbands and wives indefinite in today's society. Popular culture has caused an increase in the expectations of family members and the things which were once considered emotional are now used as a means of consumption. Husband or father figure in family is very important for the unity of the family. A real happy marriage is possible only with the flexibility of couples towards each other.

Key Words: Husband, Marital Satisfaction, Social Insecurity, Family, Role

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem.....	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	5
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	6
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.2. İlgili Araştırmalar.....	10
2.2.1. Yerli Çalışmalar.....	14
2.2.2. Yerli Olmayan Çalışmalar.....	19
3. YÖNTEM.....	31
3.1. Araştırmanın Modeli.....	31
3.2. Evren ve Örneklem.....	32
3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri.....	34
3.4. Veri Toplama Süreci.....	35
3.5. Verilerin Analizi.....	36
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	37
4.1. Yaşam Tarzları.....	38

4.2. Evliliklerin Mevcut Durumu.....	40
4.3. Sürdürülebilir Evlilik.....	41
4.4. Devlet Politikaları.....	43
4.5. Aile İçi Saygı.....	47
4.6. Evlilik Doyumu.....	49
4.7. Diğer Mesele ve Sorunlar.....	51
4.8. Aile İçi Başarı.....	54
4.9. Mutlu Evlilik.....	56
4.10. Roller.....	58
4.11. Mutlu mu Evlilik?.....	60
4.12. Beklentiler.....	63
4.13. Evlilik Öncesi ve Sonrasında Evlilik Algıları.....	65
4.14. Aile Danışmanlığı.....	67
4.15. Evlenebilmek.....	68
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
5.1. Sonuçlar.....	70
5.2. Öneriler.....	74
KAYNAKÇA.....	76
EKLER.....	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Katılımcıların gelir düzeyi.....	33
Şekil 2. Katılımcıların eğitim seviyesi.....	33
Şekil 3. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı.....	34
Şekil 4. Evliliğin kötüye gitmesi.....	61

1. GİRİŞ

Evlilik, medeniyetlerin kurulmasından da eski bir müessesedir. Son birkaç yüzyıldır devletler, evlilik konusunda önemli rol oynamakta, evliliklerin düzenlenmesinde yasal bir zemin sunmakta ve bir yandan da evliliklerin sürdürülebilmesi için güvenli bir ortam oluşturmaya çalışmaktadır. Ancak tüm iyiye gidişlere rağmen, günümüzde boşanmalar da sıklıkla rastlanan olgular arasındadır. Bu bağlamda, son yıllarda evlilik memnuniyeti konusunda yapılan bilimsel çalışmalar ve akademik araştırmalarda artış gözlenmiştir. Fakat yapılan çalışmalar ve araştırmalar genellikle çiftler üzerine ve kadın merkezli olmuştur. Babalık üzerine ise ABD'de bir çok çalışma yapılmış, babasızlık krizine ve beraberinde getirdiği toplumsal sorunlara odaklanılmıştır. Yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu ise nicel çalışmalar olup, kültürel zeminleri ve toplumsal yapıları dikkate alarak evlilik hayatını incelemede yetersiz kalmışlardır. Yerli literatürde ise babalık veya kocalık konusuna vurgu yapan bir çalışma veya araştırma sosyoloji alanında mevcut değildir. Bu kapsamda tez çalışmamız, "Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algılarını" incelemeyi amaçlamaktadır. Balıkesir'de ikamet eden orta sınıf kocaların hedef kitlesi olarak belirlendiği çalışmamızda Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediği, evlilikleriyle ilgili olarak hangi sorunları yaşadıkları, evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında nasıl bir algıya sahip oldukları, mevcut sosyal ve kültürel yapı ile etkileşimleriyle ortaya konmuştur.

Evlilik doyumunu konusu ile ilgili olarak mevcut araştırma sürecimizi ve sonuçlarını etkileyebileceğini düşündüğümüz konuların başında; evlilik hayatının kültürel olarak farklılaştığı, modern dünya ile insanların etkileşim tarzlarında değişiklik olduğu ve bu durumun da evlilikleri şekillendirmede rol oynadığı, kadının iş hayatına dahil olması ile cinsiyet odaklı ebeveyn rollerinin bir dönüşüm içine girdiğidir.

Çalışmamız, Balıkesir'de ikamet eden 40 orta sınıf kocadan elde edilen veriler ile sınırlıdır ancak elde edilen bulgular Türk aile ve toplum yapısı ile ilişkilendirilmiştir.

Araştırmamızda yer alan önemli kavramların başında evlilik memnuniyeti gelmektedir. Evlilik memnuniyeti, evlilik hayatından memnun olma ve sevinç duyma durumunu açıklar niteliktedir. Çalışmamızda elde edilen bulgularla öne çıkan bir kavram da sosyal tekinsizliktir. Sosyal tekinsizlik; bireylerin içinde buldukları sosyal ortamlarda, önceleri rutin olarak değerlendirilebilecek olan eylemlerin gerçekleştirilmesinde, kendileri veya başkaları için duydukları endişeyi ifade etmektedir.

1.1. Problem

Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları konulu tez çalışması sembolik etkileşim, fenomenoloji ve etnometodoloji kuramı çerçevesinde mikro ölçekte bir inceleme alanına sahiptir. Araştırmamız yerel ölçekte bir inceleme alanına sahip olduğu için genelleyci ve kapsayıcı sonuçlara ulaşmak gibi bir hedefi yoktur. Bu sebeple, yapısal-işlevselcilik teorisi gibi büyük kitlelere ve genelleme yapılabilecek sonuçlara ulaşmayı hedefleyen teoriler araştırmaya yön vermemiştir. Evlilik Deneyimleri konusu ile ilgili alan yazını incelediğimizde ise bu konuya ilişkin genel geçer bir kabul görmüş kuram veya model bulunmamaktadır. Ancak öne çıkan modellerden bazılarının, sadakat kuramı, sosyal alışveriş teori ve eşitlik kuramı olduğu görülmektedir. Bu modeller ile ilgili ayrıntılı bilgilere ilgili literatür bölümünde yer verilmiştir ve bu modeller de; evlilik kültürel zeminlerde inşa edilmiş bir olgu olduğu için, evlilik memnuniyeti algısı veya konusunu tümüyle açıklamada yetersiz kalmışlardır.

Evlilik memnuniyeti konusunda öne çıkan yerli çalışmaların; aldatma eğilimi, anne baba tutumları, problem çözme ve iletişim becerileri, bağlanma stilleri, görücü usulü evlilikler ve aşk evlilikleri, benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, cinsiyet rolleri, eş desteği, evliliğe dair inançlar, dindarlık, değer benzerliği, stresle başa çıkma, vb. konular etrafında çeşitlendiği, çoğunluğunun psikoloji alanında gerçekleştirildiği ve nicel araştırmalar oldukları görülmektedir. Yerli olmayan çalışmalarda ise son yıllarda babasızlık krizi ve beraberinde getirdiği toplumsal sorunlar üzerine yoğunlaşan araştırmaların sayısının arttığı belirgindir. Bu bağlamda, yerli literatürde ele alınmamış bir konu olarak araştırmamız Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları problemini ele

almaktadır. Bu bağlamda araştırma problemimiz, Türk ailesinde kocaların evliliğe hangi anlamları yüklediği ve evlilikleri ile ilgili hangi sorunları yaşadıklarıdır.

1.2. Amaç

Araştırmamızın temel amacı Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algılarını derinlemesine analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda katılımcılardan elde edilen veriler ışığında aşağıda yer alan sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

- Türk ailesinde kocalar evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklemektedir?
- Türk ailesinde kocalar evlilikleriyle ilgili hangi sorunları yaşamaktadır?
- Türk ailesinde kocalar evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında neler düşünmektedir?

1.3. Önem

Araştırmamız öncelikli olarak aile kurumu ile doğrudan alakalı olduğu için toplumun temeli ile ilgili önemli bulguları içermektedir. Evlilik memnuniyeti konusu ile ilgili mevcut literatürü incelediğimizde ise yerli çalışmalarda kocalar üzerine yapılmış bir çalışma yoktur. Evlilik doyumu ile ilgili yerli çalışmalar genellikle psikoloji alanındadır ve birçoğu nicel araştırmalardır. Ancak evlilik, kültürel bir zeminde inşa edilmesi sebebiyle nitel olarak da araştırılması gereken bir konudur. Yerli olmayan çalışmalarda ise babasızlık krizi konusu son yıllarda önemli olarak görülmüş ve bu konuda yapılan çalışmaların sayısında artış gözlenmiştir. Ancak hem yerli olmayan, hem de yerli çalışmalarda, aile konusu ile ilgili olarak anneler ve kadınlara kocalara nazaran daha çok yer verildiği aşikardır. Halbuki kocalık veya babalık da, bir aile için eşit ölçüde önemlidir ve bilimsel çalışmalarda yer verilmesi gerekir. Bu alanda kocalar veya babalar ile ilgili olarak birçok çalışma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Babalar üzerine yapılan çalışmaların yetersiz olmasına paralel olarak aile içerisinde kocaların evlilik doyumu üzerine yapılan çalışmalar da yetersizdir. Kocaları esas alarak evlilik doyumunu inceleyen bir araştırma, evlilikte yaşanan memnuniyetsizliklerin anlaşılması, tespit edilen sorunlara yeni çözümler

üretilmesi açısından yeni bir perspektif sunması itibariyle mevcut literatüre önemli katkı sağlayacaktır. Türk Ailesinde Kocaların Evlilik Doyumu ve Mutlu Evlilik Algılarını inceleyen çalışmamız, aile sosyolojisi alanında kocaların gözüyle evliliğe bir bakış sunması açısından önemli ve öncü olacaktır.

1.4. Varsayımlar

Evlilik memnuniyeti konusu ile ilgili literatürden elde edilen bilgilerden varılan sonuç doğrultusunda günümüz toplumsal koşullarının vardığı nokta, bazı sosyal tetikleyicilerin varlığının görmezden gelinemeyeceğidir.

- Post-modern yaşam ve küreselleşme ile birlikte bireyler arası etkileşim tarzları değişiklik göstermiştir. Aileler sosyal gruplardır ve bireyler sosyal etkileşim ile davranış şekilleri geliştirirler.
- Evlilik kurumunun, kültürel ve toplumsal bağlamdan ayrı tutularak incelenmemesi gerekmektedir.
- Günümüzde cinsiyet normları derinden etkilenmiş ve değişim içerisindedir.
- Ailede babanın yeri sağlıklı toplumlar için bir gerekliliktir. Çocuklar anneye olduğu kadar babaya da ihtiyaç duyarlar.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, veri kaynağı olarak ulaşılabilen makaleler, kitaplar, lisansüstü tezler, internet veri tabanları, süreli yayınlar ve 2016 yılı içerisinde Balıkesir ilinde ikamet eden 40 orta sınıf koca ile sınırlıdır. Araştırma kapsamı ise Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediklerinin, evlilikleri ile ilgili hangi sorunları yaşadıklarının ve evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında ne düşündüklerinin incelenmesidir. Çalışma yerel ölçekte nitel bir özelliğe sahip olduğundan, genellenebilir sonuçlar elde etmeyi amaçlamamaktadır. Elde edilen veriler ise oluşturulmuş mülakat formunda yer alan sorulara kocaların verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır. Daha kapsamlı bulgular elde etmek için araştırmanın coğrafi alan olarak genişletilmesi, ayrıca kırsal alanlarda da gerçekleştirilmesi faydalı olacaktır. Bu araştırma sadece orta sınıf statüsünde yer alan

kocaları esas almıştır. Alt ve üst sınıfta yer alan kocalara ilişkin bulguların elde edilmesi, daha geniş kitleleri de içeren bir sonuca ulaşmaya katkı sağlayacaktır.

1.6. Tanımlar

Sosyal aktör: Sosyal bir etkileşimi temsil eden ve bu yönde hareket eden, fiil gerçekleştiren bir birey ya da kuruluş, sosyal bir aktör olarak tanımlanabilir.

Evlilik doyumu: Evlilikten duyulan memnuniyet

Sosyal tekinsizlik: Sosyal ortamların güvensiz ve endişe verici olma durumu

Bireysel bağlılık: Eşlerin birlikteliklerini devam ettirme yönündeki kararları

Sosyal kriz: İyiye giden veya durağan olan sosyal durumların durağan olmayan, problemlere yol açabilen ve tehlikeli bir boyuta girmesi

Otomatik algı: Bireyin toplumsal algıya paralel olarak hareket etmesindeki kendiliğinden olma durumu

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Kuramsal Çerçeve

Araştırmamız, aile kurumu ile doğrudan alakalı olduğu ve kocalar ile kadınlar arasındaki etkileşime kocaların gözünden nasıl bakıldığını incelemeyi amaçladığı için genel itibariyle sembolik etkileşim, fenomenoloji ve etnometodoloji kuramı çerçevesinde mikro ölçekte bir inceleme alanına sahiptir. Sembolik etkileşim yaklaşımının aile çalışmalarında önemli bir yeri vardır. Adından da anlaşıldığı üzere sembolik etkileşim yaklaşımı semboller ve etkileşimler arasındaki bağlantılara odaklanır. Semboller, belirli bir insan topluluğunun paylaştıkları anlamlar olarak görülebilir. Etkileşimler ise sözlü veya sözlü olmayan eylemler ve iletişim biçimleri olarak değerlendirilebilir (Boss, Doherty, La Rossa, Schumm, ve Steinmetz, 1993:155). Fenomenolojide ise bireylerin algılarına daha fazla önem verilir (Layder, 2006:91). Birey odaklı bir diğer kuram olan etnometodolojide ise sosyal aktörlerin, kuralların ve rollerin doğasının, mantıksallığın derin analizi söz konusudur (Garfinkel ve Harvey, 1970:178).

Mead, sembolik etkileşim kuramının temelini atarken, aklın sosyal süreçler içerisinde, sosyal etkileşimler matrisinde geliştiğini belirtmiştir. İnsanın da bu süreçte kendi deneyim ve yanıtları ile anlamlar elde ettiğini vurgulamıştır. Yani bireylerin, etkileşim halinde buldukları sosyal bir içerikte kendi iç deneyimlerini oluşturduklarından ve sembollerin, bir karşılığı olmadan meydana gelemeyeceğinden bahsetmiştir (Mead, 1934). Mead, etkileşime dayalı bir yaklaşımın ne kadar önemli olduğunu şu sözlerle vurgulamıştır:

...dil asla rastgele seçilmiş sade terimlerin belirli bir uyarıcıya iliştilmesi ile oluşamazdı çünkü kelimeler kişiler arası sosyal etkileşimden doğmuşlardır... (Mead, 1934:87)

Fenomenoloji ise sembolik etkileşim yaklaşımı ile benzerlik gösterse de temel olarak gerçekliği anlamının yolunun bilinçli deneyimleri araştırmak olduğunu belirtir. Husserl 20. yüzyılın başlarında tüm bilginin kaynağının insan deneyimi olduğundan bahsetmiştir. Bu bağlamda fenomenoloji, insan yargısı, idrak ve eylemi gibi bilinçli deneyimlerle ilgili fenomenlerin sistematik yansımalarını dikkate alır ve

sosyal gerçekliği çeşitli katılımcıların öznel perspektifleri aracılığıyla tasvir etmeyi amaçlar (Bhattacharjee, 2012:109) .

Araştırma konumuz ve nitel araştırmalara ilişkin bir diğer kuram olan etnometodoloji ise daha karmaşık bir etikete sahiptir. Etnometodolojik çalışmalar yakın gözlem ve katılımcıların hayatına ilişkin derin bir nüfuz gerektirir ve etnometodoloji ilkesel olarak diğer kuramlardan farklı bir yöne sahiptir. Genel kanısı şudur ki insanlar toplumun bir üyesi olarak yaptıkları her şeyde eylemlerini, yapacakları eylemin toplumun diğer üyelerinde uyandıracakları anlamı dikkate alarak tasarlarlar. Bu yüzden ki etnometodolojik çalışmaların özündeki veriler gözleme dayalıdır (Given, 2008:293).

Yukarıda bahsi geçen kuramlar bağlamında araştırmamızda esas alınacak olan kuram, aile çalışmalarında daha fazla tercih edilen sembolik etkileşim yaklaşımı olacaktır ve araştırmamız kocaların kendi evliliklerine, evlilikle ilgili memnuniyet, problem ve risklere yükledikleri anlamları ortaya koymaya çalışacaktır. Sembolik etkileşim yaklaşımının aileler ile ilgili olan çalışmalara bir katkısı aileleri sosyal gruplar olarak değerlendirmesi ve bireylerin sosyal etkileşim ile bir kimlik geliştirdiklerini vurgulamasıdır. Çünkü bireyler, sosyal çevreleri içerisinde geliştirdikleri benlikleri ve kimlikleri ile ailelerinde vuku bulan eylemleri değerlendirir ve buna göre ailelerine değer atfederler (Handel, 1985:494). Çalışmamız açısından kocaların evlilik doyumlarının ölçülmesinde bireysel değerlendirmelerin derinlemesine analizi oldukça önemlidir. Bu yönüyle araştırmamız, dâhil olan katılımcıların görüşleri ile elde edilecek olan öznel perspektiflerin yorumlanması yoluna gidecektir.

Çalışma konumuzun “Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları” olduğu ve bu araştırma yerel ölçekte 40 kişilik bir grup üzerinde gerçekleştirildiği için araştırmanın genelleşici ve kapsayıcı sonuçlara ulaşmak gibi bir hedefi yoktur. Bu sebeple yapısal-işlevselcilik teorisi gibi büyük kitlelere ve genelleme yapılabilecek sonuçlara ulaşmayı hedefleyen teoriler araştırmaya yön vermemiştir. Ancak yerel ölçekte elde edilen sonuçlar, şimdiki zamanın toplum yapısı ile ilişkilendirilebilir ve aynı alanda yapılan diğer araştırmalar ile de kıyaslanabilir.

Araştırmanın gerek yönteminin gerekse ana hatlarının oluşmasına yön veren genel sosyolojik kuramlardan bahsettikten sonra, evlilik doyumları ve eşler arası ilişkileri etkileyen faktörleri incelemede yararlanılabilecek, mevcut literatürün önde gelen ilişki kuramlarını incelemekte de fayda görülmüştür. Bu bağlamda yararlanılması ve yapılacak değerlendirmeler üzerinde etkisi olabileceği düşünülen teoriler; sosyal alışveriş teorisi, sadakat kuramı ve eşitlik kuramıdır. Literatürde evlilik ve eş seçimi ile ilgili birçok teori bulunmaktadır ancak bu teorilerden evlilik doyumunu konusunu incelemede yararlanılacağı düşünülmemektedir. Bu yüzden evlilik ve eş seçimi ile ilgili kuramlar araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır.

Sosyal alışveriş teorisi, bir ekonomik teori olan rasyonel seçim kuramının sosyal etkileşimlere uyarlanmış bir şeklidir. Sosyal alışveriş teorisinin üç ana bileşeni vardır: *cazip olma durumu, bariyerler ve alternatifler*. Bu bileşenlere göre bir ilişkide eşlerin cazip olma durumları, eşlerin birlikte olma durumlarının getirdiği mükâfatlar ve ilişkinin bireylerden alıp götürdükleri ile ilgilidir. Mükâfatlar daha çok ilişkinin pozitif yönlerini kapsar; aşk, sevgi, cinsellik, eşlik etme, duygusal destek, günlük yardımlar, vs. İlişkinin alıp götürdükleri ise mevcut ilişkinin bireylere yansıttığı olumsuzluklar ile ilgilidir. Bunlar, ilişkide yaşanan sorunlar, kavgalar, tartışmalar, sözlü veya fiziki şiddet durumları, özgürlük kısıtlamaları, vs. olabilir (Amato ve Marriott, 2007:622). Genellikle ilişkinin sağladığı faydalar, zararlarından daha fazla ise çiftler beraberliklerine devam etme kararı almaktadırlar. Ancak ilişki bireylere yarardan çok zarar getiriyor ve bireyler de ayrılmak istiyor ise, eşlerin aşması gereken bazı bariyerler de olabilmektedir. Bu bariyerler ile ilgili Türkiye’den örnekler vermek gerekirse; ahlaki değerler, ailelerin tutumu, çevrenin boşanma olgusuna bakışı, dini görüşler, çocukların geleceğini düşünme, eşlerin birbirlerine olan ekonomik bağımlılığı, vs. örnek olarak gösterilebilir. Yolunda gitmeyen bir evlilikte eşler, birbirlerine bağlı kalmalarına sebep olabilecek çeşitli nedenlerden ötürü hayatlarında değişiklik yapmak istemeyebilirler.

Üçüncü bileşen olan alternatifler ise evliliğin temelini oyabilirler, ancak mevcut evliliğe veya ilişkiye karşılık alternatiflerin yokluğu da evlilik veya ilişkinin sabit kalmasına da neden olabilir (Amato ve Marriott, 2007:623). Alternatif bileşenine göre bireyler, mevcut ilişkilerini bırakıp daha mutlu olabilecekleri bir alternatifin peşinden gitme olasılığını fark ettikleri takdirde yeni bir alternatifi değerlendirmeye alabilirler. Benzer bir mantık ile eşler, mevcut ilişkilerinde mutlu

olmasalar dahi herhangi bir alternatifin var olmadığını düşünebilirler. Tabii ki bazıları da ilişkilerini sona erdirdikten sonra yalnız bir hayat yaşamının daha cazip olduğu fikrini de benimseyebilir ve buna göre kararlar verebilirler. Sosyal alışveriş kuramı ve içerdiği bileşenlerin araştırmamız için çok önemli olduğu aşikârdır. Eşlerin evlilikten beklentileri ve bu beklentilerin ne kadarının karşılandığı farklılıklar gösterebilir. Eşlerin kendi mevcut yaşamları için düşündükleri alternatifler de bu beklentilere göre şekillenecektir. Ancak sosyal alışveriş teorisinin, ekonomik bir yaklaşım gibi, ilişkideki mükafatlar ve ilişkinin bireylerden alıp götürdüğüne ilişkin değerlendirmeleri bir terazi algısı yaratmaktadır. Bir evlilikte veya ilişkide ise terazinin kefelerinin eşit olması mümkün değildir ve olmayacaktır.

İlişkide eşlerin birbirine olan bağlılığını açıklamaya çalışan bir kuram da sadakat kuramıdır. Bu kuram da sosyal alışveriş teorisi ile benzer bir perspektife sahiptir. Bireysel bağlılık, ahlaki bağlılık ve yapısal bağlılık bileşenlerini içerir. Bu kurama göre bireysel bağlılık, eşlerin birlikteliğinin sağladığı yararlar ile ilişkilidir ve ilişki içerisindeki bağlılığı güçlendirir. Ahlaki bağlılık, eşlerin birlikte kalmak zorunda olmaları yönündeki hisler ile ilgilidir. Yapısal bağlılık ise eşlerin birbirlerinden ayrılmalarını güçleştiren yapısal kısıtlamalar ile ilgilidir (Johnson, Caughlin, ve Huston, 1999:160). Ancak bu kuramda çiftlerin, ailelerin ve aile yapılarının mevcut durumlarını yansıtmaya yetmeyen bileşenler bulunmaktadır. Bireysel bağlılık sadece eşlerin birlikteliğinin sağladığı yararlar ile ilişkilendirilemez çünkü çiftlerin birbirlerine yarar sağlamadığı durumlarda olabilir. Erkeğin çalışıp, kadının çalışmadığı veya aksinin olduğu durumlar da vardır; bireylerden biri gelir getiriyor iken diğeri sadece tüketici rolünde olabilir. Yani eşler sadece birbirine yarar sağlamak durumunda olmayabilir, aksine hayat şartlarına ve mevcut sosyal yapıya bağlı olarak birbirlerine olumsuzluklar yansıttıkları da olabilir. Bir başka yönüyle sadakat kuramı, ilişkideki yarara odaklanması açısından, mevcut ilişkideki bağların kalitesini ölçmede yetersizdir. Olumsuzluklara rağmen çiftlerin birlikteliğini açıklamada elbette ahlaki bağlılık da belirleyicidir ancak bu durum sadece birlikte kalmaları gerektiği yönündeki bir algının yarattığı hislerden ibaret olamaz. Böyle bir sonuç, sadakat kuramının, mecburiyetten kaynaklanan bir birlikteliği ortaya koyan bir kuram olarak algılanmasına sebebiyet verebilir.

Bir diğer kuram olan eşitlik kuramı da evlilik doyumunda eşitliğin önemini vurgular. Eşlerin ilişkiye kattıkları şeylerin belirli bir ölçüde eşit olması, eşlerin

birbirlerinden daha memnun olmasını ve böylece evlilik doyumlarının daha yüksek bir seviyeye ulaşmasını sağlamaktadır (Hatfield, Traupmann, ve Walster, 1978:127). Eşitlik kuramı, bireylerin ilişkilerinde motivasyonlarının yüksek tutulmasını, bireylerin ilişkiye kattıkları şeylerin eşitliğine bağlamaktadır. Ancak eşitlik kuramı, sosyal yapıları, evliliği etkileyebilecek kültürel algıları ve ahlaki değerleri hiç hesaba katmayarak, evlilik memnuniyetini açıklamada sadakat kuramından da daha eksik bir yer edinmiştir. Eğer bir çift romantik bir ilişki içerisinde ise, kendilerinin ilişkiye ne katıp katmadığı veya bu değiş-tokuşun eşit olup olmadığı konusu akıllarına bile gelmeyecek, böyle bir şeyin takibini yapmayacaklardır. Çiftlerden bir tanesi hasta olduğunda ve diğeri ona bir süreliğine baktığında, biri diğeri borçlu, diğeri de alacaklı mı hissetmelidir? Böyle ilişkiler ancak çıkar ilişkileri olabilir ve daha çok devletler arasındaki ilişkileri açıklamada böyle kuramlardan yararlanmakta fayda olabilir.

Yukarıda bahsedilen kuramlar araştırmamız için oluşturulacak yapılandırılmış mülakat formlarının şekillenmesinde, araştırmada analiz edilmek istenen değişkenlerin ve evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesinde etkili olmuştur. Daha kapsamlı bir anlayış sağlanabilmesi için ise ilgili literatürde yapılmış yerli ve yerli olmayan çalışmaların sonuç, bulgu ve öne çıkan argümanlarına da yer verilmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Dünya üzerinde çok çeşitli kültürler ve insan toplulukları mevcuttur. Her bir kültürün farklı evlilik, ilişki kurma ve birlikte yaşama sebepleri, yöntemleri ve ritüelleri bulunur ve bu olgular zaman içerisinde değişikliklere uğramışlardır. İnsanların birbirleriyle kurdukları etkileşim tarzlarındaki değişim ise, modern dünya ile birlikte ivme kazanmıştır. Bununla birlikte, küreselleşmenin de bu olgular üzerinde oldukça büyük bir etkisi olmuş ve bazı ilişki fenomenleri artık global ölçekte yaygın hale gelmiştir. Araştırmamıza yönelik olarak bu bölümde, dünya çapında ilişkiler üzerine yapılmış çalışmalar incelenecek ve böylece kocaların evlilik doyumlarının ve bu doyumunu etkileyen faktörlerin belirlenmesine katkıda bulunan çalışmalara değinilmiş olacaktır. Araştırmamız için ilgili literatürdeki çeşitli kültür perspektiflerine yer verilmesi oldukça önemlidir çünkü evlilik kurumu bireylerin

kültürel altyapıları üzerine kurulur ve içinde bulunduğu kültürlere göre şekillenir. İnsanların etkileşimlerindeki değişimlere paralel olarak aile yapılarının da bir dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Yapılan araştırmalar hane halkı büyüklüğünün azalmakta olduğunu, evlenme oranlarının da bir düşüş trendinde olduğunu göstermiştir. Ayrıca, doğurganlık oranları da azalmıştır. Bu veriler sadece Avrupa ile sınırlı olmayıp, Türkiye, İran ve Tunus gibi ülkelerde de geçerliliğini ispatlamıştır. Boşanma oranlarındaki değişim ise yükselme trendindedir. Artık bazı çiftler evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşamayı da benimsemekte, yalnız annelerin ve tek ebeveynli ailelerin sayısında da artış gözlemlenmektedir (Çakı, 2016).

Tarihteki evlilik ilişkilerine bakıldığında, eşlerin birbirlerine oldukça bağımlı olduğu görülmektedir. Çünkü beraber çalışıp yürütebilecekleri bir çiftlik, tarla ya da aile işi oldukları görülmektedir. Ancak 20. yüzyılın ortalarından itibaren aile içi rollerin oldukça farklılaştığı görülür. Sanayi ve şehir hayatının gelişmesiyle kocalar ücret karşılığı çalışan ve evin ekmek kazanma sorumluluğuna sahip bireyler olarak ortaya çıkmıştır (Levy, 1998:147). Erkekler evin ekmeğini kazanırken kadınlar da ev işleri ve çocukların bakımı ile ilgilenmiştir. Ancak son 30 yılı aşkın bir süredir de kadınların iş dünyasındaki istihdamı çok dramatik bir artış göstermiştir (Cohen ve Bianchi, 1999:23). Maryland Üniversitesi Sosyoloji bölümünün yaptığı bir araştırmada 1970'den 2001 yılına kadar olan süreçte Amerikan toplumunda kadınların iş dünyasına katılım oranlarının iki kattan daha fazla yükseldiği saptanmıştır. Evin tek ekmek kazananı olan kadınların oranı ise %4'ten %12'ye yükselmiştir. Kadınların ekonomik hayata katılımlarındaki artış ise eğitim hayatındaki katılımlarını da artırmıştır ve böylece kadınlar önceki zamanlarda erkeklerle aralarında bulunan cinsiyet bazlı farkları kapatmıştır. Tüm bu gelişmeler cinsiyet normlarını derinden etkilemiştir. Artık günümüzde çocuk bakımı ile babaların ilgilendiği, annenin ise evin geçimini sağladığı aileler de görülebilmektedir (Raley, Mattingly, ve Bianchi, 2006:12). Birçok araştırmaya ilişkin güncel veriler erkeklerin aile içerisinde çocuğun fiziksel bakımını yapmak (yıkama, giydirme, altını değiştirme, vs.), çocuğu beslemek ve onunla oyun oynamak gibi roller üstlendiğini göstermektedir (Knop ve Brewster, 2015:8). Birbirinden net bir biçimde ayrılmış karı ve koca rolleri geçerliliğini yitirmiştir ve bu durum eşlerin evlilik doyumları üzerinde karmaşaya yol açmaktadır. Zaten kadın ve kocaların sahiplendiği roller hiçbir dönemde sabit olmamıştır. Her nesil ve kültür eş olmanın, koca olmanın, anne

olmanın, kadın olmanın, baba olmanın, adam olmanın hangi rollere bürünmek olduğu konusunda farklı yorumlayabilmektedir.

Cann'a göre (1999:42) ev ve işin kocalar için birbirinden ayrıldığı dönemler, günümüzde yaşanan babalık veya babasızlık krizinin tohumlarını ekmıştır. Endüstri devrimi ile birlikte geleneksel köy ve kasaba yaşamı bozulmuş ve insanlar şehirlere göç etmişlerdir. Çalışma hayatı evden uzakta olmaya başladığı için de babalık yarı zamanlı bir durum haline gelmiştir. Bu gelişmeler neticesinde babasız aile yapıları oluşmuş ve bu durumun toplumda derin yaralar açtığı belirlenmiştir. Babasızlık krizi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde babasız büyüyen çocukların nasıl bir sosyal kriz ile karşı karşıya kaldığı anlaşılmaktadır. Amerika'da, babasız büyüyen çocuklar üzerine yapılan bir çalışmada şiddet suçu, uyuşturucu ve alkol kullanımı, okulu asma, genç hamileliği ve intihar olgularının babasız büyümek ile doğrudan ilgili olduğu ortaya konulmuştur (Baskerville, 2004:4). Hapishanelerde bulunanların, genç suçluların, okullardan atılanların, hamile gençlerin, erken yaşta katil olanların ve tecavüzcülerin büyük çoğunluğu babasız evlerden gelmektedirler. Babasız evlerde büyüyenlerin genç suçluluğuna dâhil olma ihtimalinin babalı ailelerde büyüyenlerden iki kat daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Baskerville, 2004:4). Ülkemizde yapılan araştırmalar da babalığın önemine vurgu yapmaktadır. Ankara'da yapılan bir çalışmada baba yoksunu olan çocukların kaygı düzeylerine yönelik bir inceleme yapılmıştır. Baba yoksunu olan çocukların kaygı düzeylerinin babaları ile birlikte büyüyen çocuklara oranla daha yüksek olduğu ortaya konmuş ve babası ile birlikte yaşayan çocukların akranları ile çok daha iyi arkadaşlık geliştirdikleri ifade edilmiştir (Özdal ve Aral, 2005:255).

Tüm bu bulgular ile babalığın toplum için ne kadar önemli olduğu aşikardır. Önceki yıllarda kadınlar üzerinde yoğunlaşan araştırmalara ek olarak son yıllarda araştırmacıların babalar üzerine de odaklandığı görülmektedir. Önceleri sadece biyolojik bir gereklilikmiş gibi değerlendirilen babalar artık ailenin önemli bir parçası ve çocuğun gelişimine önemli katkısı olan bireyler olarak görülmektedir. Babalarının ilgisi ile büyüyen çocukların idraki gelişimlerinin, duygusal gelişimlerinin, sosyal yeterliliklerinin babasız büyüyen çocuklara kıyasla çok daha yüksek bir seviyede olduğu yapılan araştırmalarda ortaya konulmuştur (Allen ve Daly, 2002:5). Amerika'da Congressional Research Service tarafından yapılan bir araştırmada 2013 yılında neredeyse çocuklu ailelerin %25'inde çocukların anne

tarafından yetiştirildiği ve çocuklu ailelerin %60'ına yakınında çocukların çocukluk döneminin büyük bir bölümünü babasız geçirdikleri ifade edilmiştir. Babasız çocuklar konusu Amerika'da Başkan George W. Bush döneminden başlamak üzere hükümetlerin de bütçe ayırdıkları bir konu olmuştur (Fears, 2015:2). Başkan Obama da basın karşısında yaptığı bazı konuşmalarında babasızlığın ne kadar ciddi bir sorun olduğunu belirtmiştir (Clark ve Cox, 2011:6). Amerika'da olduğu gibi dünyanın diğer yerlerinde de ailelerin dağılmaması, çocukların babasız büyümemesi için aile bakanlıkları çeşitli hizmetler vermekte ve ailelere psikolojik destek sağlamaya çalışmaktadırlar. Geleceğin toplumlarını oluşturacak olan çocukların sağlıklı bir birey olarak yetişmeleri için aile çok önemlidir ve son yıllarda yapılan araştırmalarda da belirtildiği üzere ailede babanın mevcudiyeti ve rolü sağlıklı toplumlar için bir gerekliliktir.

Artan önemine rağmen babalık üzerine yapılan araştırmalar, anneler ve kadınlar üzerine yapılan araştırmalar ile kıyaslandığında yetersizdir ve bu alanda daha birçok çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır (Kuzucu, 2011:79). Babalar üzerine yapılan çalışmaların yetersiz olmasına paralel olarak aile içerisinde kocaların evlilik doyumu üzerine yapılan çalışmalar da yetersizdir. Feminizm akımı ve kadının statüsünü güçlendirme çabasında olan kadın hareketlerinin aile hayatında ve sosyal hayatta kadın üzerine odaklanması da bu yetersizliğin göz ardı edilmesine yol açmıştır. Feminist kadın gruplar tarafından dillendirilen anlayışlar zamanla feminist olmayan kesimler arasında da kadın konusuna ilgi uyandırmış ve sonuç olarak akademik yaşamda da farklı bilimsel bir disiplin olarak kadın çalışmalarının gelişmesini sağlamışlardır (Çaha, 2010:279). Kocaları taban alarak evlilik doyumunu inceleyen bir çalışma ise, mevcut literatüre önemli bir katkı sağlayacak ve evlilikte yaşanan memnuniyetsizliklerin anlaşılması, tespit edilen sorunlara yeni çözümler üretilmesi açısından yeni bir perspektif sunacaktır. Kocaların evlilik doyumu ve mutlu evlilik algılarını incelemeyi amaçlayan araştırmamız, mevcut yerli literatür içerisinde salt kocalık ile ilgili yapılan ilk çalışma olup bu konunun geleceğine ilişkin önemli bir temel teşkil edecektir.

Evlilik doyumu konusu ile ilgili öne çıkan çalışmaları incelediğimizde genellikle Batı merkezli olduklarını görürüz. Ancak evlilik, daha önce de bahsettiğimiz gibi kültürel bir olgudur ve sadece Batı merkezli çalışmaları incelemek evlilik doyumu konusunda bize kapsayıcı ve yeterli bir birikim sunmayacaktır. Bu

bağlamda araştırmamızda yer verilen ilgili araştırmaların sadece Batı dünyası ve ülkemiz ile sınırlı kalmamasına özen gösterilmiştir.

2.3. Yerli Çalışmalar

Literatürdeki yerli çalışmalar incelendiğinde evlilik doyumu konusunda sosyoloji alanında çok az sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir. Çalışmaların çoğu psikoloji alanındadır ve bu çalışmaların büyük bir çoğunluğu birey odaklıdır. Yani bireylerin algılarından yola çıkarak toplumu açıklamaya çalışan sosyal etkileşim ve etnometodoloji kuramları çerçevesinde ele alınmışlardır. Evlilik doyumu konusu çerçevesinde ele alınan konular; aldatma eğilimi, anne baba tutumları, problem çözme ve iletişim becerileri, bağlanma stilleri, görücü usulü evlilikler ve aşk evlilikleri, benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, cinsiyet rolleri, eş desteği, evliliğe dair inançlar, dindarlık, değer benzerliği, stresle başa çıkma, vb. konular etrafında çeşitlenmiştir.

Aldatma eğilimleri konusunda öne çıkan ve İstanbul'da yapılan betimsel bir çalışmada erkeklerin eşlerini aldatma eğiliminin kadınlardan daha fazla olduğu belirtilmiştir. Kubat'a göre aldatma eğilimi arttıkça evlilik doyumu azalmaktadır. Kubat, erkeğin aldatmasındaki eğilim fazlalığını toplumda erkeğin eşini aldatmasının daha anlaşılır görülmesi ile bağdaştırmıştır (Kubat, 2012:64). Kubat'ın araştırması bu yönüyle güçlüdür çünkü aldatmayı sadece kendi ekseninde bir olgu olarak ele almamış, aldatmanın bir doğası olduğunu, toplumsal algının da aldatma eğilimlerini etkilediğini ve evlilik doyumları üzerinde bir etkisi olduğunu ifade etmiştir. Ancak aldatmanın bir alternatif arayışı olduğu da unutulmamalıdır. Evlilik doyumu konusu alternatif yönelimleri incelemeye ek olarak, mevcut ilişkinin aksayan yanlarını ve çiftleri alternatifler aramaya iten etmenleri de içermelidir. Aldatma konusu ile ilgili benzer bir çalışmada ise Temel, evlilik doyumunun aldatma ve bağışlama olguları arasında arabuluculuk etmediğini gözlemlemiştir (Temel, 2013:75). Çalışmasına dâhil ettiği ilişki normları konusu aldatma olgusu ile ilgili aydınlatıcı bir perspektif sunmaktadır fakat ilişki normları; bireyler ve içinde bulunulan kültüre göre farklılık gösterebilir. Bu yüzden aldatma olgusunun farklı yerlerde ne şekilde algılandığına dair bilgiler de bu konudaki benzer araştırmalarda yer bulmalıdır.

Anne baba tutumları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada Yıldız, anne babasının tutumunu demokratik olarak algılayanların evlilik doyumunun yüksek olduğu, otoriter ve koruyucu olarak algılayanların evlilik doyumlarının ise düşük olduğu sonucuna varmıştır (Yıldız, 2013:67). Sarı'ya göre ise anne için algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı ebeveynlik biçimleri kişilerin evlilik doyumlarını negatif yönde etkilemektedir. Baba için algılanan kuralcı biçimlerin de evlilik doyumunu olumsuz etkilediği belirtilmiştir (Sarı, 2012:52). Bu iki araştırma, yetişkinlerin ebeveynlik algılarını incelediği için önemlidir; yetişkinlerin anne baba tutumları evlilik doyumu konularında önem arz eden bir konudur, çünkü bireylerin yetişirken kendilerine örnek olabilen veya eleştirdikleri ebeveynlik tutumları gözlemleyebilecekleri en yakın çevre, kendi aileleridir. Ancak bireylerin anne baba algılarının kendi ebeveynlik pratiklerini nasıl etkiledikleri de bu konu altında incelenmelidir. Ayrıca evli bireylerin ebeveynlerine yönelik algılarını incelemenin, bireylerin kişilik oluşumuna etki eden faktörleri de incelemek olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Evlilik doyumu ile evli bireylerin ebeveynleri için algıladıkları arasında bir ilişki kurmak için, ikisi arasında bir alt faktöre daha ihtiyaç duyulmaktadır.

Problem çözme ve iletişim becerileri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye yönelik yapılan çalışmalarda ailelere ve özellikle annelere yönelik eğitim programlarının önemi vurgulanmıştır (Koca, 2013:78). Deneysel desen yolu ile 22 evli annenin evlilik doyumlarına bir aile eğitim programının etkilerini araştıran Koca'nın (2013) elde ettiği sonuçlara göre; evlilikte sorun çözme becerilerine yönelik aile eğitim programları annelerin evlilik doyum düzeylerini artırmakta, sorun çözme becerilerini geliştirmekte ve psikolojik iyi oluş düzeylerini güçlendirmektedir. Annelere yönelik benzer bir deneysel çalışma yapan Pehlivan'a göre ise Bilişsel Davranışçı Yaklaşım dayalı psikolojik eğitim verilen annelerin de evlilik doyumlarının ve iyi oluş seviyelerinin arttığı gözlemlenmiştir (Pehlivan, 2011:70). Baran'ın kadınlara verilen iletişim çatışmaları eğitiminin evlilik doyumu üzerine etkisini inceleyen araştırması da eşler arasında karşılaşılan sorunların sağlıklı iletişim kaynaklı olduğunu ve iletişim çatışmaları eğitiminin kadınların evlilik doyum düzeylerini artırdığını ifade etmiştir (Baran, 2013:47). Bu çalışmalar aile danışmanlıkları için oldukça önemlidir ancak evlilikte sorun çözme ve iletişim becerilerine yönelik benzer çalışmaların babalara da uygulanması, evlilikte yaşanan

sorunların iki yüzünü de görmek için gereklidir ve nicel araştırmalarda denek sayısının artırılması daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. Sorun çözme ve iletişim becerileri ile evlilik doyumunu ilişkisini sadece anneler ve kadınlar ile sınırlı tutmayıp çiftleri dâhil eden Canel'in bulduğu sonuçlar da benzerlik arz etmekte ve evlilik danışmanlığı alanındaki pratik desteklerin önemini vurgulamaktadır (Canel, 2007:307). Problem çözme becerileri ile evlilik doyumunun bazı demografiklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyen Taşköprü ise, kadın ve erkekler arasında evlilik doyumuna yönelik olarak herhangi bir fark olmadığını saptamıştır. Evlilik doyumunu etkilemede eğitim düzeyinin de herhangi bir etkisinin olmadığının belirtildiği araştırmada gelir düzeyinin düşük olmasının evlilik doyumunu da düşürdüğü ortaya konmuştur (Taşköprü, 2013:77). Ancak zengin kişilerin evlilikleri ile ilgili istatistikler bu bulguyu anlamsız kılmaktadır. İngiltere'deki Marriage Foundation tarafından yapılan bir araştırmaya göre zengin kişilerin boşanma olasılığı nüfusun geri kalanının iki katıdır (Azim ve Benson, 2012:2). Hem Türkiye'deki hem de dünyanın diğer yerlerindeki ünlüler, zenginlerin diğer insanlara nazaran ne kadar sık evlenip boşandığına örnek olarak gösterilebilirler.

Evlilik doyumunu ile ilgili olarak literatürde dikkat çeken bir konu da bağlanma stilleridir. Bağlanma stilleri konusu üzerinde yapılan yerli çalışmalar diğer araştırmalardan kuramsal olarak farklılık göstermektedir. Çünkü bağlanma stilleri ile ilgili teoriler işlevselci veya çatışmacı bir perspektife sahiptir. Aktürk'ün çatışmacı bir değerlendirme ile ele aldığı araştırmasında evli kadınların kocalarına olan bağlılığının hayatlarındaki diğer kişilere oranla daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Bu durumun görücü usulü ile evlenen ve aşk evliliği yapan kadınlar arasında fark yaratmadığı da belirtilmiştir. Seçkin bir ilişki yapısı benimseyen ve aşk evliliği yapan kadınların ise evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Aktürk, 2010:33). Araştırmaya evliliğin kültürel özelliklerinin dâhil edilmiş olması, görücü usulü ile aşk evlilikleri arasında kıyaslama yapmış olması önemlidir. Çünkü evlenme tarzlarına yönelik araştırmalar dünya literatürüne pek yer bulmamıştır. Ancak çalışmaya sadece kadınların dâhil edilmesi ve bu alanda kadınlara yönelik araştırmaların sayısının fazlalığı, eşler arası memnuniyet algısının kadına indirgenmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Benzer konudaki bir çalışmada Sığırcı erkekleri, yani kocaları da örneklem grubuna dâhil etmiştir. Onun

bulduğu sonuçlara göre kaygılı ve kaçınmalı bağlanma düzeyi ile evlilik doyumu arasında ters bir ilişki vardır (Sığırcı, 2010:80). Araştırmasının önemli bir yönü bağlanma ilişkilerinin evrenselliğine vurgu yapması, içinde bulunulan fiziksel ve kültürel çevreye göre de bağlanma ilişkilerinin şekillendiğini belirtmesi, yani ilişkilerdeki bağlanmanın işlevsel yönünü ortaya koymasıdır. İşlevsel olarak ele alınmış bir diğer yerli çalışmada da bağlanma stillerinin kıskançlığı da beraberinde getirdiği sonucuna varılmıştır (Çapkin, 2012:41). Nicel yöntemler kullanılarak yapılan bu ve benzeri araştırmaların, ilişki yapı ve dinamiklerinin daha iyi anlaşılması için nitel araştırmalar ile desteklenmesi gerekmektedir.

Evlilik doyumunu yordayan değişkenlerle ilgili yapılan araştırmalar da evliliği en çok hangi etmenlerin etkilediğini öğrenmemize katkıda bulunacaktır. Ankara'da 811 evli birey ile yapılan bir araştırmada, önem sırasına göre değişkenler kıyaslanmış ve algılanan eş desteğinin evlilik doyumunu yordamada ilk sırada yer aldığı belirtilmiştir. Cinsel yaşamından memnun olmanın ise evlilik doyumunu yordamada ikincil olarak önemli olduğunun ortaya konduğu araştırmada eğitim düzeyi ve evlilik doyumu arasında zıt yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Yani eğitim düzeyi yüksek olan çiftlerin evlilik doyumlarının da buna oranla azaldığı ifade edilmiştir. Cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, gelir düzeyi ve ev içi sorumluluk paylaşımı gibi değişkenlerin ise evlilik doyumunu yordamada herhangi bir etkisinin olmadığı da araştırmanın bulguları arasındadır (Çağ ve Yıldırım, 2013:13). Zeytinoğlu'nun aynı ilde yaptığı bir çalışmada ise evlilik doyumu ile en çok ilişkili bulunan değişkenin eşler arası çatışma olduğu sonucuna varılmıştır (Zeytinoğlu, 2013:83). Ancak bu araştırmada evlilik doyumu konusu, bireylerin neden evlendiği konusunu irdeleyen kuramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Evlilik doyumu konusuna odaklanacak araştırmalarda, bireylerin neden evlendiği konusuna ek olarak, zaten evli olan bireyler arasındaki etkileşime de odaklanmalıdır. Ankara ilinde 92 çift ile gerçekleştirilen bir diğer çalışmada ise boyun eğici davranışların evlilik doyumu ile ilişkisi incelenmiş ve boyun eğici davranışların evlilik doyumu seviyelerinde düşüşe sebep olduğu ortaya konmuştur. Ancak çiftlerin problem çözme becerilerinin bu düşüşü ortadan kaldırdığı ifade edilmiştir (Hünler ve Gençöz, 2003:99). Bu üç araştırmada Ankara ilinde benzer konular üzerine gerçekleştirilmiştir. Daha kapsayıcı veriler elde etmek ve kapsamlı

sonuçlara ulaşmak için benzer araştırmaların coğrafi olarak çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda, Erzurum ilinde gerçekleştirilen bir araştırmaya değinebiliriz. 495 kadın üzerinde yapılan araştırmaya göre kadınların yaşı, ailedeki ocuk sayısı ve evli bulunma süresi değişkenleri ile evlilik doyumu arasında belirgin bir negatif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın önemli bir bulgusu da, ev hanımı olan kadınların evlilik doyumlarının, bir işte çalışan kadınlara oranla oldukça düşük olduğudur. Kocalarına karşı korku duyan kadınların evlilik doyumlarının ise en düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir (Erci ve Ergin, 2005:118). Bu bulgular, sosyal yapı içerisinde kendini önemli veya önemsiz hissetme algısının evlilik doyumu üzerinde etkili olduğuna yönelik olarak aydınlatıcıdır. Ancak sosyal yapı incelemelerinde içinde bulunan zamana yönelik olarak bir değerlendirme yapmak da oldukça önemlidir.

Evlilik doyumu araştırmaları çerçevesinde değişen zamanlar konusunu da araştırmasına dâhil eden ınar'a göre cinsiyet rolleri belirsiz olan bireylerin evlilik doyumları daha dşktir (ınar, 2008:5). Anar'ın araştırması da aynı bulguyu destekler niteliktedir. Ancak kadın ve erkek davranışlarını toplumsal cinsiyet rollerinin şekillendirdiğine ve toplumsal rollerin zamanla değiştiğine yaptığı vurgu ile daha kapsayıcıdır (Anar, 2011:26). Türk toplumunun aile yapılarındaki değişim göz önünde bulundurulduğunda çiftlerin yeni bir sorun olarak karı-koca rollerine ilişkin çatışma yaşadıklarından bahsedilebilir. Bireylerin algılarındaki değişiklik bağlamında ele alınan bir konu da yalnızlık konusudur.

Modern ağın en önemli bireysel sorunlarından bir tanesi olarak gösterilen yalnızlık olgusu şehirlerin giderek kalabalıklaşması ve sosyal ortamların tekinsizleşmesi ile daha belirgin bir hal almıştır. Yapılan araştırmalar yalnızlık hissini evli çiftlerin evlilik uyum düzeyini etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Evlilik uyum düzeyinin yalnızlık olgusu ile negatif bir ilişkisi olduğu bulunmuştur (Demir ve Fışıloğlu, 1999:236). Araştırmada ayrıca Türkiye'de görücü usulü evliliklerin sayısında bir düşüş olduğu da belirtilmiştir. Bu durumun sebebi olarak da kendileri tanışıp evlenen çiftlerin eşler arası etkileşim seviyesinin yksekliti gösterilmiştir (Demir ve Fışıloğlu, 1999:230). Ancak burada unutulmaması gereken bir durum da şehirleşme ile birlikte gelen ve kırsal kesime kıyasla daha yüksek olan sosyal etkileşim seviyesidir. Rekreasyon, eğence ve yeni hizmet sektörleri daha yüksek

seviyede bir sosyallik sağlamakta ve bireylere birbirleri ile tanışıp etkileşim kurabilecekleri bir ortam yaratmaktadır.

Türkiye'deki toplumsal yapı göz önüne alındığında literatürde evlilik doyumu üzerinde etkisi olabilecek bir faktör de dindarlıktır. Hünler'e göre dindarlığın evlilik doyumu üzerinde büyük ve olumlu yönde bir etkisi vardır. Hünler'in çalışması literatür için önemlidir, çünkü dindarlık ve evlilik doyumu ilişkisi üzerine ülkemizde yapılmış az sayıda araştırma vardır. Araştırmanın bir diğer bulgusu da çiftlerin aynı inanç değerlerine sahip olduklarında evlilik doyumlarının yordandığıdır (Hünler O. S., 2002:112). Araştırmanın dinin düzenleyici etkisini göz önünde bulundurarak dini bir kurum olarak ele alması, işlevsel bir yaklaşımın izlerini taşımaktadır.

Literatürdeki yerli çalışmaların genel olarak bir değerlendirmesi yapıldığında, ağırlıklı olarak Türkiye'nin İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlerinde yürütüldüğü ve çalışmaların odak noktasının kadınlar veya anneler olduğu görülür. Ayrıca bu çalışmalarda genel olarak nicel yöntemler kullanılmıştır. Bu bağlamda, daha geniş kitlelere hitap eden ve kocaların da içinde bulunduğu çalışmalar ile evlilik doyumu konusu üzerine yapılan yerli araştırmaların desteklenmesi gerekmektedir. Araştırmamız, nitel bir araştırma olması ve evlilik algısını yeni bir perspektiften incelemesi itibarıyla literatürde özgün bir yere sahip olacaktır.

2.4. Yerli Olmayan Çalışmalar

Literatürdeki yerli olmayan çalışmalara bakıldığında ağırlıklı olarak Amerika merkezli oldukları görülmektedir. Sınırlı sayıda da olsa Avrupa, Çin ve İran'da yapılmış çalışmalar da mevcuttur. Yapılan araştırmalarda evlilik doyumu konusu genellikle ekonomi, etnik köken, boş zamanları değerlendirme, birlikte alınan kararlar, cinsellik, gelenekler ve dini pratikler ile birlikte incelenmiştir.

Evliliklerdeki istikrarsızlık ve boşanma oranlarındaki yükseklik Avrupa'da olduğu gibi Amerikan toplumunda da büyüyen bir endişe haline gelmiştir. Boşanma kararları aniden gelişen kararlar olmaktan ziyade genellikle uzun bir zamana yayılan bir düşünme süreci ardından gerçekleşmektedir (Booth ve White, 1980:606). Bu sürecin ilk adımları boşanma kararı almak ile başlar ve bu kararın alınmasında öne çıkan sebepler temel mutsuzluk, iletişim problemleri, cinsel problemler, duygusal suistimaller ve uyuşmazlıklardır (Burns, 1993:725).

Sabatelli ve Ripoll'a göre (2004) son on yıllarda insanların evlilikten bekledikleri şeylerde artış gözlemlenmiştir. 1950'ler ve 1960'larda yapılan araştırmalarda evlilikten beklenen genel şeyler içerisinde bir ev, sabit ve ekonomik olarak güvenli bir yaşam ve çocukları yetiştirebilmek için uygun bir fırsat sunmanın yeterli olduğu görülmektedir. Ancak son yıllardaki araştırmalara bakıldığında derin bir aşk ve duygusal bağlılık arayışının da ön plana çıktığı görülmektedir (Barich ve Bielby, 1994:140).

Bu bağlamda, literatür incelemesi açısından evlilik doyumu konusunda değinilmesi gereken konulardan bir tanesi de romantik ilişkilere dir. Çünkü modern zamanlar ile birlikte eşlerin birbirlerinden beklentileri bir hayli değişmiştir ve bu durum eşleri yeni bir arayış içerisine sokmaktadır. Romantik bir ilişkideki beklentiler ve gerçekleşenler arasındaki belirsizliğe dikkat çeken bir araştırmanın da incelemeye dâhil edilmesi uygun olacaktır. Çünkü evlilik doyumu konusu açısından eşlerin beklentilerinin ve yaşadıkları gerçekliğin irdelenmesi de araştırmamız açısından önem taşımaktadır. Miller ve Tedder, yaptıkları çalışmada romantik ilişkilerin insan deneyiminin önemli bir parçası olduğunu ve bireyler tarafından dikkat çektiğini vurgulamıştır. Araştırmada katılımcılara üç ölçek altında sorular yöneltilmiştir; yaşadıkları deneyimlerin ölçüldüğü, ilişkideki beklentilerinin ölçüldüğü ve genel olarak ilişkilerinden memnun olup olmadıklarının ölçüldüğü ölçek. Romantik bir ilişkide olması gereken içerik ise şu bileşenlerden oluşturulmuştur: ilişkiyi devam ettirmek için sergilenen davranışlar, bağlılık, iletişim kalitesi, ayrı düşülen konuların çözümlenmesi, kendini ifade etme, tutku, ilişkiden eminlik, ilişkide üstlenilen rol ve eşitlik. Elde edilen sonuçlarla tutku, ilişkiden emin olma, iletişim kalitesi ve ayrı düşülen konuların çözülmesi bileşenlerinin daha yüksek seviyede bir ilişki memnuniyeti sağladığı gözlemlenmiştir. Beklentiler ve gerçekleşenler arasındaki belirsizliğin arttığı durumlarda ise ilişki memnuniyetinin bir hayli azaldığı tespit edilmiştir. Sonuçlara göre kaliteli bir iletişim her şeyin başında gelmektedir (Miller ve Tedder, 2011:6). Miller ve Tedder'ın araştırması günümüz ilişki atmosferine yönelik bir çalışma olması ile önemlidir ancak araştırmaya katılan 129 bireyin % 86'sı kadındır. Çalışmaya daha fazla sayıda erkek dâhil edilmeli, kadın ve erkek katılımcı sayısı eşitlenmeye çalışılmalıdır, çünkü ilişki iki yönlü bir olgudur. Bu çerçevede Bernard'ın gözlemleri önem arz etmektedir.

Bernard, çiftlerin gelecek hakkında birlikte aldıkları kararlara ilişkin araştırmasında, ilişkinin gidişatını anlamak için eşlerin gelecekleri hakkındaki beklentilerinin çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Bernard, bir evliliğin iki ayrı yüzü olduğundan bahsetmiştir: kadının ve kocanın görüşleri. Bernard'a göre kadın ve erkeğin, kendi kişisel ilişkilerinden ve toplum yapısından kaynaklanan cinsiyet eşitsizliklerinin getirdiği farklı öznel deneyimleri vardır (Bernard, 1972:124). Bernard'ın toplum yapısı ile ilgili tespitleri önemlidir, çünkü öznel deneyimlerin eşlerin gelecek beklentileri üzerinde önemli bir etkisi olabilir. Hatta eşlerin evlenmeden önceki ilişkileri, eş seçimi de dâhil olmak üzere aldıkları kararlara etkileyebilir. Bu durumu açıklar nitelikte olan bir tablo Batı toplumlarında eşlerin artık daha güvenilir ve sağlam bir ilişkiye sahip olabilmek için evlilik öncesi birlikte yaşama deneyimini tercih etmeleridir (Bumpass ve Lu, 2000:30). Evlilik öncesi birlikte yaşamakta olan çiftler üzerine yapılan bir araştırmada, çiftlerin geleceklerini birlikte tasarlamalarının, gelecekte evlenip evlenmeyecekleri ya da çocukları olduktan sonra birlikte yaşamaya devam edip etmeyeceklerinin en önemli belirtilerinden biri olduğu tespit edilmiştir. Eşler birbirlerine güvenmekte zorluk çektiklerinde evlilik doyum düzeyleri de düşmekte ve güvensizlik durumu beraberinde ayrılıkları da getirmektedir (Waller ve McLanahan, 2005:54). Aslında toplumsal olarak bakıldığında sorun, bireylerin boşanması olmaktan çıkmıştır. Günümüzde boşanma olgusunun, aile yapılarında meydana getirdiği köklü değişimin toplum yapısına olan olumsuz etkisi bir sorun haline gelmiştir.

Evlilik, hem zihinsel hem de fiziksel sağlığı etkileyebilen bir olgudur. Yine de, birçok çalışmada ulaşılan sonuç, evli bireylerin yalnızlık düzeylerinin bekâr bireylerden daha az olduğudur. Mutlu bir evlilik, insanların kendilerini daha iyi bir şekilde ve düzeyde gerçekleştirebilmesine ve daha az yalnız hissetmesine olanak sağlamaktadır. Birçok çalışmada kadınların yalnızlık ve evliliklerinden memnuniyetsiz olma düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiş olsa da devam eden araştırmalarda evlilik uyumu ve yalnızlık düzeyi üzerinde cinsiyetin herhangi bir belirleyiciliği olup olmadığı konusunda anlamlı bir sonuca ulaşılamamıştır (Beach, Sandeen, ve O'Leary, 1990:67).

Amerika, etnik çatışmaların şiddetli bir şekilde yaşandığı bir coğrafya olmuştur. Bu durum yapılan araştırmalara da yansımaktadır. Clifford yaptığı bir araştırmada etnik kökenin evlilik doyumunu ve boşanma kararlara üzerinde etkisi

olduğunu ifade etmiştir. Siyahların beyazlara nazaran daha düşük evlilik doyumuna sahip olduğu ve boşanmayı beyazlardan daha çok kafalarından geçirdiği ancak boşanma oranlarının beyazlardan daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Clifford, 2002:152). Etnik kökenin etkileri üzerine bir başka bulgu da siyahî eşlerin beyaz eşler kadar etkileşim içinde olmadıklarıdır. Bu durumun ise aralarında daha az ayrılık ve tartışma yaşanmasını sağladığı ve böylece evlilikteki memnuniyetsizliği tolere ettikleri düşünülmektedir (Clifford, 2002:153). Clifford'un ortaya koyduğu veriler doğru olabilir ancak araştırmanın eksik bir yönü, değişkenlerin yanlış tespit edilmesidir. Etnik köken yerine içinde yaşanan coğrafyanın kültürüne ve sınıfsal özelliklere vurgu yapmak daha doğru olacaktır. Çünkü Amerika'da yaşayan siyahîler ile Afrika'da yaşayan siyahîler arasında da farklar mevcuttur ve benzer bir araştırma Afrika'da yaşayan siyahîler üzerinde yapılırsa farklı sonuçlar elde edilebilir. Benzer bir çalışma Avrupa'da; Türk, Türk-Hollandalı ve Hollandalı çiftlerin evlilik doyumuna üzerine yapılmıştır ve etnik köken yerine çiftlerin kültürel değerleri dikkate alınarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. 13 Türk çift, 19 Türk-Hollandalı çift (Hollanda'da yaşayan Türk göçmen aileler) ve 17 Hollandalı çiftin katıldığı araştırmada; çiftler ile evliliğin pozitif ve negatif özellikleri, evlilik doyumunun ve memnuniyetsizliğinin genel belirleyicileri, eşler arası iletişim, eşlerin ayrı düştüğü konular ve evlilik rolleri konusunda röportaj yapılmıştır. Yapılan çok değişkenli analizler sonucunda ayrı düşünülen konuları çözüme stratejileri dışındaki tüm alanlarda etnik grup farklılıkları tespit edilmiştir. Türk ailelerin evlilikteki memnuniyetsizliğin kaynağı olarak ekonomik etkenleri vurguladığı görülmüştür (Çelenk ve Vijver, 2013:1172).

Literatürdeki bir inceleme de kişilik özelliklerinin evlilik doyumuna etkisinin olup olmadığıdır. Kişilik özelliklerinin evlilik doyumuna üzerine etkisini inceleyen, Boston ve Colorado Springs çevresindeki 32 yaşlı çiftte uygulanan araştırmadan elde edilen sonuçlar çok ilginçtir ki kişilik özelliklerinin ne kadınların ne de kocaların evlilik doyumuna üzerinde herhangi bir anlamlı etkisi olmadığı ifade edilmiştir. Kişilik özelliklerini baz alan değişkenler yerine, etken olan değişkenler üzerine çalışılmasının daha doğru olacağı vurgulanmıştır (Rosowsky, King, Coolidge, Rhoades, ve Segal, 2012:78).

Literatürdeki bir diğer dikkat çeken konu ise dindarlık ve evlilik doyumuna arasındaki ilişkidir. Amerika'nın Arkansas, Utah ve Vermont eyaletlerinde yapılan

bir araştırmada bu konu ile ilgili belirleyici sonuçlar elde edilmiştir. 1513 kişi üzerinde yapılan araştırmada dindarlığın ve bir eş olmayı gerektiren değer algılarının evlilik doyumu ile doğrudan ilgisi olduğu saptanmıştır (Olson, Marshall, Goddard, ve Schramm, 2014:2). Son yirmi yılı aşkın yapılan araştırmalarda araştırmacılar dindarlık ve evlilikte olumlu sonuçlar elde etme arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Kiliseye giden çiftlerin hem boşanma oranının daha düşük olduğu hem de eşler arasında daha yüksek seviyede bir bağlılık olduğu belirlenmiştir (Wilcox ve Wolfinger, 2008:830). Buna ek olarak bağışlama, bağlılık ve fedakârlık gibi ilişki erdemlerinin dindarlık ve evlilik memnuniyeti arasında arabuluculuk ettiği ifade edilmiştir. Din ve evlilik doyumu ilişkisini inceleyen araştırmalar önemlidir, çünkü yaygın olan dinlerin öğretileri evliliği kutsal bir müessese olarak görürler. Ayrıca din kurumu belirli ahlaki değerleri de içerdii için evlilik için bir çatı görevi de görebilir.

Araştırmaya katılan çiftler ayrıca; kendi evlilik törenleri de dâhil olmak üzere dini pratiklerin, dua ritüellerinin, kendi toplulukları içerisindeki dini törenlere katılmanın eşlerine olan bağlılıklarını arttırdığını belirtmişlerdir. Çiftlerin belirttiği bir diğer ayrıntı da inanç ritüellerinin evlilik hayatında karşılaşılan zorluklar ile baş etmede kendilerine pozitiflik kattığıdır (Olson, Marshall, Goddard, ve Schramm, 2014:2). Araştırmanın bir diğer çarpıcı bulgusu da, yukarıda bahsedilen yalnızlık duygusunu azalttığıdır. Çünkü din kurumu aracılığıyla bir topluluk içerisinde yer alan kişilerde aidiyet hissi gelişmektedir. Araştırmadaki kadınlar kendilerinin bu yönde hissettiğini belirtmişlerdir. Organize bir kurum olan dinin, çiftlere bir yaşam amacı kattığı, başkaları ile iyi geçinme erdemi verdiği, kendini kabullenmeyi kolaylaştırdığı ve iradeyi güçlendirdiği ortaya konmuştur (Olson, Marshall, Goddard, ve Schramm, 2014:3). Bir başka ülke olan Çin’de yapılan benzer bir çalışmada da bu araştırmadakine paralel sonuçlar elde edilmiş; adillik, ahlaki davranma ve kişisel gelişim gibi önemli değerlere sahip olmanın evlilik doyumu düzeyini arttırdığı ifade edilmiştir (Luo, Yue, Zhaoyang, ve Xu, 2008:1232). Ancak, din ve evlilik doyumu ile ilgili araştırmalarda daha kapsayıcı bir bilgi edinilmesi için bu araştırmaların bazı dini uygulamaların katı olarak uygulandığı bölgelerde de yapılması gerekmektedir. Çünkü bazı bireyler dini ritüelleri özgür irade ile, bazı bireyler ise toplumsal baskı ile yerine getirmektedirler. Bu konu ile ilgili sınırlı araştırmalardan bir tanesi Birleşik Arap Emirlikleri’nde yapılan ve 500 evli çiftin evlilik doyumlarının Arap kültürü içerisinde değerlendirildiği bir çalışmadır. Yapılan araştırmada ülkede yaşayan

erkeklerin kadınlardan daha yüksek seviyede bir evlilik doyumuna sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca dine bağlılık ve yaşanan bölgenin de (kırsal veya şehir) evlilik doyumunu etkileyen demografik değişkenler olduğu ortaya konmuştur (Al-Darmaki, Hassane, Ahammed, Abdullah, Yaaqeib, ve Dodeen, 2014:1). Arap kültüründe evliliğe atfedilen anlamlar karı-koca birlikteliği tanımının ötesine geçmekte, iki aileyi bir araya getiren, akrabalık ve kan bağları oluşturan, dinen zorunlu kabul edilen sosyal bir birleşmeyi işaret etmektedir. Arap dünyasında dikkat çeken bir diğer evlilik durumu da erkeklerin çok eşliliğidir ve bu durum, erkekleri evlilik dışı ilişkilerden, toplumu ise cinsellik ile bulaşabilecek hastalıklardan koruyan bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Al-Krenawi, 2010:80). Ancak erkeklerin çok eşliliğinin aile içerisinde negatif bir etkisi olduğu da yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir ve Birleşik Arap Emirliği'ndeki evlilik olgusunun modernleşme ve küreselleşme hareketlerinden etkilendiğinden bahsedilmektedir. Boşanma oranlarındaki artış ve erken yaşta evliliğin artık bir norm olmaktan çıkması gibi değişiklikler Arap dünyasında da evlilik ile ilgili bir şeylerin artık değiştiğinin göstergesidir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre olgunluk, affedici olma ve kibarlık gibi kişilik özelliklerinin Birleşik Arap Emirliği'nde yaşayan çiftlerin evlilik doyumuna katkıda bulunduğu ve hatta evliliklerine anlam kattığı gözlemlenmiştir. Erkeklerin evliliklerinden daha memnun olmasının ise erkeklere kültürel olarak tanınan ayrıcalıkla ilgili olduğundan bahsedilmiştir. Çünkü Birleşik Arap Emirliği'ndeki kültürel yapı içerisinde erkekler evin reisidir ve kadınlara nazaran daha otonomdurlar. Bu yüzden kadınlara oranla daha az stres altındadırlar ve toplum içerisinde daha fazla fırsata sahiptirler. Kadınlar ise geleneksel rollere bağlı kalmak zorunda oldukları için daha fazla stres altındadırlar. Şehir ve kırsal kesim arasında yapılan kıyaslamalarda ise daha az şehirleşmiş yerlerde yaşayanların evlilik içerisindeki sıkıntılarının daha az olduğu ve evlilik doyumunu algılarının daha olumlu olduğu ortaya çıkmıştır (Al-Darmaki, Hassane, Ahammed, Abdullah, Yaaqeib, ve Dodeen, 2014:22).

Yaşanılan yer konusu, evlilik ile ilgili konularda dikkate değer bir konudur. Çünkü günümüz toplumları artık çok karmaşık yapılara sahiptir. Beck, günümüz modern toplumlarında yaşanan bu durumu “*risk*” olarak adlandırmaktadır. Küreselleşme riskleri de beraberinde getirmektedir ve günümüz risk toplumlarında

bir topluluğun oluşması azalma trendindedir (Beck, 2006:330). Beck, bu durumun aile üzerindeki etkilerine de değinmiştir:

... bu sürece aile gibi temel bir kurum bile bağımsızlık geliştirememiştir. Aile ilişkilerindeki ve bağlarındaki değişimler insanların yaşamları üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Bugün dünyada üç çocuktan bir tanesi evlilik dışı meydana gelmektedir. Evlenenler arasında ise boşanma oranı çok yüksektir. Ekonominin alt üst olması ve sosyal kurumların zayıflaması toplum yapılarının küçük parçalara ayrışmasına sebep olmuştur (Beck, 2009:67).

Günlük yaşamın birçok yönü artık garanti altında değildir, bir zamanlar rutin olarak yapılan şeyler günümüzde tehlikeli olabilmektedir. Furedi (2002:68) bu durumun günümüz toplumlarında artık risk ve güvenlikle ilgili bir takıntı ve saplantı haline geldiğini ve bu durumun da aileleri derinden etkilediğini belirtmektedir. Ailelerin değişen karakteri de beraberinde belirsizlikleri getirmekte ve aileleri krize sürüklemektedir. Ailedeki belirsizliklerin bir sebebi de ebeveyn ve çocuklar arasındaki, kadın ve erkek arasındaki ilişkiyel ayrımlardır; ve bu durum hangi davranış ve tutumların toplum içerisinde kabul edilebilir olduğu konusundaki belirsizlik ile daha da kötüleşmektedir (Furedi, 2002:68). Furedi'nin bahsettiği bu korku toplumu oluşumu modern zamanların aile üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

Günümüzde bir çok ülke veya devlet halihazırda karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu yüzden evlilik araştırmalarında çeşitli devlet ve kültürlerin ihtiva edilmesi önem arz etmektedir. İran'da yapılan bir araştırmada, evli kişilerin zihinsel olarak evli olmayan kişilerden daha sağlıklı olduğu belirtilmiş, evliliğin de stresi azaltmaya yardımcı olduğu ifade edilmiştir (Ebrahimi ve Kimiaei, 2014:452). Ancak evliliğin bazı stres durumlarını da beraberinde getirdiği unutulmamalıdır. Hatta evlilikte yaşanan stres durumları birçok psikiyatrik rahatsızlığı da beraberinde getirebilir. Çin'de yapılan, evlilik doyumu ile depresif göstergeler arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada; yaşlı çiftler arasında evlilik doyumunun depresyon göstergeleri ile herhangi bir ilişkisi tespit edilememiş ancak orta yaşlı kişilerde bu durumun farklılaştığı görülmüştür. Orta yaşlı kişilerin evlilikte yaşadıkları sıkıntıların depresif göstergeler ile sonuçlandığı ifade edilmiştir. Bu sonuçlardaki farklılık, Çin'de yaşayan çiftlerin evlilik doyumu ve depresif semptomlar arasındaki ilişkide yaş değişkeninin belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Bir diğer ifade ile bireylerin

evlilik doyumu ve depresyon arasındaki ilişki yaş ilerledikçe zayıflamaktadır (Wang, Wang, Li, ve Miller, 2014:12).

Literatürde incelenmesi gereken bir diğer konu da çiftlerin samimi bir ilişki arayışlarıdır. Çünkü samimi bir ilişki yaşamak çiftlerin evlilik memnuniyetlerini büyük ölçüde etkileyebilen bir olgudur. Yapılan araştırmalar birçok kişinin, evlilik dışında samimi bir ilişki yaşamaları da mümkün olduğu halde uzun soluklu samimi bir ilişki kurmak uğruna evlendiklerini ortaya koymuştur (Schaefer ve Olson, 1981:48). Greff ve Malherbe'ye göre samimi bir ilişkinin özellikleri niyet, bağlılık, duygusallık, cinsellik, davranışsal bağlılık, ihtiyaçların karşılanması, kendini ve karşındakini kabullenmedir. Bu özelliklerin evlilik kalitesini doğrudan etkilediği belirtilmiştir. Cape Town'da 65 Protestan çift üzerinde yapılan bu araştırmada erkeklerin samimi bir ilişkiye kadınlara nazaran daha fazla önem verdiği de ortaya konmuştur. Yapılan anketlerden elde edilen sonuçlarda iki cinsiyet arasındaki arzu edilen samimiyet düzeylerinde ise herhangi bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (Greeff ve Malherbe, 2001:247). Bu araştırmanın eksik yönü sadece Protestan çiftlere yönelik olmasıdır. Çünkü Protestanlık, Ortodoksluk, Katoliklik gibi dini ayrılıklar, farklı ahlaki değerleri barındırır. Samimi bir ilişki konusu, daha fazla katılımcı sağlanarak ve dini grup ayrılıkları gözetilmeksizin değerlendirilirse daha geçerli sonuçlar elde edilebilir.

Evlilik doyumu açısından incelenmesi gereken önemli bir konu da eşlerin cinsel hayatıdır. Cinselliğin evlilik doyumu üzerine olan etkilerini araştıran bir araştırma Çin'in Şangay şehrinde yapılmıştır. Araştırmada 7697 çifte ulaşılmış ve cinsel hayatlarındaki ön sevişme, orgazm ve sevişme sonrası oyun bileşenleri üzerinden eşlerin evlilik sonrası evlilik memnuniyet düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalamasının 26,8 ve kocaların yaş ortalamasının 28,8 olduğu belirtilmiştir (YN, EML, ve K., 2004:66). Bu yaş aralığı cinsellik açısından aktif bir dönemi ifade ettiğinden araştırmanın bulguları evlilik doyumuna etki eden faktörler içerisinde cinselliğin ne derece etkili olduğunun belirlenmesinde önemlidir. Araştırmanın sonuçlarına göre Şangay çiftlerinin genel cinsellik kalitesi yüksek değildir. Genel olarak evliliklerinden memnun olduklarını belirten çiftler içerisinde kadınların sadece %13'ü, kocaların ise %23'ü evliliklerinden gayet memnun olduklarını belirtmişlerdir. Cinsel hayatlarından gayet memnun olan kadınların oranı %4 iken, kocalar için bu oran %10 olarak tespit

edilmiştir. Kocalar ve kadınlar arasındaki bu farklılık, kocaların psikolojik olarak cinsel ilişki aracılığıyla kendilerini daha güçlü ve erkeksi hissettikleri ile açıklanmıştır. Cinsel ilişki içerisinde evlilik doyumunu en az etkileyen cinsellik bileşeninin ise orgazm olma durumu olduğu bulunmuştur. Ancak bu durumun, evliliklerinin ilk 15 ayı içerisinde olan çiftler için geçerli olmadığı belirtilmiş ve genç çiftlerin bazılarının da 1980'ler sonrasında Batı kültürünün cinsel yöntemlerinden etkilendiği ortaya konulmuştur (YN, EML, ve K., 2004:67). Cinsellik ile ilgili Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada ise evli olmayan bireylerin cinsel uyumunun evlilik dışı ilişki yaşayanlara oranla daha yaygın olduğu, ancak cinsel uyumun evli çiftler arasındaki yaygınlık oranının %4 olduğu saptanmıştır (Gatzeva ve Paik, 2011:29).

Evlilik doyumunu ile ilgili olarak ele alınması gereken bir konu da zıt kutupların mı birbirini çektiği, yoksa birbirine benzer ya da eşit düzeyde olan kişilerin mi daha mutlu bir ilişkiye sahip olduğudur. Bu konu üzerinde yapılan araştırmalarda tatmin edici bir sonuca ulaşılamadığı, birçok araştırmacının birbiriyle çelişen sonuçlar elde ettiği görülmektedir. Ancak konu ile ilgili kapsamlı bazı çalışmaları incelemekte yarar vardır. Hollanda'da yaşayan 3117 çift ile bilgisayar destekli röportaj tekniği kullanılarak yapılan bir araştırma çiftler arasındaki farklılıkların çiftlerin evlilik doyumlarını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre çiftler arası sosyo-ekonomik alandaki farklılıkların çiftlerin yaşam doyumunu etkilediği, müşterek olarak paylaşılan şeyler alanındaki farklılıkların ise ilişkideki doyumunu etkilediği bulunmuştur. Erkeğin daha fazla gelir elde ettiği ve çalıştığı durumlarda hem kocanın hem de kadının yaşam doyumunun daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ailelerin gelenekselliği, çiftlerin evlilik doyumunu negatif olarak etkileyen bir durum olarak değerlendirilmiştir. Hatta kocalar, kendilerinin daha az geleneksel aile değerlerine sahip olmalarının onları daha mutlu ettiğini, ancak kendi eşlerinin daha geleneksel aile değerleri taşımasından yana olduklarını belirtmişlerdir (Keizer ve Komter, 2015:955). Çiftlerin uyumu konusu ile ilgili İtalya'da 184 çift üzerinde yapılan bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiş; birbirine uyum düzeyi skorları yüksek olan çiftlerin daha yüksek seviyede bir evlilik doyumuna sahip olduğu ortaya konulmuştur (Saggino, ve diğerleri., 2015:2).

Bireylerin ilk evliliklerinden mi yoksa ikinci evliliklerinden mi daha memnun olduğu konusunu irdelediğimizde ise yapılan araştırmalarda ilk evliliklerinde olan

çiftlerin daha yüksek düzeyde bir evlilik doyumu seviyesine sahip olduğu görülmektedir. Midwestern Üniversite'sinde yapılan bir çalışmada çevrimiçi anket kullanılarak 1067 katılımcıya ulaşılmıştır. 352'si ilk evlilik safhasında olan katılımcılar üzerinde yapılan çalışmada çiftlerin eğitim düzeyi arttıkça evlilik doyumlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Evlilikte geçirilen sürenin uzunluğunun da evlilik doyumunu etkileyen bir faktör olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İlk evliliklerinde olan ve 7 ile 19,9 yıl arası bir zamandır evli bulunanların evlilik doyumlarının, ilk evliliklerinde olup da daha kısa bir süredir evli olanlardan daha az olduğu edinilen bilgiler arasındadır. Araştırmada edinilen çarpıcı bir bulgu da bazı ailelerin evliliklerini çocukları uğruna devam ettirdikleri, çocukları evden ayrılacak yaşa gelinceye kadar boşanma sürecini erteledikleriydi. Bazı ailelerin ise çocuklarını büyütme başladıkları zamanlarda çocuğun maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama gereksinimi neticesinde evlilik doyumlarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Psikolojik danışmanlık hizmeti alan katılımcıların evlilik doyumlarının, böyle bir hizmet almayan katılımcılarınkinden daha düşük olduğu da bulgular arasında yer almaktadır (Mirecki, Chou, Elliott, ve Schneider, 2013:78). Benzer demografiklerin evlilik doyumunu etkileyip etkilemediğini araştıran bir başka çalışma da Belçika'nın Flenders bölgesinde yapılmıştır. 424 ilk defa evlenen ve 363 ikinci evliliğinde olan katılımcının yer aldığı çalışmada, ilk kez evlenen çiftlerin evlilik doyumu seviyelerinde bir düşüş olduğu ve evlilik hayatına alışmakla ilgili problemler yaşadıkları belirtilmiştir. Yeniden evlenen çiftlerin ilk evliliklerinde olan çiftlere nazaran daha yüksek seviyede bir evlilik doyumuna sahip olmalarının sebebi olarak yeniden evlenen çiftlerin yeni yaşamlarını önceki evlilikleri ile kıyaslamaları gösterilmiştir. Yeni evlenen çiftler içerisinde orta yaşlı çiftlerin evliliğe alışma aşamasında genç çiftlere nazaran daha fazla problem yaşadıkları ifade edilmiştir. Eğitim seviyesi açısından yapılan kıyaslamalarda ise ilk evliliğinde olan yetişkinler arasında eğitim seviyesi arttıkça cinsel ilişki memnuniyetlerinde azalma gözlemlenmiştir. Yeniden evlenmiş olan yetişkinlerin ise eğitim seviyeleri arttıkça genel yaşama uyum sağlama problemlerinin de arttığı ifade edilmiştir. Çocuk sahibi olmanın ise evlilik doyumunu her iki grup için de azalttığı belirtilmiştir. Çocuk sayısı arttıkça özellikle kadınların cinsellik açısından daha az mutlu olduğu, ev hanımı olan kadınların ise çalışmayan kadınlara nazaran daha yüksek seviyede bir evlilik doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu çalışmada belirtilen bir başka sonuç da, yukarıda bahsedilen benzer demografik değişkenlerin araştırmaya

katılan tüm grup göz önüne alındığında evlilik doyumu düzeyini belirlemede oldukça az bir etkisi olduğudur (Jose ve Alfons, 2007:74).

Kurdek'e göre tüm evliliklerin %20'si ve ikinci evliliklerin %23'ü evliliğin ilk 5 yılında ayrılma veya boşanma ile sonuçlanmaktadır. Bu yüzden, psikolojik stres ve evliliğe özgü değerlendirmelerin evlilik doyumuna etkisini araştırdığı çalışmasında, evliliklerinin ilk 4 yılında bulunan 526 çifti dâhil etmiş ve kadınların eşlerine nazaran daha yüksek seviyede bir psikolojik strese sahip olduğu ancak evliliğe özgü değerlendirmelerinin ve evliliğe ilişkin etkileşimlerinin kocalarından daha pozitif olduğunu ifade etmiştir (Kurdek, 2005:68). Evliliğe özgü değerlendirmeler konusu ile ilgili ele alınabilecek bir olgu da çiftlerin yaşadıkları güzel anılar ile ilgili algıdır. Yapılan incelemelerde eşlerin algısında canlılığını yitirmemiş, duygusal olarak pozitiflik katan, halen yoğun olarak hissedilen anıların evlilik doyumunu arttırdığı tespit edilmiştir. Evlilik doyumu ve güzel anılar arasında iki yönlü bir ilişki olduğu da belirtilmiştir. Yani evlilik doyumu yüksek olan çiftler zaten yaşadıkları güzel anıları hatırlamaya meyilli olacaklardır ve yaşanan negatif olay ve algılara hafızalarında daha az yer vereceklerdir. Araştırmada ayrıca, kadınların anılarını paylaşmada kocalardan daha istekli olduğu ve özel günlerin anılması ile evlilik doyumu arasında daha sıkı bir ilişki gözettileri ifade edilmiştir (Alea ve Vick, 2010:730). Yaşanılan anılar konusunda göz önüne alınması gereken bir husus da eşlerin boş zamanları değerlendirmede gösterdikleri tutumlardır. Çünkü yaşanılan anılar konusunun öncesinde incelenmesi gereken aslında boş zamanların çiftler tarafından nasıl ve ne kalitede geçirildiğidir. Evlilik doyumuna ilişkin en iyi göstergelerden birinin eşlerin birlikte katıldıkları boş zaman değerlendirme faaliyetleri olduğu araştırmalarda ortaya konulmuştur (Johnson, Zabriskie, ve Hill, 2008:84).

Literatürde evlilik doyumu konusunda bahsedilmesi önem arz eden bir konu da çiftlerin çocuk sahibi olması ve bu durumun aileye getirebileceği değişimdir. Bilindiği üzere evlilik hayatı çiftlerin çocuk sahibi olması ile birlikte farklı bir aşamaya girer. Evlilikte çocuk sahibi olma zamanının ayarlanması ve neticesinde ev işlerinde bir bölünmeye gidilmesinin kadın ve kocaların evlilik doyumlarına kısmen etkisinin olduğunun ortaya konulduğu bir çalışmada, çocuk sahibi olmanın aile içerisinde yeni talep ve ihtiyaçlar oluşturduğu ifade edilmiştir. Erikson, daha az geleneksel bir iş bölümünün erken yaşta çocuk sahibi olan çiftler için evlilikte

uyumsuzluklara sebep olduğunu, ancak çocuk sahibi olmayı geciktiren çiftler için ise bu durumun olumlu evlilik çıktıları ile sonuçlandığını ortaya koymuştur (Erikson, 2001:1100).

Yukarıda bahsi geçen yerli ve yerli olmayan çalışmalarda da görüldüğü üzere **kocaların esas alınarak evlilik doyumu ve algısının incelendiği** bir çalışmanın eksikliği görülmektedir. Mevcut yabancı literatürün daha çok endüstrinin gelişimi ile karmaşıklaşan roller, çiftlerin beklentileri, etnik kökene dayalı evlilik memnuniyeti, kişilik özelliklerinin evlilik doyumuna etkileri, dindarlık ve evlilik doyumu, cinsellik ve evlilik doyumu, ikinci evlilikler konularına eğildiği görülmektedir. Ancak son yıllarda, Batı merkezli çalışmalarda babasızlık krizinin toplumda yarattığı sorunlara, baba figürünün çocuklar ve dolayısıyla toplum için önemine vurgu yapan çalışmaların sayısının bir hayli arttığı görülmüştür. Yerli çalışmalarda ise evlilik doyumu ve aile çalışmalarının daha çok kadınlar veya anneler odaklandığı belirgindir. Ayrıca; çiftler arası aldatma eğilimleri, demokratik veya otoriter aile tutumları, ailede problem çözme ve iletişim becerileri, çiftlerin bağlanma stilleri, cinsiyet rollerinin evlilik doyumuna etkileri, vb. konular etrafında yoğunlaşan yerli çalışmaların neredeyse hepsi nicel araştırma olmakla birlikte psikoloji alanındadır. Sosyoloji alanında kocaları esas alarak evlilik doyumunu inceleyen ve nitel araştırma modelinde bir çalışma mevcut değildir.

Bu açıdan araştırmamız mevcut literatüre önemli bir katkıda bulunacaktır; öncelikle **nitel** bir araştırma olması, **evlilikte yaşanan memnuniyetsizliklerin anlaşılması, babasızlık krizi ile belirginleşen toplumsal sorunların önüne geçilmesi, evliliğin nasıl algılandığı, evliliğe hangi anlamların yüklendiği konularında** yeni bir perspektif sunması (kocaların evlilik memnuniyeti algısı) ve **en önemlisi evlilik deneyimlerinde kocaların da sesinin duyulması, onların bakış açısının da anlaşılması** ile özgün ve öncü bir yere sahip olacaktır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada kullanılan model, araştırmanın evren ve örneklemi, araştırma için oluşturulan veri toplama araçları ve hangi tekniklerden yararlanıldığı, verilerin toplanma süreci ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediğini, evlilikleri ile ilgili hangi sorunları yaşadığını, evlilikleri ile ilgili riskler, tehditler ve politikalar hakkında ne düşündüğünü incelemeye ve analiz etmeye yönelik, nitel araştırma modelinde bir durum çalışmasıdır. Nitel araştırmalar sayılar yerine insanların ne düşündüğüne önem verirler. Pozitivist paradigmanda yer alan tekil objektif gerçeklik ve genellemeler ise nitel araştırmaların muhteviyatında yoktur (Aliyu, Bello, Kasim, ve Martin, 2014:87). Tekil objektif gerçeklik ve genellemeleri doğru kabul etmek ise, tıpkı küresel evrimi yerelliğe tercih etmek gibi, içinde yaşadığımız sosyal ve kültürel dünyamızın çeşitliliğini reddetmeye eşdeğerdir. Bu yüzden sosyoloji alanında nitel araştırmalar oldukça önem arz etmektedir.

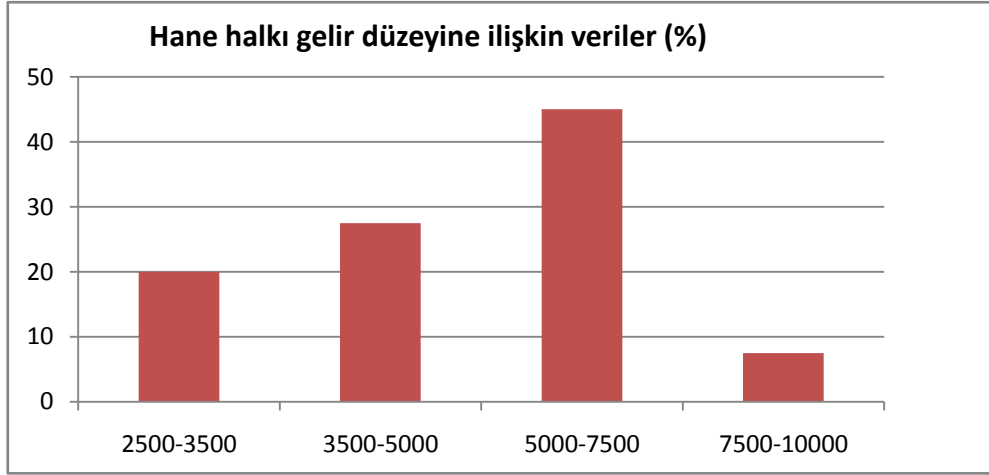
Çalışmamızda uygulanması için karar verilen durum çalışması ise, ilgi duyulan fenomenin tanımlanması ve açıklanmasını amaçlayan, bir olay veya birbiri ile alakalı bir dizi olayın sistematik bir şekilde araştırılmasıdır (Bromley, 1990:302). Stake'e göre (1995:63) durum çalışması, araçsal ve yerleşik olmak üzere iki farklı çalışma yöntemini kapsayabilir: araçsal olan çalışma bir meselenin iç yüzünü anlamaya yönelik iken yerleşik olan bir durum hakkında daha derin bir anlayış geliştirmeye yöneliktir. Özetle durum çalışmasının amacı keşfetmeye yönelik, betimleyici, yorumlayıcı ve açıklayıcı olabilir (Mariano, 2000:322).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmamızın analiz ünitesini bireyler oluşturmaktadır. Sosyoloji alanında birçok nitel çalışmada birey, analiz ünitesi olarak kullanılmıştır ve durum çalışmalarından insanlar hakkında zengin ve kapsamlı bir anlayış geliştirme konusunda yararlanılmıştır (Creswell, 1997:73). Araştırmanın ulaşılabilir evreni Balıkesir ilinde yaşayan ve aynı zamanda bir iş sahibi olan evli erkek bireylerdir. Balıkesir ili, içinde bulunduğu bölge itibariyle, evlilik ile ilgili araştırmalarda yer verilmesi gereken önemli bir şehirdir. Çünkü Ege ve Batı Marmara Bölgesi, kaba boşanma hızı istatistiklerine göre Türkiye'nin en yüksek boşanma oranı olan bölgeleridir (TÜİK, 2011:65). Araştırmanın örneklem grubu ise 40 evli erkek bireyden oluşmaktadır. Örneklem grubu seçiminde benzeşik örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Örneklem grubu oluşturulurken orta sınıf katılımcıların seçimi dikkate alınmıştır. Ancak orta sınıf kavramı tartışmalı bir kavramdır. Hangi grubun orta sınıf olarak değerlendirileceği, orta sınıf belirlenirken hangi kıstasların kullanılacağı konusu tam olarak belirlenememiştir. Türkiye'deki orta sınıf profili üzerine yapılan bir araştırmada ise Balıkçıoğlu ve Dalgıç (2015:4) mevcut literatürün sosyoekonomik alana vurgu yaptığını belirtmişlerdir ve hane halkı gelir seviyelerinin uluslararası düzeyde de belirleyici olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmamızda da bu genellemeler dikkate alınarak örneklem grubu seçimi yapılmıştır. Türkiye'de orta sınıf tabaka son yıllarda artış göstermiştir ve TÜİK (2011), Gelir ve Yaşam Koşulları araştırması sonuçlarına göre ülkemizin %41'i orta gelir grubu ailelerden oluşmaktadır. Çalışmamızda yer alan orta sınıfın gelir dağılımına ilişkin veriler şekil 1'de verilmiştir.

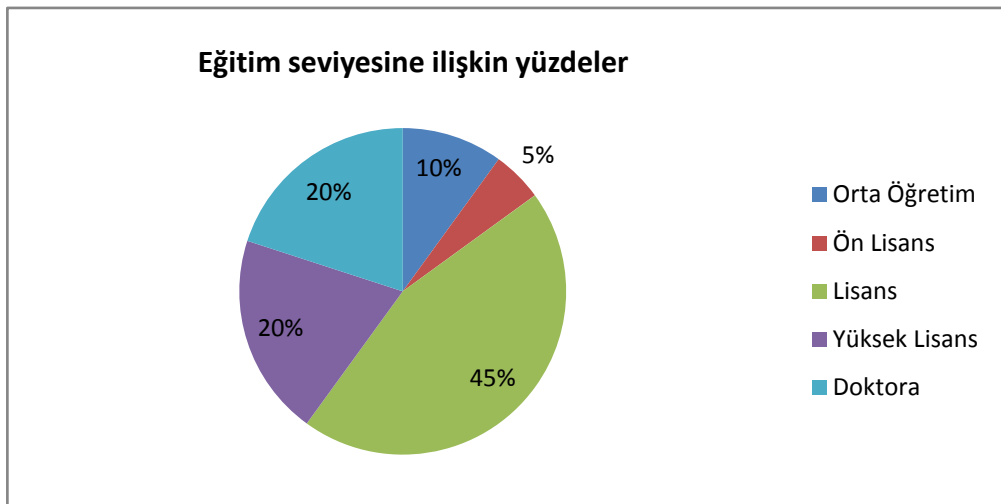
Örneklem grubumuzda yer alan katılımcıların eşleri ile hangi ortamlarda tanışık olduğuna ilişkin verileri incelediğimizde ise büyük çoğunluğunun eşleri ile üniversite hayatında tanıştığı, bir kısmının ise görücü usulü bir evlilik gerçekleştirdiği görülmektedir. İş yerinde tanışıp evlendiklerini belirten kocaların sayısı az olup, kocaların bazılarının da sosyal ortamlarda tanıştığı tespit edilmiştir.

Şekil 1. Katılımcıların gelir düzeyi

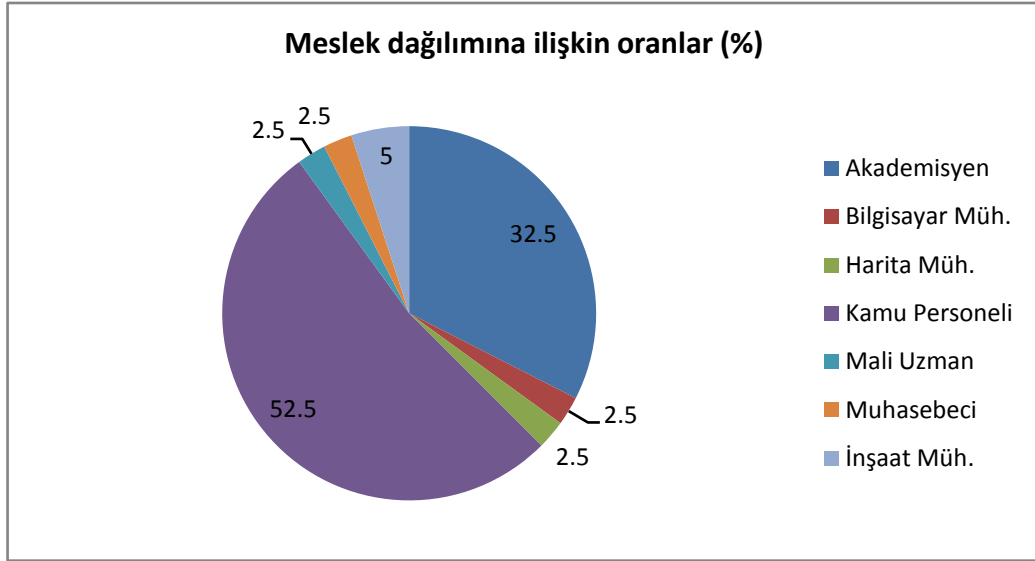
Katılımcıların yaşları ile ilgili istatistikler incelendiğinde en düşük değerin 28, en büyük değerin ise 57 olduğu görülmektedir. Ortanca değerler ise 42 ve 44 olarak belirlenmiştir. Katılımcılarla ilgili diğer değişkenler ise eğitim seviyeleri, meslek dağılımları, eşlerinin çalışıp çalışmadığı, çocuk sahibi olup olmadıkları ve evliliklerinin süreleridir. Katılımcıların eşlerinin %52,5'i bir işte çalışmaktadır ve %47,5'i ev hanımlığı yapmaktadır. Katılımcıların çocuk sahibi olup olmama durumuna bakıldığında sadece %27,5'inin çocuk sahibi olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların eğitim seviyelerine bakıldığında ise %45'inin lisans, %20'sinin doktora, %20'sinin yüksek lisans, %10'unun orta öğretim ve %5'inin ön lisans mezunu oldukları görülmektedir. Katılımcıların eğitim seviyelerine ilişkin veriler ayrıca şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Katılımcıların eğitim seviyesi

Katılımcıların evlilik sürelerine ilişkin veriler incelendiğinde %35'inin evliliklerinin henüz 10 yılı doldurmadığı, geri kalanın ise 10 yılı aşkın bir süredir evli olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Meslek dağılımı ile ilgili yapılan frekans analizinde katılımcıların çoğunun kamu personeli olduğu görülmektedir. %32,5'i akademisyen olan katılımcıların %5'lik bir grubu ise inşaat mühendisidir. Meslek dağılımına ilişkin detaylı veriler şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3. Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımı

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Bu araştırmada yer alan verilerin toplanmasında görüşme (mülakat) yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze ve birebir yapılmış, grup görüşmesi gerçekleştirilmemiştir. Görüşme yapmak, sosyolojinin önemli bir parçasıdır çünkü bir birey ile görüşme yapmak etkileşim demektir ve sosyoloji insan etkileşimini de araştıran bir bilimdir. Görüşmeler insanların deneyimleri ve deruni algı, tutum ve gerçeklik hislerine erişebilmek için yaygın olarak kullanılan bir araçtır (Fontana ve Frey, 1994:361). Araştırmamızda yarı yapılandırılmış mülakat formu (bkz. ek 1) kullanılmıştır. Mülakat tekniği zaman alan bir tekniktir ancak katılımcılardan elde edilen verilerin zenginliği de aşıkardır. Yapısı itibariyle esnektir ve katılımcılar sorulara esnek yanıtlar verebileceği için kendilerini daha rahat hissetmektedirler. Böylelikle derinlemesine ve detaylı bilgi elde etmede kolaylık sağlanabilmektedir. Mülakatın akışına göre araştırmacının yeni sorular yöneltmesine izin vermesi ile de

araştırma konusuyla ilgili geniş ölçekte bilgi elde edilmesine olanak vermektedir (Opdenakker, 2006).

Katılımcıların yaş, eğitim seviyesi, gelir düzeyi, vb. bilgilerine yönelik verilerin elde edilmesi için kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Formun bu kısımları yapılandırılmış olarak değerlendirilebilir. Mülakat formunun geri kalanında bulunan ve kocaların evlilik algılarının belirlenmesine yönelik olan sorular ise açık uçludur ve bireylerden derinlemesine bilgi edinmek için hazırlanmışlardır. Bu sorular daha esnek bir yapıya sahiptir ve mülakatın seyrine göre araştırmacı soruların sırasını değiştirebilir, informantların verdikleri yanıtlara istinaden yeni sorular ekleyebilir. Bu yönüyle mülakat formunun bu kısımları yapılandırılmamış bir yapıya sahiptir.

Yapılandırılmamış mülakat tekniği antropoloji ve sosyoloji disiplinlerinde insanların sosyal gerçekliğinin meydana çıkarılmasını amaçlayan bir yöntem olarak geliştirilmiştir. Yapılandırılmamış mülakatın amacı araştırmacıyı öngörülme-yen temalara maruz bırakmak ve informantların sosyal gerçekliğine yönelik daha iyi bir anlayış geliştirilmesini sağlamaktır (Zhang ve Wildemuth, 2009:223) .

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri Balıkesir ilinde 2016 yılında yaşayan evli erkeklere mülakat yapılarak elde edilmiştir. Mülakatlar öncesinde araştırma için uygun özelliklere sahip bireyler tespit edilmiştir. Bireyler ile mülakat yapılırken bireylerin kişisel şeylerle ilgili paylaşımından kaçınmayacakları bir ortam oluşturulmasına hassasiyet gösterilmiş ve görüşmeler bire bir gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan ortamlara ulaşılırken herhangi bir politik, yasal ve bürokratik engel ile karşılaşılmamıştır. Mülakat öncesinde araştırmacı informantlara kendisini tanıtmış, araştırmanın amacına, içeriğine ve mülakatın ne kadar zaman alacağına ilişkin bilgi vermiştir. Görüşme esnasında derinlemesine bilgi elde edebilmek için araştırmacı mülakat öncesinde, araştırma konusu ile ilgili kapsamlı bilgi edinmiştir. Görüşme esnasında ise sorduğu sorularda tarafsız davranmaya özen göstermiş ve böylelikle ortaya çıkacak temaların çeşitlenmesini engellememeye çalışmıştır. Araştırmacı, mülakat yapılan kişilerin güvenini kazanmak için yeri geldiğinde kendi evliliğinden de bahsetmiş ve informantları bireysel deneyimlerini paylaşma konusunda teşvik edici olmuştur. Görüşme yapılan kişiler ile ilgili kişisel bilgiler kayıt altına

alınmamış ve elde edilen veriler kimse ile paylaşılmamış, gizli tutulmuştur. Etik ilkeler ile uyumlu olmaya yönelik olarak görüşülen kişilere kendilerinin ses kaydının alınacağı bildirilmiş, rıza göstermeyen katılımcıların ise ses kaydı alınmamıştır. Ses kaydı alınmayan kişilerin mülakatları not edilmiştir. Bu durum biraz da olsa zaman kaybına sebep olmuştur. Araştırmacının, informantlar ile herhangi bir fiziksel veya duygusal yakınlığı yoktur. Yapılan her bir görüşme yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Görüşmelerin araştırma açısından başarılı geçmesi ve araştırmaya katkı sağlaması için araştırmacı, görüşmeyi informant ile uyumlu bir şekilde, her iki tarafın da görüşmeden memnun ayrılmasını sağlayarak yapmaya çalışmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi için öncelikle elde edilen ses kayıtları metin belgesine dönüştürülmüştür. Metin belgeleri ve notlar bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra nitel veri analizi yapılabilmesini sağlayan MAXQDA 11 (Release 11.1.2) programı veri tabanına yüklenmiştir. Yüklenen veriler organize edilmiş ve böylece veri setleri elde edilmiştir. Elde edilen setler ile veriler daha erişilebilir ve anlaşılabilir hale getirilmiştir. Ancak analize başlayabilmek için veri setleri, mülakat formunda yer alan soru ve kısımlara uygun olacak şekilde başlıklara ayrılmıştır. Her bir başlık altında yer alan veriler MAXQDA 11 (Maximum Qualitative Data Analysis) programında yer alan *in-vivo coding* yöntemi kullanılarak kodlanmış ve böylelikle veriler daha yönetilebilir hale getirilmiştir. Katılımcılara ilişkin değişkenler oluşturulmuş ve bu değişkenlerin *in-vivo coding* yöntemi kullanılarak oluşturulan temalarla olan ilişkisine yönelik frekans analizleri yapılmıştır. Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları konusuna yönelik olarak yapılan kodlamalar kod sistemleri altında birleştirilmiş, aktifleştirilmiş ve böylelikle konuya ilişkin temaların belirginleşmesi sağlanmıştır. Durum çalışmalarında yeni teorilerin ortaya çıkması veya var olan teorilerin geliştirilmesi amacıyla sistematik bir analiz yapılır ve böylelikle yeni kavramların meydana gelmesine imkân sağlanır (Bhattacharjee, 2012:95). Son olarak araştırmamızda belirginleştirilen temaların, MAXQDA programının bir özelliği olan crosstab (çapraz tablolama) yöntemi kullanılarak katılımcılara ilişkin yaş, eğitim seviyesi, meslek grubu, vb. değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi olup olmadığı analiz edilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmanın genel amacı daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediklerini, evlilikleri ile ilgili hangi sorunları yaşadıklarını ve evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında ne düşündüklerini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç çerçevesinde bu bölümde MAXQDA 11 (Release 11.1.2) nitel veri analizi programına yüklenen ve in-vivo coding, frekans ve crosstab analizleri sonucunda elde edilen sonuçlara ilişkin bulgular alt başlıklar halinde verilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen veriler ışığında ayrıca yaş, çocuk sahibi olup olmama durumu, evlilik süresi, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, meslek grubu ve eşlerin çalışıp çalışmama durumu değişkenleri ile kocaların evlilik algıları arasında nasıl bir ilişki olduğu da incelenmiştir.

Örneklem grubu ile ilgili verilerin analizine geçmeden önce örneklem grubunun evlilik sürecine nasıl dâhil oldukları hakkında bazı bilgiler vermekte yarar olduğu düşünülmüştür. Örneklem grubumuzda yer alan katılımcıların büyük çoğunluğu eşleri ile üniversite hayatında tanışmıştır. Bir kısmı ise görücü usulü bir evlilik gerçekleştirmiş ve bu durumu bir sürpriz olarak değerlendirmiştir. Kocaların bazıları ise sosyal ortamlarda tanıştığını ifade etmiş, bazıları da ikamet ettikleri mekânların birbirine yakın olduğunu belirtmişlerdir. İş yerinde tanışıp evlendiklerini belirtenler kocalar ise azdır. Araştırmamıza katılan kocaların çoğunluğu bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeye karar verdiklerini, bazıları ise evlilik kararının toplumsal algıya endekli olarak kendiliğinden ortaya çıktığını ifade etmişlerdir. Yani otomatik algı olarak adlandırabileceğimiz bir algı devreye girmiş ve çiftler başka bir alternatif düşünmemişlerdir.

Görücü usulü evlilik yapanların büyük çoğunluğunun yaşı diğer katılımcılara oranla daha büyüktür. Ayrıca görücü usulü evlilik yapanlar içerisinde devlet memurlarının oranı daha yüksektir. Ancak devlet memurları içerisinde sosyal ortamlarda tanışıp evlenenlerin oranı da diğer meslek gruplarına oranla anlamlı ölçüde yüksektir. Eşleri ile üniversite ortamında tanışıp evlenenlerin büyük

çoğunluğunun ise akademisyen meslek grubunda olduğu yapılan analizlerle tespit edilmiştir.

Katılımcılar ile ilgili bazı ön bilgilere yer verdikten sonra şimdi de daha detaylı bir inceleme ile kocaların evlilik algılarına yönelik başlıkları ayrı ayrı inceleyelim.

4.1. Yaşam tarzları

Kocaların yaşam tarzlarına ve geçirilen boş zamanlara ilişkin bulguları incelediğimizde büyük çoğunluğun bireysel olarak vakit geçirmediği, harcanan zamanın çoğunu çocuk ve aile odaklı aktivitelere ayırdığı görülmektedir. Bu grup içerisinde yapılan aktiviteler gezi, alışveriş, piknik, parklarda vakit geçirme, vb. dir. Katılımcıların bazıları ise kendilerine özel zaman ayırabildiklerini, spor ve bireysel hobiler ile ilgilenebildiklerini belirtmişlerdir. Bazıları da sinema, sanatsal faaliyetler, sanal oyunlar, hobi bahçesi uygulamaları ve deniz aktiviteleri ile boş zamanlarını değerlendirmektedirler. Katılımcıların azı Türk toplumunda erkekler arasında yaygın olan kahvehaneye gitme alışkanlığına sahiptir; ayrıca kahvehaneye sıklıkla değil, ara sıra gittikleri bilinmektedir. Katılımcıların çok azı ise işten arta kalan zamanlarını evde dinlenme ve televizyon izlemeye ayırmaktadır. Evli kişilerin yaşam tarzı ile ilgili olarak üzerinde durdukları konu ise bireysellikten uzak olduğudur. Yapılacak her şey artık iki veya daha fazla kişilik olduğundan bireylerin tarzlarında büyük değişiklikler olabilmektedir. Hatta bazı kocalar için bu değişiklikler keskin denecek kadar önemlidir. Bazı kocaların yaşam tarzları ile ilgili kullandıkları ifadeler bu durumu açıklamada etkilidir:

Evli insanların yaşam tarzı bireysel olarak düşünülmemeli. Ben de şahsen bireysel bir yaşam tarzından uzak yaşıyorum. Yaşam tarzı evlilikten sonra beraber sürdürülen faaliyetler anlamına geliyor, birlikte hareket etmeye çalışıyoruz (5 nolu koca, 42, 15 yıllık evli)

Evlenmeden önce daha çok hobim vardı, müzikle ilgilenirdi, sporla ilgilenirdim. Ancak şimdi bu kadar vakit bulamıyorum. Belki herkes gibi çalıştıktan sonra çocuklarla ilgilenmek, hafta sonları çocukları gezdirmek, hobimiz çocuklarımız oldu diyebiliriz (6 nolu koca, 44, 15 yıllık evli)

Kocaların yaşam tarzları üzerinde etkili olan bir husus da yaşanılan şehir faktörüdür. Balıkesir ili mevcut durumu itibariyle ailelere çok fazla imkân sunmamaktadır ve bu durum kocalar tarafından vurgulanmakta, hatta çocuksuz

aileler daha fazla hareket kabiliyetine sahip olduğu için boş zamanlarda şehir dışında vakit geçirmektedir; " gezi yapıyoruz fırsat buldukça. Balıkesir'de bir şey yok şehir dışına çıkıyoruz (36 nolu koca, 29, 2 yıllık evli)" ..... "genelde gezeriz boş zamanlarda sosyal aktivitelere katılırız.. şehir dışına gidiyoruz.. (37 nolu koca, 30, 5 yıllık evli)"

Katılımcıların yaşam tarzlarına ilişkin verileri yaş değişkenine göre incelenmiştir. Yaş grubu olarak ise katılımcılar 35 yaş altı ve üstü olarak iki gruba ayrılmıştır. Bu ayırım yapılırken genç yetişkin ve orta yaşlı yetişkin gruplar oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Yaş değişkenine göre, 35 altı kocaların yaşam tarzlarında anlamlı bir farklılık gözlenen tek alan ise sinema, sanatsal faaliyetler ve sanal oyunlar olmuştur. Aynı bulgu, çocuğu olmayan kocalar için de geçerli olmakla birlikte, çocuğu olan katılımcıların yaşam tarzında görülen tek farklılık kahvehane alışkanlığıdır. Çocuğu olmayan ailelerin çocuk odaklı aktiviteler gerçekleştirmesi mümkün olmadığından ilgili veriler dikkate alınmamıştır. Ancak çocuğu olan katılımcılar, çocuk sahibi olmadan önce daha özgür seçimler yapabildiklerini, çocuk doğduktan sonra ise gittikleri yerleri bile çocukların ihtiyaçlarını karşılayabilmeye yönelik belirlediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların evlilik süresine ilişkin yapılan gruplandırma 10 yıldan az süredir evli olanlar ve 10 yıldan fazla süredir evli olanlar olarak belirlenmiştir. Çünkü 10. yıl evlilikler için bir dönüm noktası olarak görülmektedir. Evliliklerin günümüzde önceki yıllarda olmadığı kadar istikrarsız görünmesine karşın 10 yılı aşkın süredir evli olan çiftlerin boşanma oranlarının 1960'lardan beri aynı kaldığı gözlemlenmiştir (Bingham, 2013). Hatta Amerika Birleşik Devletlerinin bazı eyaletlerinde kadınların nafaka alabilmesi için 10 yıl evli kalma şartı aranmaktadır (Jones, 2015). Evlilik süresi ve yaşam tarzı arasındaki ilişki incelendiğinde 10 yılı aşkın süredir evli olan katılımcıların yaşam tarzlarında farklılaştığı yönlerin; evde televizyon izleyerek ve dinlenerek vakit geçirmek, kahvehanede arkadaşlarla sohbet etmek gibi rutin aktivitelerin olduğu görülmüştür.

Hane halkı gelir düzeylerine göre yapılan analizlerde yaşam tarzı ve araştırmada yer alan katılımcıların gelir düzeyleri arasında bir ilişki tespit edilmemiştir. Aynı durum eğitim seviyesi ve meslek grubu değişkenleri için de geçerlidir. Eşlerin çalışıp çalışmama durumuna göre yaşam tarzları irdelendiğinde ise eşleri çalışan kocaların spor ve bireysel hobiler ile ilgilenmede daha yüksek bir orana

sahip olduğu belirginleşmektedir. Eşleri çalışmayan kocaların ise kahvehaneye gitme alışkanlıklarında anlamlı ölçüde bir farklılık gözlemlenmektedir.

4.2. Evliliklerin mevcut durumu

Bu bölümde yapılan incelemelerde kocaların yakındığı en önemli konunun rutinlik olduğu gözlemlenmiştir. Kocaların bazıları evliliklerinin rutin bir işleyişinin olduğunu belirtmiştir. Ancak kocalar rutinliğin kaçınılmaz olduğu konusunda hemfikirdirler. Kocaların çoğu evliliklerinde çocuk odaklı bir hayat sürdürdüklerine değinmiştir. Değinilen bir başka önemli konu da evlilikte yaşanan tartışmaların getirdiği huzursuzluktur. Katılımcıların bazıları evliliklerindeki tartışmaların giderek problemli bir hal aldığı ifade etmiştir. Çocuk odaklı bir hayat sürdürdüğünü belirten kocaların eşleri ile çocuğa ayrılan vakit yüzünden tartışmalar yaşadığı belirlenmiştir. Kocaların azı iş hayatının getirdiği stresin eve yansıdığını ve bu durumun mutluluklarını olumsuz etkilediğini dile getirmiştir. Bazı kocalar eşleri ile iyi anlaşıklarını belirtirken evliliklerinin gün geçtikçe daha iyiye gittiğini belirten kocalar çok azdır. *"..severek isteyerek evlendik fakat yıllar sonra birçok konuda görüş ayrılıkları olabiliyor.. ilk evlendiğiniz yıllardaki görüşler korunmuyor.. biraz tartışmalar ve çetrefilli durumlar olabiliyor.. (5 nolu koca, 42, 15 yıllık evli)*

Kocaların bazıları evliliklerinin mevcut durumu hakkında düşünürken evliliğin getirdiği ve götürdüğü şeyleri kıyaslama yoluna gitmektedir. Tıpkı eşitlik teorisinde olduğu gibi artı ve eksilerin birbirine eşit olma durumunun evlilikteki birlikteliği ayakta tutacağını düşünmektedirler:

...artı ve eksileri var. Artı ve eksileri tartmak var. Tamamen eksi olursa azap olur. İnsan için problem olur ve bozulur. Artılar fazla ise eksiler telafi edilebilir. Beklentilerin ne kadar karşılandığına bağlı. Benim artı ve eksiler eşit gibi şu anda (11 nolu koca, 47, 16 yıllık evli)

Değişkenlere ilişkin yapılan analizlerde evliliklerinin gün geçtikçe iyiye gittiğini belirten katılımcıların sadece 35 yaş altı katılımcılar olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu evlilik süresi ile de paralellik göstermektedir. Yani evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılar da aynı durumdadır. Bu analizler, evliliğin giderek daha oturaklı bir hal aldığı algısını destekler niteliktedir. Çocuk sahibi olup olmama değişkenine

ilişkin analizlerde elde edilen bulgulara bakıldığında, Çocuk sahibi olan katılımcıların daha rutin bir hayatı olduğu, ancak aynı ölçüde de eşleri ile daha anlaşıkıkları görülmektedir. Çocuğu olmayan kocaların tartışma oranının daha fazla olduğu gözlemlenmekle beraber, evliliklerinin gün geçtikçe iyiye gittiğini belirten katılımcıların hepsinin çocuk sahibi olmayan katılımcılar olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan incelemelerde elde edilen bir bulgu da eşleri çalışmayan kocaların daha rutin bir evliliğe sahip olduklarıdır. Diğer değişkenlere ilişkin yapılan analizlerde ise herhangi anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

4.3. Sürdürülebilir evlilik

Kocaların evliliklerin sürdürülmesine dair algılarını analiz ettiğimizde en çok bahsi geçen konunun karşılıklı anlayış olduğunu görmekteyiz. Bu durumda kocaların çoğunluğunun evliliklerinde karşılıklı anlayış ilkesi çerçevesinde yaşamak istediklerini ve eşleri ile aralarındaki anlayışsızlığı minimum düzeyde tutmak istedikleri ortaya çıkmaktadır. Örneklem grubumuzun bazıları ise evliliklerini ayakta tutan şeyin sevgi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu veriler ışığında katılımcıların büyük çoğunluğunun karşılıklı anlayış ve sevgiye dayalı bir evliliğe önem verdikleri anlaşılmaktadır. Örneklem grubu içerisindeki hiçbir katılımcı ise aşktan bahsetmemiştir. *"karşılıklı anlayış ve huzurlu bir ev ortamı, karşılıklı mutluluğu getirir. Böyle olmaz ise ayrılık noktasına gelinir (8 nolu koca, 31, üç yıldır evli "*

Kocaların bazıları, evliliklerinin sürdürülmesinde rol oynayan en önemli şeyin sabır ve tolerans gösterme olduğunu belirtmişlerdir; *"evliliği sürdürmek olduğu gibi kabullenmek ve sabır ile gerçekleşir.. olayları değiştirmeye çalışmayıp olduğu gibi kabullenmek gerek (14 nolu koca, 49, 23 yıllık evli)" "insanlar birbirini olduğu gibi kabullenmeli.. zaten insan birbirini değiştiremez (34nolu koca, 44, 14 yıllık evli)".* Gerçekten de insanların birbirlerini değiştirmeleri oldukça zor bir durumdur. Bireyler yetiştikleri sosyal çevrelere ya uyum sağlayarak ya da direnç göstererek bir karakter edinirler. Edinilen karakterin değişmesinin oldukça zor olduğu kullandığımız özdeyişler ile de dilimizde vurgulanmıştır. Bu yüzden birbirlerini iyi tanıyan çiftlerin de daha sürdürülebilir bir evliliğe sahip olduğu söylenebilir; *"birbirimizin iyi ve kötü yanlarını biliyoruz. huzurluyuz bu yüzden (21*

nolu koca, 44, 11 yıllık evli)" "bir sorun yok artık. artık birbirimizi çok iyi tanıyoruz (38 nolu koca, 30, 6 yıllık evli)"

Kocaların azı ise evliliklerin sürdürülmesinde çocukların bağlayıcı olduklarını vurgulamıştır. Araştırmaya katılan kocaların çok azı eşler arası beklenti ve hayallerin örtüşmesinin evliliklerin sürdürülmesinde önemli bir yeri olduğuna değinmişlerdir. Evliliğin sürdürülebilirliği ile ilgili olarak sadakate vurgu yapanlar ise yok denecek kadar azdır. Analizlerde aynı şekilde belirgin olmayan üç grup daha oluşmuştur: İlk grup, evliliğin sürdürülebilirliğinin mümkün olmadığına, ikinci grup ise boşanma olgusunun içinde yaşadıkları çevrenin örf ve adetlerine uygun olmadığına vurgu yapmışlardır. Bu durum sosyal çevrede oluşmuş algıların bireylerin evlilik ile ilgili kararlarını nasıl etkilediğini açıkça göstermektedir ve ilgili literatür bölümünde bahsedilen *sosyal alışveriş teorisini* destekler niteliktedir. Teoriye destekleyen bir bulgu da üçüncü grupta yer alan katılımcıların alternatiflerin yokluğuna yaptıkları vurgudur. Bu gruptaki katılımcılar evliliklerini sürdürmedikleri takdirde, yani eşlerinden ayrıldıklarında, daha iyi bir alternatif yaşama sahip olacaklarını düşünmemektedirler.

Evliliklerin sürdürülmesi ile ilgili olarak belirginleşen bir konu da kocaların özel alanlarına müdahalede bulunulmamasını istemeleridir. Kocaların bazıları, eşleri ile aralarında belirli bir sınırın bulunmasının evliliğin sürdürülebilmesi açısından önemli olduğunu düşünmektedir. Bu durum, eşlerin birbirlerine samimi davranmamaları, bir başka ifade ile birbirlerine mesafeli durmaları anlamına gelmemektedir. Bundan ziyade kocalar, bazı özel alanlara insanların kendilerini baskı altında veya sıkıştırılmış hissetmemeleri için başkalarının müdahil olmaması gerektiğini düşünmekte ve bu hususun ayrıca bir saygı göstergesi olduğundan bahsetmektedir; *"Kendi özel alanlarımıza müdahalede bulunmuyoruz. Bunun da evliliğin sürdürülebilirliği açısından önemli olduğunu düşünüyorum (3 nolu koca, 29, 4 yıllık evli)."*

Evliliği sürdürmede öne çıkan konular ile bazı değişkenler arasında yapılan analizlerde, yaş değişkenine ilişkin tablolar incelendiğinde 35 yaş üstü katılımcıların anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği algının çocukların bağlayıcılığı olduğu ortaya çıkmaktadır. 35 yaş altı hiçbir katılımcı bu konuya değinmemiş, 35 yaş üstü katılımcılar ise çocuk olmadan evliliklerin devam etmeyeceğine vurgu yapmışlardır. Çocuk sahibi olan ve olmayan katılımcılar arasında ise anlamlı bir farklılık görülen

bir tema oluşmamıştır. Benzer şekilde evlilik süresi değişkeninde de herhangi bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Gelir gruplarına ilişkin yapılan analizlerde ise gelir düzeyi 2500-3500 TL olan kocaların sadakatin gerekliliği, örf ve adetlerin belirleyiciliği konularına yaptıkları vurgu ile diğer gelir gruplarından ayrıldığı görülmektedir. Gelir gruplarına ilişkin bir başka bulgu da gelir düzeyi 5000 TL'nin üzerinde olan katılımcıların evliliğin sürdürülebilmesinde gösterdikleri sabır ve toleransın önemini belirtmeleridir. Bu grup, diğer gelir düzeyi gruplarından bu yönüyle farklı durmaktadır.

Eğitim seviyesi ile ilgili analizlerde ise lisans mezunları ve doktora mezunlarının diğer eğitim seviyelerinden farklı durdukları yönler gözlemlenmiştir. Doktora mezunları, çocukların bağlayıcı olduğuna yaptıkları vurgu ile diğer eğitim seviyelerindeki katılımcılardan farklı dururken, beklenti ve hayallerin örtüşmesinin evliliğin sürdürülebilirliği açısından elzem olduğunu belirten katılımcılar sadece lisans mezunu grubunda yer almaktadır.

Meslek gruplarına dair yapılan çapraz tablolarda görülen tek farklılık, 2500-3500 TL hane halkı gelire sahip katılımcılarda görülen farklılık ile aymdır. Memurlar, diğer meslek gruplarından sadakatin gerekliliği, örf ve adetlerin belirleyiciliği konularında ayrışmakta, bu konulara önem veren tek grup olarak belirlemektedirler.

Bu bölümle ilgili yapılan incelemelerde eşleri çalışan veya çalışmayan gruplar arasında ise herhangi bir anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir.

4.4. Devlet politikaları

Kocaların, aile, kadın, çocuklar ve gençlerle ilgili devlet politikaları kapsamında rahatsız olduğu uygulama ve tutumlara ilişkin analizlerde en yüksek oranda değinilen konunun devlet politikalarının yokluğu veya yetersizliği ve istikrarsızlığı olduğu görülmüştür. Kocaların çoğunluğu yapılan görüşmelerde bu konuya değinmiştir ve ülkede yönetime gelen her hükümetin var olan politikaları değiştirmeye yönelik tutum sergileyerek yetişen nesillerin zihinlerini bulandırdığından bahsetmiştir. Daha detaylı olarak bakmak gerekirse, katılımcıların bazıları devletin çocuklara yeterli derecede bir eğitim veremediğini ve eğitim

sistemindeki istikrarsızlığın çocukların hayatını ciddi ölçüde ve negatif yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bazıları da devletin ailelere sağladığı maddi ve manevi desteklerin yetersiz oluşundan yakınmaktadır. Bu grupta yer alan kocaların bir kısmı yeni evlenecek olan çiftlere evlilik öncesi eğitim seminerleri verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Kocaların devlet politikaları kapsamında değindiği önemli bir konu da kadınlara yönelik şiddet olayları ve çocuk istismarı vakalarıdır. Kocaların bazıları bu konuya devletin yeteri kadar özen göstermediğini ve alınan kararlarda daha katı olunması gerektiğini belirtmiştir; *"Kadın hakları daha iyi uygulanmalı, devlet daha sert önlemler almalı kadınlara yönelik olarak, bu sorunlar nedeniyle kadınlar öldürülüyor (7 nolu koca, 29, 6 yıllık evli)."* Bu hususlarda atılacak adımlarda cezaların caydırıcı olması için cezaların kararlılık ile uygulanması gerektiğini belirten katılımcılar ayrıca mutlu aile ve toplumlar için adaletin zorunlu olduğunu vurgulamışlardır. Bu başlık altında toplanan temalar ile ilgili yapılan analizlerde aslında bahsi geçen konuların birbiri ile ilintili olduğu gözlemlenmiştir. Adaletle vurgu yapan katılımcılar aynı zamanda eğitim sisteminin de bir adaletsizlik içinde olduğunu, paralı eğitimin sınıf çatışmasına yol açtığını, yabancı uyruklu öğrencilere verilen hakların ise kendi çocuklarına bir vatandaş olarak sağlanması gereken imkânların önüne geçtiğini düşünmektedir. Eğitim konusu ile ilgili dile getirilen, ancak din kurumu ile ilişkili olan bir konu da müfredatta din derslerinin zorunlu olarak okutulma çabasıdır. Kocaların az bir bölümü din eğitiminin ailelerin sorumluluğunda olduğu ve bu konuya devletin müdahale etmesinin oldukça yanlış olduğu görüşündedir.

Eğitim konusundan farklı olarak kocaların devlet ile ilgili olarak değinmek istediği bir konu da ailelere yapılan devlet müdahalelerinin yanlışlığıdır. Katılımcıların bazıları devletin ailelere herhangi bir müdahalesinin; boşanan çiftleri bir araya getirme çabası, erkek ve kadını belirli bir kalıba oturtmaya yönelik algı yaratılmaya çalışılması, çocuk yapmanın aile olmak için zorunluymuş gibi empoze edilmesi, vb. konularda müdahalenin oldukça gereksiz olduğunu, devletin böyle şeyler ile uğraşmak yerine gençlerin istihdamı ve kaliteli nesiller yetiştirmeyi amaçlayan uğraşlar içerisinde olması gerektiğini vurgulamışlardır. Bazı katılımcıların bu konuya ilişkin ifadelerinin oldukça belirgin olduğu gözlemlenmiştir:

Devlet proto-tip ya da stereo-tip çocuk yetiştirmeye yönelik olarak ailelere baskı yapmamalı ya da böyle bir algı oluşturmaya yönelik politikalar izlememeli. Çünkü aile her zaman devletten daha etkilidir”(6 nolu koca, 44, 15 yıldır evli)

Kocaların devlet politikaları kapsamında ifade ettiği ve yüksek düzeyde kaygı duyduğu konulardan bir tanesi de güven içinde yaşam konusudur. Katılımcılar, sosyal ortamların oldukça tekinsiz olduğunu, böyle bir ortamda çocuk yapmanın ve yetiştirmenin çok güç olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar devletin halkına güven içinde bir yaşam sunmakta yetersiz kaldığını, bu durumun da aile kurmanın önünde büyük bir handikap olarak durduğunu belirtmiştir. Gençlerin ve çocukların sosyal olarak şehirlerde yönelebilecekleri bir çok tekinsiz ortamın varlığına dikkat çeken katılımcılar, medyanın da yayınladığı ensest programlar ile çocukların ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkilediğini bildirmişlerdir. Ayrıca gençlerin takıldığı okul çevresi, kafe, bar, pub, vb. sosyal ortamların sigara, uyuşturucu madde, vb. kötü alışkanlıkların yaygınlaşmasında, çocukların küçük yaşlarda bu maddeleri kullanmaya başlamasında önemli rol oynadığı ve devlet denetiminin bu alanlarda yetersiz olduğu, kocaların sosyal ortamların tekinsizliği ile ilgili rahatsız olduğu bir başka konudur. Sosyal tekinsizlik cidden aileler için en önemli sorunlardan biridir ve kocaların da belirttiği üzere aileler yeni dünyanın risk toplumundan oldukça rahatsızdırlar:

Tecavüz olayları son zamanlarda çok sık anılmaya başlandı. Çocuk istismarları güvenlik kaygısı yaratıyor. Uyuşturucu, sigara ve alkol kullanımı ilkokul seviyelerinde görülmeye başlandı. Devletin biraz daha sıkı ve önleyici politikaları olmalı bunlara karşı. Kanunlarda boşluk bulunmamalı, tecavüzcü veya istismarcıya iyi hal indirimi olmamalı. Benzer şekilde okullarda da çok ciddi sorunlar var istismar konusunda. Devletin çocuklarımız için güvenli bir sosyal ve eğitim ortamı oluşturması gerek ve önleyici politikalara sahip olması gerek (9 nolu koca, 37, 11 yıllık evli).

Devlet politikaları kapsamında yukarıda bahsedilen konulardan farklı olarak kocaların bahsettiği ve birebir tecrübe ettiği bir mesele, özel sektörde çalışan annelerin doğum izinlerinin sosyal güvence kapsamında olmayışıdır. Özel sektörde çalışan annelere doğum izninin bile verilmediği, bu durumun da anneliği ve anne olma isteğini sekteye uğrattığını vurgulayan kocalar ayrıca çalışan annelere emeklilik

konusunda da kolaylık sağlanması gerektiğini ifade etmiştir; "*çocuğu olan annelere emeklilik konusunda sağlanan bir destek yok (1 nolu koca, 54, 22 yıllık evli)*"

Kocaların çok az bir kısmı ise kadınlara verilen hakların evliliklerin altını oyduğunu belirtmiştir.

Devlet politikaları konusunda kocaların algılarına yönelik analiz sonuçlarını bazı değişkenleri sabit tutarak irdelediğimizde ise, eğitim seviyesi değişkeninde, ön lisans, lisans ve doktora mezunlarının bazı konularda anlamlı ölçüde farklı algılara sahip olduğu görülmektedir. Ön lisans mezunu katılımcılar daha çok devletin aileye olan müdahalelerinden rahatsız olduklarını belirtirken, lisans mezunları devletin aileye maddi ve manevi destekte bulunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Doktora mezunu katılımcılar ise daha çok çalışan annelere verilen sosyal hakların iyileştirilmesi ve boşanan çiftlerin tekrar bir araya getirilmeye çalışılmaması konularına vurgu yapmışlardır;

Evet var. Devletin boşanmaları sorun olarak görmesi ve barıştırmaya çalışmaya çalışması tehlikeli bir durum. Boşanmak kötü bir şeymiş gibi gösteriliyor. Boşanmak sorununu nasıl hallederiz diyorlar. Hâlbuki bireyler anlayamıyorsa boşanmak iyi bir çözümdür. Devletin bu konuda direktmesi kadın cinayetlerine kadar gidebiliyor. Mutsuz bir evliliği devam ettirmek çok tehlikeli bir durumdur (13 nolu koca, 28, 1 yıllık evli).

Meslek gruplarına ilişkin yapılan crosstab analizlerinde de akademisyenlerin aynı konuya vurgu yaptığı gözlemlenmiştir.

Eşleri çalışan ve çalışmayan kocalar arasında yapılan kıyaslamalarda devlet politikaları kapsamında, eşi çalışmayan katılımcıların daha çok; kadınlara verilen hakların evlilikleri çökerttiğine ve gençlerin istihdamındaki sorunlara değindiğini görmekteyiz. Eşi çalışan kocaların çalışmayanlardan farklılaştığı konuların başında ise devletin maddi ve manevi desteğinin gerekliliği gelmektedir. Eşi çalışan kocalar aile kurmada hem devlet desteğine ihtiyaç duyulduğuna, hem de böyle bir ortamın oluşmasında adaletin tecelli etmesinde herhangi bir işlevsizlik olmaması gerektiği konusunda hemfikirdir.

Yaş değişkenine göre yapılan analizlerde tek farklılık gösteren durum ise devletin aileye müdahalesi konusudur. 35 yaş üstü kocalar bu durumun yanlış olduğunu vurgulamış, ancak 35 yaş altı hiçbir katılımcı bu konuya değinmemiştir.

Yaş değişkeni ile ilgili yapılan analizlerle elde edilen sonuçlara paralel olarak evlilik süresi 10 yıldan fazla olan kocalar da benzer görüştür ve evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılar devlet müdahalesinin yanlışığı konusunda görüş belirtmemiştir.

Çocuğu olan ve olmayan katılımcılar arasında yapılan crosstab incelemelerinde ise herhangi anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Gelir düzeyi değişkenine ilişkin yapılan analizlerde de çocuğu olan ve olmayan katılımcılar arasında yapılan incelemeye benzer sonuçlar elde edilmiştir.

4.5. Aile içi sayęı

Kocaların aile içi sayęı konusu ile ilgili algılarına yönelik yapılan analizlerde kocaların büyük bir çoğunluğunun, eşlerinin ve çocuklarının kendilerine olan tutumunu genel olarak sayęılı biçiminde değerlendirdikleri görülmektedir. Ancak bazıları ise kendi beklentileri ile örtüşmeyen bir durum ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Kocaların bir kısmı ailede sözlerinin geçmediğinden, birçok konuda görüşlerinin alınmadığından yakınmaktadır. Bir kısmı da çocuklar ile aralarında kuşak çatışması olduğunu, bu sebeple aralarında çıkan anlaşmazlıklara bir çözüm getiremediklerini ifade etmişlerdir;

Erkek çocuk laf anlamıyor babayı dinlemiyor. Esasen sayęılılar ama ben çok şey istiyorum sanırım. Aramızda kuşak çatışması var. Eşim de çocuklarından yana olur hep, hiç benim yanımda olmaz (32 nolu koca, 45, 22 yıllık evli).

Kızım bazen laf dinlemiyor. Sosyal medya, facebook, twitter, instagram bilmem ne kızım hepsini kullanıyor. Kızım her bir şeyi koyma diyorum oralara laf dinlemiyor. Sosyal medyadan çıkmıyor. Dersleri de düştü bu yüzden hatta ama laf dinlemiyor (19 nolu koca, 46, 19 yıllık evli).

Kocaların direk olarak eşleri ile yaşadıkları ve sayęısızlık olarak algıladıkları sorunların başında ise eşlerinin kendi aileleri ile ilgili konularda ailelerini ön planda tutmalarındır. Eşlerinin kendi ailelerine toz kondurmadığını belirten kocalar ayrıca evlilik içerisinde eşlerinin kendilerinden ödün vermeyerek sayęısızlık yaptıkları görüşündedir. Eşlerin aileleri ile ilgili bir ayrıntı da aile ziyaretleridir. Kocalar, kendi ailelerine yapılan ziyaret oranının eşlerinin ailelerine yapılan ziyaretlere oranla daha az olduğunu vurgulamıştır; "Aile ziyaretleri sıkıntı oluyor.. onun ailesi ve benim ailem ile geçirilen vakit arasında çok fark var.. hep kendi ailesini ön planda tutuyor

(22 nolu koca, 32, 6 yıllık evli)". Ayrıca kocanın ailesinin yaptığı ev ziyaretlerinin de eşleri tarafından hoş karşılanmayışı, bir başka saygısızlık belirtisi olarak değerlendirilmektedir. Katılımcıların azı ise eşlerinin kendilerine destek vermediğini, çocuklara ilişkin alınacak kararlarda ayrılık olduğu hallerde eşlerinin sürekli olarak çocukların yanında yer aldığını belirtmiştir. Bu tutumların çocuk gelişimi ve aile içi huzuru negatif yönde etkileyeceği açıktır. Eşlerin itilafli hallerde çocukların yanında yer alması baba figürüne ve otoritesine zarar vermektedir.

Kocaların aile içi saygı konusu ile ilgili algılarının bazı değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi olup olmadığını incelediğimizde: çocuk sahibi olup olmama, hane halkı gelir düzeyi ve meslek grubu değişkenleri ile herhangi bir anlamlı ilişkinin tespit edilemediği görülmektedir. Ancak yaş, evlilik süresi, eğitim düzeyi ve eşlerin çalışıp çalışmama durumu değişkenlerinde anlamlı farklılıklar mevcuttur. Yaşları 35'ten büyük kocalar çocukları ile yaşadıkları kuşak çatışması ve ailede sözlerinin dinlenmediği konularında yaşları 35'ten küçük katılımcılardan ayrılmaktadır. Benzer bulgu, evlilik süresi 10 yılı aşkın kocalar için de geçerlidir. Hatta aynı bulgunun eğitim düzeyi doktora seviyesinde olan kocalar ve eşleri çalışmayan kocalar grubunda da geçerli olması şaşırtıcıdır. Çünkü diğer temalar ile ilgili bir farklılık gözlemlenmezken kuşak çatışması ve ailede sözünün geçmemesi konularındaki ayrışma, daha çok yaş değişkeni ve eşlerin çalışmaması değişkenleri ile açıklanabilir. Ancak bu durum kocaların yaşının büyük olmasından çok, çocukların büyümesi ile alakalıdır. Yaşı 35'ten büyük kocaların çocuklarını asi olarak değerlendirmesi ve aralarında kuşak çatışması olduğunu belirtmesi anlamlıdır. Aynı durum eşleri çalışmayan kocalar için de geçerlidir çünkü çalışmayan anne daha çok ev işleri ve çocuk bakımı ile ilgilenerak ev otoritesine hâkim olmaktadır. Kadının evde daha fazla zaman geçirmesi aynı zamanda çocukları ile de daha fazla zaman geçirmesi anlamına gelmektedir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide geçirilen zamanın oranı çok önemlidir. Çocuk ile geçirilen zaman anlamında ev dışında bir iş sahibi olmayan annenin daha avantajlı bir konumda olması, ev ve çocuk ile ilgili konularda daha fazla söz sahibi olma konusunda annenin daha talepkâr olması sonucunu doğurmaktadır. Bu yüzden anne, çocuk üzerinde daha fazla hak sahibi olduğu iddiası ile koca ile çocuklara ilişkin alınacak kararlarda itilafa düşülen konularda çocukların yanında yer almakta ve babayı dışarıda tutmaya gayret etmektedir. Ancak ihtiyaç duyulan hallerde çocuğa karşı koz olarak baba figürünü devreye sokmaktan da

çekinmemektedir. Baba figürü gerektiğinde otoriter bir figür olarak sergilenmektedir fakat günümüz aile yapılarında babalar otorite problemine de dikkat çekmektedir. Kocalar ailede sözlerinin dinlenmediği ve hatta kendilerine bu konuda saygısızlık yapıldığından da yakınmaktadır; *"Ailede sözüüm dinlenmiyor, çocuklar bazen çok ileri gidiyorlar. Yeterli saygıyı göstermiyorlar, ödevimi yap diyorlar mesela (2 nolu koca, 50, 17 yıllık evli)"*. Bazı baların ise çocukları ile ilgili dikkat çekmek istediği konu baba figürünün gerekliliği yönündedir; *"Eşin ile arkadaş olursun ama çocuk ile arkadaş olmamak gerek, çocuk ile baba-oğul veya baba-kız olmak gerek (34 nolu koca, 44, 14 yıllık evli)"*

4.6. Evlilik doyumu

Kocaların evlilik doyumu ve duygusal algılarının incelenmesine yönelik yapılan analizlerde kocaların çoğunluğunun evliliklerini genel olarak mutlu ve huzurlu olarak nitelendirdiği görülmektedir. Katılımcıların bazıları ise evliliklerindeki mutluluğun çocuk sahibi olma sonrasında gerçekleştiğini belirtmiştir. Ancak çocuk sahibi olmak da beraberinde bazı sıkıntıları getirmiştir. Katılımcılar, çocuğa ebeveynlerin ayırdıkları zaman üzerine tartışma yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Kocaların bazıları da tartışmaların getirdiği huzursuzluk yüzünden mutsuz bir evliliğe sahiptir. Tartışma ortamları beraberinde kocaların evliliklerini ve neden evlendiklerini sorgulamalarına yol açmaktadır. Kocaların çok azı ise mutsuz ve problemlı bir evliliğe sahip olduklarını belirtmiştir. Kocaların yine çok azı hislerini karmaşık olarak betimlemiş; ne mutlu ne de mutsuz olduklarını ifade etmişlerdir:

Evliliğim, bir kelime ile değil dimi. Öyle karmaşık ki, vazgeçemiyorsun evlilikten, mutlu desem mutlu değil, mutsuz desem haksızlık olur, memnunum desen memnun olduğum tarafları var ama memnun olmadığım tarafları da var, karmaşık yani. Mutlu olmasan da evlilikten vazgeçemiyorsun. Ne tuhaf dimi (25 nolu koca, 55, 31 yıllık evli).

Araştırmanın ilginç sonuçlarından bir tanesi kocaların çoğunun evliliklerini özellikle heyecansız olarak nitelendirmesi, mülakatlara katılan hiçbir kişinin ise evliliğini heyecanlı olarak nitelendirmemesidir. Araştırma sonuçlarına ilişkin değerlendirmelere göre hiçbir evlilikte heyecan olmadığı görülmekte, evliliğin,

beraberinde getirdiği dzenli yaşam ile birlikte daha çok rutin bir işleyişi olduğu gözlemlenmektedir.

Evlilik doyumunu konusunu detaylı olarak incelediğimizde, bazı kocaların evlilik doyumunu konusunda maddi imkânlarla önem verdiği gözlemlenmiştir. Ancak kocaların birçoğu da maddi imkânların tek başına yeterli olmayacağını belirtmiştir. Kocaların bazıları, maddi imkânlarla ek olarak çocukların da gerekliliğine değinmiştir; *“Maddi açıdan tatminkâr bir durumda olununca mutlu olunuyor ancak ocuk sahibi olmak da lazım (7 nolu koca, 29, 6 yıllık evli)”. “ocukların olması bize mutluluk katıyor, beraber güzel vakit geçiriyoruz eşimle birlikte (9 nolu koca, 37, 11 yıllık evli)”*

Kocaların bazıları da evlilik memnuniyeti konusu ile ilgili olarak çiftlerin birbirine verdikleri sözlerde sadık olunması konusuna dikkat çekmek istemiş ve aslında evlilik olgusunun birbirine verilmiş bir söz olduğunu vurgulamıştır; *“Evliliğimde bir söz verince tutmak gerek, her şeyden önce verilen söz tutulmalı, evlilik de bir szd tutuyoruz (12 nolu koca, 47, 20 yıllık evli)”*.

Evlilik doyumunu ve duygusal algılar ile ilgili veriler yaş değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlenen tek alanın evliliklerin ihtiva etmediği heyecan ile ilgili olduğu görülmektedir. Evliliklerini heyecansız olarak nitelendiren katılımcıların büyük çoğunluğu 35 yaş altındadır. Bu verilere dayanarak 35 yaş altı kocaların evliliklerinde veya kendi yaşamlarında heyecan beklentisi içerisinde oldukları söylenebilir ve bu beklentilerinin evlilik içerisinde karşılanmadığı aşıkârdır. 35 yaş üstü kocalar ise yapılan görüşmelerde heyecan duygusu ile ilgili görüş belirtmemiştir. Yaş değişkenine ilişkin bulgular ile paralellik gösteren bulguların yer aldığı bir diğer değişken de evlilik sresidir. Evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılar da benzer şekilde evliliklerini heyecansız olarak nitelemişlerdir.

ocuk sahibi olan ve olmayan kocaların evlilik doyumuna ilişkin sundukları veriler incelendiğinde, ocuk sahibi olmayan kocaların daha fazla tartışma yaşadığı ve tartışmalar sonucunda huzursuz bir ev ortamı olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında eşler arası tartışmanın ocuk sahibi olduktan sonra bir nebze olsa da azıldığı gözlemlenmiş, ancak tartışmaların bitmediği, ocuk sahibi olunduktan sonra tartışmaların çocuklar üzerinden devam ettiği ortaya çıkmıştır. Çocuklar üzerinden yapılan tartışmaların ise eşleri çalışan kocaların evliliklerinde anlamlı ölçüde

farklılaştığı görülmüştür. Eşleri çalışan kocaların evliliklerinde ebeveynlerin çocuğa ayırdığı vakit yüzünden tartışma yaşandığı, bu tartışma konusunun eşleri çalışmayan kocaların evliliklerinde ise nispeten daha az görüldüğü ortaya çıkmıştır. Eşleri çalışan kocaların ayrıca evliliklerini daha mutsuz ve problemlili olarak niteledikleri elde edilen veriler ile sabittir. Evlilik, belirli ve yeterli miktarda bir gelirin yaşamın idame edilmesi ve tertibi için kazanılmasını gerektirir. İş sahibi olmak gelir elde etmek anlamına gelir ve evliliklerde gelir elde eden kadınlar, gelir elde etmeyen kadınlara göre daha özgür bir hareket alanına, kendi yaşamlarını ekonomik anlamda kocaları olmadan da sürdürebilecekleri bir imkâna sahiptir. Yani çalışan kadınlar eşlerine ekonomik anlamda muhtaç olmadıkları için, evlilik ve müşterek yaşamlarına ilişkin alınacak kararlarda daha fazla söz sahibi olmayı talep edebilir ve bu taleplere ilişkin çekingen davranmayacaklardır. Bu durum ise beraberinde eşler arası tartışmalarda çiftlerin birbirine yakın ölçüde özgür davranması sonucunu doğurabilmektedir.

Evlilik doyumu ile gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve meslek grubu değişkenleri arasında yapılan analizlerde ise herhangi bir anlamlı farklılık gözlemlenmemiştir.

4.7. Diğer mesele ve sorunlar

Kocaların evliliklerinde karşılaştığı ve şikâyetçi olduğu durumların başında özgürlük alanlarının kısıtlanması ve özel hayatlarına gelen müdahale yer almaktadır. Kocaların çoğu bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Kocalar eşlerinin kendilerini, birlikte geçirmedikleri zamanlarda sürekli olarak taciz ettiklerini, bu yüzden bir yere gittiklerinde rahat edemediklerini ve bu durumun da kendilerini evlilikten soğuttuklarını ifade etmişlerdir:

Yani benim bireysel olarak vakit geçirmeme pek sıcak değil. Bir yere giderken dışarı söyleniyor. İşte yine gidiyorsun. Ne var sanki arkadaşlarını bugün görmesen olmaz mı gibi şeyler söylüyor. Bu durum da biraz tartışmalar yaşanmasına sebep oluyor (17 nolu koca, 29,3 yıllık evli)

Katılımcılardan bazıları ise evlilik sürecinde ve sonrasında yaşadıkları maddi sıkıntılardan yakınmaktadır. Maddi sıkıntıların evliliğin ilk yıllarında daha sık yaşandığı belirtilmiştir; "Ailede daha çok maddi sorunlar var, her şeyi alamıyoruz, ancak yetinmeyi biliyoruz (28 nolu koca, 48, 21 yıllık evli)". Kocaların bazıları ise

eşlerinin bencil bir tutum sergilediğini, kendi ailelerini ön planda tutmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Ortaya çıkan bir başka mesele ise kendi ailelerinde ve eşlerinin ailelerinde yaşanan sorunların evliliklerini ve yaşamlarını etkilediğidir. Aileler ile ilgili bir başka durum da karı kocanın hayatına yapılan müdahalelerdir. Kocaların bazıları ailelerinin kendi aile yaşamlarına şekil vermeye çalıştığını belirtmiştir. Çiftlerin aileleriyle ilgili olarak gözlemlenen bir başka sorun da evde olan biteni bilmek istemelerinin getirdiği rahatsızlıktır; *“Aile büyükleri sıkıntı oluyor, sadece o insanla evlenmiyorsun, ailelerin de müdahaleleri oluyor, aramalar sormalar, evde olan her şeyden haberdar olmak istemeleri çok sıkıntılı (37 nolu koca, 30, 5 yıldır evli)”*. Kocaların dış müdahaleler ile ilgili olarak belirttikleri bir başka husus da değil ailelerin, komşuların bile kendilerine karışmak istedikleridir. Bu bulgu, mahalle baskısının ailelerin şekillenmesinde bile etkili olduğunu ortaya koyması açısından dikkat çekicidir; *“Komşularımız bize siz çok geziyorsunuz diye sitem ediyorlar, çocuğu olanlar bu kadar gezmezmiş, bu müdahale çabaları çok rahatsız edici (38 nolu koca, 30, 6 yıldır evli)”*.

Kocaların evliliklerinde yüzleştiği bazı sorunlar ise doğrudan evlilik ile ilgili değildir. Hastalık, günlük yaşamda karşılaşılan sıkıntılar, iş yerindeki huzursuzluklar, vb. sorunlar gibi doğrudan evlilik ile ilgili değil, hayatın kendisi ile ilgili sorunların evliliklerini etkilediğine değinmişlerdir; *“Sadece evliliğe özgü sorunlar değil, iletişim anlaşmazlıkları gibi, hastalıklar gibi, doğrudan evlilik ile ilgili bir sorun yaşadığımızı düşünmüyorum (8 nolu koca, 31, 3 yıllık evli)”*. Bazı katılımcılar ise sağlık problemleri sebebiyle geç çocuk sahibi olmalarının evliliklerinde geçici olarak problemlere neden olduğunu belirtmiştir. Çocuklar ile ilişkili olan, kocaların yüzleştiği bir başka sorunsal da çocukların büyüdükçe kendilerine müdahale edilmesini istememeleridir; *“Çocuklar genç tabi bizim, bir yere giderken nereye gittiklerini pek söylemek istemiyorlar, gidip geliyorlar öyle eve (33 nolu koca, 44, 27 yıllık evli).”* Ancak babalar kendilerinin böyle bir hakka sahip olduklarını düşünmekte ve çocuklarının, henüz buldukları çevre içerisinde yeterince deneyime sahip olmadıkları için, bir miktar rehberlik ve müdahaleye ihtiyaçları olduklarını ifade etmektedir.

Bu temalardan farklı olarak kocaların karşılaştığı eşler arası problemlerden bir tanesi de kıskançlıktır. Katılımcıların eşlerinin kıskanç tutumlarından rahatsız oldukları gözlemlenmiştir. Bir başka tema da eşlerinin ev içerisinde yaşanan olayları

dışarıda başkaları ile paylaşımlarından rahatsız olmaktadır. Yapılan analizler sonucunda bu temalardan farklı olarak bazı hususlara değinen bazı kocaların daha olduğu görülmüştür. Bir grup, eşlerinin ev iç tasarımını ve yerleşimini kendi istek, ihtiyaç ve arzularına göre düzenlediğini belirtirken diğer bir grup da eve alınan gereksiz eşyalar yüzünden rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir. Görüşmelerde dile getirilen bir konu da eşlerin iş sahibi olmamasının getirdiği sorunlardır. Çalışmak isteyen ancak istihdam sıkıntısı yaşayan eşlerin kocaları ile evlilik süresince biraz daha gergin bir ilişki yaşadıkları gözlemlenmiştir.

Kocaların, eşleri ile aralarında tartışmalara yol açtığı bilinen ve günümüz toplumlarında çok yaygın olarak görülen durumlardan bir tanesi de popüler kültürün getirdiği özel gün kutlamalarıdır. Katılımcılar, gerek evlilikleri, gerek eşleri ve çocukları ile ilgili özel günlerde, o günlerin özel olduğunu eşlerine hissettiremedikleri veya herhangi bir aksaklık olduğu durumlarda etkisi birkaç hafta süren sorunların yaşandığını belirtmişlerdir; *“Bir de özel günlerin kutlanması ile ilgili sürekli bir beklenti var. Kızlarımız bile daha küçük yaştan doğum günümüz gelsin de kutlayalım diye bekliyor (21 nolu koca, 44, 11 yıllık evli)”*.

Evlilikte yaşanan diğer mesele ve sorunsallar ile ilgili çalışmamızda yer verilmesi elzem olan bulgu ise, bazı kocaların yaşanan sorunların aslında evliliklerini güçlendirdiğini belirtmeleridir. Yaşanan sorunları bir dezavantaj olarak görmeyen kocalar, bu durumun birbirlerini tanıma ve yakınlaşmalarına imkân sağladığını, yani olumlu bir durum olduğunu düşünmektedirler;

Sorunların evliliğimizi olumlu etkilediğini söyleyebilirim. Üstesinden geldiğimiz, kendimizle doğrudan alakalı olan ya da olmayan, her sorun birbirimize karşı davranışlarımızın şekillenmesini sağladı (3 nolu koca, 29, 4 yıllık evli)

Kocaların evlilik ile ilgili yaşanan diğer mesele ve sorunlara ilişkin algılarının bazı değişkenler sabit tutularak yapılan analizlerinde yaş, evlilik süresi, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve meslek grubu değişkenlerinin herhangi bir farklılık oluşturmadığı gözlemlenmiştir. Farklılık gözlenen değişkenler ise çocuk sahibi olup olmama ve eşlerin çalışıp çalışmama durumudur. Çocuk sahibi olan katılımcılar maddi sıkıntılar konusuna çocuk sahibi olmayanlara nispeten daha fazla vurgu yapmışlardır. Aynı bulgu eşleri çalışmayan katılımcılar için de geçerlidir. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların çocuk sahibi olanlardan ayrıldığı konu ise özel hayata yapılan

müdahaleler konusudur. Çocuk sahibi olmayan katılımcılar özel hayatlarına gelen müdahalelerden bahsederken, çocuk sahibi olan hiçbir katılımcı bu konuya değinmemiştir. Analizler neticesinde eşleri çalışan katılımcıların, eşleri çalışmayan kocalardan ayrıştığı iki konu bulunduğu ortaya çıkmıştır. Bu konulardan bir tanesi kıskançlık iken bir diğeri de özel hayata yapılan müdahalelerdir. Eşleri çalışan kocalar bu durumlardan yakınırken, eşleri çalışmayan hiçbir katılımcı bu konulardan bahsetmemiştir.

4.8. Aile içi başarı

Kocaların, gerek bir baba veya koca olarak, kendilerinin aile içerisindeki başarılarını sınırlayan veya engelleyen aile dışı bir etken veya algı olup olmadığına yönelik yapılan analizlerde, kocaların azının böyle bir sınırlama olduğunu düşünmedikleri gözlemlenmiştir; *“Hayır düşünmüyorum. Çocuklarıma verdiğim terbiyeden eminim, dışarıdan bir müdahale ile çocuklarım yanlış yapar diye düşünmüyorum (23 nolu koca, 52, 26 yıllık evli)”*. Ancak böyle bir sınırlama veya engelleme olduğunu düşünenler çoğunluktadır. Kocaların çoğu kendilerinin aile içerisindeki veya yönetimindeki başarılarına ket vuran birçok durumun olduğunu belirtmiştir. Bu hususlar içerisinde en çok bahsi geçen ve katılımcıları kaygılandıran başlık sosyal çevrenin tekinsizliğidir. Kocaların bazıları kendilerinin ve ailelerinin günlük yaşamlarını sürdürdükleri sosyal ortamların tekinsiz olduğunu düşünmektedir; *“Eşim evde yalnız kalacakken bile aklım onda oluyor, sokakta gezerken bile güvende hissedemiyoruz çünkü (39 nolu koca, 29, 2 yıllık evli).”* *“Çocuğumun büyüyeceği sosyal çevre ile ilgili ciddi kaygılarım var. Benim inanç sistemime ve yaşam felsefeme karşı olan bir çevreye karışmasını ve o yöne gitmesini istemem çocuğumun (38 nolu koca, 30, 6 yıldır evli)”*.

Bu bulgular ayrıca, kocaların kendilerine ailelerini koruma görevi atfedildiğini düşündüklerini de ortaya koymuştur. Sosyal çevrenin tekinsizliğinden sonra kocaların en çok vurguladığı konu da internet, sosyal medya, televizyon ve televizyon dizilerinin aileye negatif etkileridir ve aslında bu konular da doğrudan sosyal çevre ile ilişkilidir. Bu yüzden günümüz hayatlarında hissedilen sosyal tekinsizliğin sadece yaşanan çevre ile ilgili değil, sanal çevreler ile de alakalı olduğu aşikârdır. Katılımcılar bahsi geçen medya ortamlarının kendi başarılarına

doğrudan etki ettiğini belirtmiştir ve teknolojik gelişmeler ile şekillenen iletişim unsurlarının ironik bir şekilde iletişimsizlik yarattığına değinmiştir; “*Sosyal medya unsurları aile içi iletişimsizlik yaratıyor, çocuklarda bir smart phone var kullana kullana bir hal oluyorlar, hepsinin elinde bir telefon evde herkes kendi halinde (33 nolu koca, 44, 27 yıllık evli)*”.

Sosyal ortamların tekinsizliği ve güvensizliği dışında kocaların dile getirdiği ve kendilerinin bir koca veya baba olarak aile içindeki başarısını etkileyeceğini düşündüğü konuların; evlilik dışı ilişkiler ve buna yönelik arayışlar, eşlerinin evlilik ve aile ile ilgili kendi başlarına karar almak istemesi, aile büyüklerinin çocuğa yön vermek istemesi ve torunlarını şımartması, ailelerin çiftlerin evliliklerine müdahil olması, ebeveynlerin sigara, alkol, kumar, vb. kötü alışkanlıklarının olması ve maddi imkânsızlıklar olduğu gözlemlenmiştir.

Çeşitli değişkenler ile bu sınırlamalar arasında yapılan analizlerde tespit edildiği üzere 35 yaşından büyük katılımcılar, internet, sosyal medya, televizyon dizileri, vb. unsurların kendi başarılarını negatif yönde etkilediğini vurgulayarak 35 yaş altı katılımcılardan ayrılmışlardır. 35 yaş altı katılımcıların farklılaştığı tema ise evlilik dışı ilişki ve buna yönelik arayışların kocaların başarısını sınırlayabileceğidir.

Çocuk sahibi olma değişkeni sabit tutulduğunda ise çocuk sahibi olan kocaların da 35 yaş üstü katılımcılar gibi internet, sosyal medya, televizyon dizileri, vb. konuların başarılarını sınırlayabileceğini düşündükleri, çocuk sahibi olmayan hiçbir katılımcının ise bu konuya değinmediği gözlemlenmiştir. Evlilik süresi değişkenine ilişkin analizlerde de yaş değişkenine paralel bulgular elde edilmiştir. Evlilik süresi 10 yıldan az olan kocalar evlilik dışı ilişkiler ve buna yönelik arayışlardan kaygı duyarken, evlilik süresi 10 yıldan fazla olan katılımcılar bahsettiğimiz sosyal medya unsurlarının negatif etkilerinden çekince duymaktadırlar.

Gelir düzeyine ilişkin yapılan analizlerde gözlenen tek farklılık gelir düzeyi örneklem grubu içerisinde en düşük olan katılımcılardır. Bu grupta yer alan kocalar, diğer gelir gruplarında yer alanlardan farklı olarak, aile büyüklerinin çocuklarına yön vermek istemesinin ve çocuklarını şımartmasının kendilerinin aile içi başarılarına ket vurduğunu ifade etmiştir.

Eğitim seviyesi ve meslek grubu değişkeni sabit tutularak yapılan analizlerde herhangi anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Farklılık görülen bir değişken de

eşlerin çalışıp çalışmama durumudur. Eşi çalışmayan katılımcılar sosyal medya unsurlarının kendilerinin aile içi başarısını sarstığını belirtirken, eşi çalışan katılımcılar sosyal çevrelerinin tekinsizliğine vurgu yaparak farklılaşmıştır.

4.9. Mutlu evlilik

Kocaların mutlu evlilik algılarına yönelik yapılan analizlerde kocaların bazılarının maddi imkânların iyi olması ile mutlu evliliği bağdaştırdığı görülmektedir. Katılımcıların bazıları ise mutlu evliliğin anlayışlı olmak ve duygudaşlık yapmak ile mümkün olabileceğini belirtmiştir. Analizlerde öne çıkan bir konu da sevgi ve saygı yoksunu çiftlerin mutlu olamayacağıdır. Daha detaylı bir inceleme yaptığımızda ise mutlu evlilik için esnekliğin gerekliliğine vurgu yapıldığını görüyoruz. Maddi imkânların iyi olması, anlayışlı olmak, sevgi ve saygı konuları da aslında esneklik ile bağdaştırılabilecek temalardır. Kocaların da mülakatlarda esneklik temasına özellikle vurgu yaptıkları, evliliğin bireysel bir yaşam olmadığına dikkat çektikleri görülmektedir;

Mutlu evlilik istediğini yapabilmektir, manevra kabiliyeti yüksek olmalı ve önüne çıkan engellerden çok kolay manevralar ile sıyrılabilmeli. Ben bu konuda kendimi şanslı hissediyorum, aile olmak başlı başına sarı ile kırmızının buluşması gibidir. Turuncuda buluşma gibi. İki taraf da adım atmalı ve özveri olmalı. Ne zaman ki adımlar geri gider ve bireyler birbirinden ödün vermez ise, tek taraflı olursa, bu iş yürümez, adımlar karşılıklıdır (5 nolu koca, 42, 15 yıllık evli).

Çiftler arası bu hususlar dışında kocaların evliliklere mutluluk bağlamında katkı sağlayacağını düşündüğü şeylerden bir tanesi de çocuklardır. Kocaların bir kısmı çocukların evliliğe mutluluk getireceğini dile getirmiştir. Çocuklar ile ilgili olarak bahsedilen bir durum da çiftlerin çocuklarını büyüttükçe ve onlara güzel bir gelecek hazırladıkça evliliklerinin daha mutlu bir hal aldığını belirtmeleridir. Hatta bazı kocalar evliliğin mutlu devamlılığı için çocukların şart olduğunu ifade etmiştir; “Çocuklar devamı için çok önemli, çocuklar olmasa evlilik biter (21 nolu koca, 44, 11 yıllık evli).” Evlilikte sevgi ve çocuk olursa bağlar güçlenir yoksa bağlar kopar gider (22 nolu koca, 32, 6 yıllık evli)”.

Bahsedilen temalar dışında kocaların hemen hemen eşit ölçüde önem verdiği ve evliliklerde mutluluk için bir ön şart olduğunu düşündükleri konuların; maddi

manevi fedakârlık, eşlerin birbirine gereksiz müdahalelerde bulunmaması, sadakat, eşler arası muhabbet, eşlerin eşit ölçüde cinsel haz elde etmesi, paylaşım ve sorumluluk sahibi olmak; olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların azı sağlık sorunları olmayan çiftlerin daha mutlu olacağını ifade etmiştir. Mutlu evliliğin olmadığına inanan kocaların azınlıkta olduğu ise yapılan analizlerde ortaya konmuştur.

Yaş değişkenine ilişkin yapılan incelemelerde 35 yaş altı kocaların maddi ve manevi fedakârlığın mutlu evlilikte ayrı bir önemi olduğunu vurguladığı görülmektedir. Bu bulguya paralel olarak evlilik süreleri 10 yıldan az olan kocaların da maddi ve manevi fedakârlıklara daha fazla önem verdiği görülmüştür. 35 yaş üstü kocalar ise sorumluluk sahibi olmanın evlilikteki mutluluğun kazanımında ayrı bir yeri olduğunu düşünmektedir. Evlilik süresi 10 yılı aşkın olan kocaları, daha az süre evli olanlardan ayıran bir başka konu ise eşler arası muhabbetin sürdürülebilirliğidir. Bu gruptaki kocalar eşler arası muhabbeti sürdürmeyi başaranların daha sürdürülebilir bir mutluluğa sahip olduklarını düşünmektedir; *“Eşi ile hala el ele tutuşup yürüyen, karşılıklı çay içen gezen, eşinden şikâyet etmeyen kişi mutludur. Eşi ile muhabbeti olmalı, imreniyorum böyle kişilere (25 nolu koca, 55, 31 yıllık evli).”* Bu bulgu, eşler arası muhabbetin evliliğin ilerleyen yıllarında giderek azaldığını göstermektedir. Yani eşler arası muhabbet ile evlilik süresi arasında ters orantı olduğu belirgindir. Yapılan incelemelerde eşler arası muhabbet temasının öne çıktığı bir başka değişken de eşlerin çalışıp çalışmama durumudur. Eşleri çalışan kocaların hiçbiri aradaki muhabbet konusuna değinmezken eşleri çalışmayan kocaların az bir kısmı aradaki muhabbetin önemine değinmiştir.

Çocuk sahibi olma değişkeni sabit tutulup kocaların mutlu evlilik algıları irdelendiğinde, çocuk sahibi olanların çocuk sahibi olmayanlardan ayrıldığı tek temanın aile üyelerinin birbirine gösterdiği sevgi ve saygının evliliğe getirdiği mutluluk olduğu görülmüştür. Çocuk sahibi olmayan kocalar sevgi ve saygı konusuna oldukça az değinmişlerdir. Bu durum çocuk sahibi olan ailelerde çocuğun getirdiği sorumluluk ile birlikte aile üyelerinin birbirlerinden daha fazla saygı beklediğini göstermektedir.

Gelir grubu, eğitim seviyesi ve meslek grubu değişkenlerine ilişkin yapılan incelemelerde ise bu değişkenlerin kocaların mutlu evlilik algılarında herhangi anlamlı bir rol oynamadığı tespit edilmiştir.

4.10. Roller

Bu bölümde yer alan incelemelerde kocalar, evliliklerinde artık çiftlerin üstlendikleri rollerde herhangi bir tek tipliliğin olmadığını, iş bölümlerinin geleneksel usuller terk edilerek belirlendiğini ifade etmişlerdir. Kocalar bu durumun oluşumunda kadının ekonomik özgürlüğünü kazanmasının etkili olduğu düşüncesindedir; “Günümüzde kadın da çalıştığı ve ekonomik özgürlüğe sahip olduğu için ayırım kalmadı. Kadının çalışması tüm her şeyi değiştirdi (9 nolu koca, 37, 11 yıllık evli)”. Değişen rollere rağmen bu konu ile ilgili bazı detayları belirtmekte yarar vardır. Kocaların bazıları evlilikte çiftlerin üstlendiği rollerin karmaşık bir halde olduğunu belirtirken, bazıları da toplumsal algının etkileri sonucunda kadın ve erkeğin evlilikte yöneldiği iş bölümleri olduğu görüşündedir. Yapılan analizlerde toplumsal algı ile doğrudan alakalı olduğu belirlenen bir konu da erkeklerin aileye ekonomik kazanım sağlamak zorunda olduğudur;

Genel anlamda sorumluluk sahibi çiftler gerek, kadın ve koca sorumlu olmalı. Koca olmanın gerektirdikleri ailenin sorumluluğunu, ekonomik sorumluluğunu almaktır. Kadın olarak ise ailenin yapı taşları ile ilgili, duygusal durumu ile ilgili sorumlu olunmalı (10 nolu koca, 33, 8 yıllık evli).

Kocalar, karı-koca olmanın ne demek olduğuna ilişkin bir algıyı kendi ailelerinde ve çevrelerinde edinmiş ancak bu etkileşimin gerçek yanlarını sadece evlilik sonrası idrak edip anlamlandırabilmişlerdir. Örneklem grubunun çoğunluğu kendi ailelerinde gözlemedikleri ilişkilerin sahip oldukları evliliklerde mevcut olmadığını ifade etmiştir. Yani kendi ailelerinde gördükleri gibi bir karı-koca ilişkisi kendi evliliklerinde yoktur. Kendi aileleri ile benzerlik gösterdiklerini belirten kocalar ise azdır ve kendi ailesinde görüp yanlış olarak değerlendirdiği şeyleri yapmamaya özen gösterdiklerini ifade etmiştir. Kocaların bazıları ise evliliklerinde eşlerinin ve kendilerinin üstlenecekleri rollerin yaşanarak ve deneyimlenerek belirlendiğini vurgulamıştır. Elde edilen bu deneyimlerde hangi işlerin iyi yapıldığı gözlemlenmiş ve hangi işi kim daha iyi yapabiliyor ve becerebiliyorsa o işi bir rol olarak üstlenmiştir. Analizler sonucunda tespit edilen bir husus da çiftlerin sahip oldukları boş zamanlardır. Boş zamana sahip olma düzeylerine göre çiftler ev içerisinde belirli rolleri üstlenebilmektedir. Eğer kadın işte ise ve koca o gün çalışmıyorsa ev işleri ile ilgilenebilmektedir.

Kadın da erkek de partnerinin işini kolaylaştırıcıdır. Geleneksel ailede erkek para kazanıyor kadın çocuk bakıyordu. Ama şimdi erkek para kazansa da çocuğa da bakıyor. Evli kadın ve erkek aslında günlük hayatta ne yapması gerekiyor ise onu iki kişilik yapıyor. Arada net çizgiler yok. Kim hangi işi daha iyi yapabiliyor ise o yüzden yapıyor artık. Kendisine biçilmiş rol olduğu için yapmıyor. Örneğin erkek tamirat yapıyor ise görevi olduğu için değil iyi yapabildiği için yapıyor (13 nolu koca, 28, 1 yıllık evli).

Yukarıda bahsedilen ve bu bölümde öne çıkan temaların dışında kocaların daha az üzerinde durduğu diğer bulgular ise şu şekildedir. Kocalar, ev içerisinde geliri fazla olan kişinin sözünün geçtiğini düşünmektedir. Kadınlar ile ilgili olarak ise kocalar; annelerin çocuğun ahlaki gelişiminde çok önemli bir rolleri olduğunu belirtmiştir. İslam ahlakı ve dini terbiyenin aile içerisinde üstlenilen rollerde etkili olduğunu düşünen kocalar ise çok azdır. Ayrıca kocalar, kadın ve erkeklerin evlilikte üstlendikleri roller konusu ile ilgili olarak; evliliklerde çiftlerin birbirlerine kendilerini ezdirmek istemediklerini, evlilikte yapılan şeylerde sürekli bir kıyaslama olduğunu da dile getirmişlerdir.

Kocalar açısından aile içerisinde önemli olan bir rol ise, baba rolüdür. Aile içerisinde yapılan işler ve kimin yaptığı zamanla değişse de, bir çocuk için baba ve anne değişmeyen en önemli iki şeydir. Ve çocuk için bir anne baba, bir baba da anne rolü üstlense bile, çocuğun algısında bir anne ve baba asla aynı olmayacaktır. Araştırmamıza katılan kocalar, babalığın bu yönüyle önemli olduğunu ifade etmişlerdir; “*Ortak roller de olabilir. Ancak baba rolünü kadın üstlenemez. Çocuk için anne ve baba anlamı ve özlemi farklıdır (2 nolu koca, 50, 17 yıllık evli)*”.

İyi baba olmak iyi baba rolünü oynamaktır mesela. Baba, ismi gibi kapsayıcı olmalı. Çıkardığı kalın ses ve büyüklük, kavrayıcı , kapsayıcı, aileye bakan olarak düşünülebilir, bu büyük bir rol, rolün hakkını veren var, altında ezilen var, ana da aynı şekilde bakıcı büyütücü bir rol. Onun da bu özellikleri yansıtması gerekiyor (5 nolu koca, 42, 15 yıllık evli).

Karı ve koca açısından değişen rollere ilişkin olarak yapılan incelemelerde elde edilen en ilginç bulgulardan bir tanesi de erkeğin, Türk toplumunda önceden kadınların anıldığı bazı durumlarda kendisini göstermesidir. Kocaların bazıları, tartışmalar sonrasında evden çekip gittiklerini ve hatta aileleri ile aynı şehirde yaşayanların baba evine gittiklerini ifade etmiştir. Baba evine gitme durumu

toplumumuzda önceleri kadınlar ile özdeşleşmiş bir durum iken, günümüzde artık kocalar da benzer bir durum içerisinde ve aslında bu durum, toplum yapısı açısından köklü bir değişikliktir; *“Ben kavga edince evi terk ederim babamın evine giderim. Eşimi kırmaktansa çıkar giderim yalnız dururum (32 nolu koca, 45, 22 yıllık evli).”*

Bu bölüm ile ilgili olarak bazı değişkenlerin sabit tutulması yoluyla elde edilen bulgularda; evlilik süresi, gelir seviyesi, eğitim düzeyi ve meslek grubu değişkenlerinin kocaların “evlilikte eşlere düşen rollere” ilişkin algılarında herhangi anlamlı bir farklılık yaratmadığı tespit edilmiştir. Farklılık gözlenen değişkenler ise yaş, çocuk sahibi olup olmama durumu ve eşlerin çalışıp çalışmama durumu olmuştur. Yaşları 35’ten küçük olan kocalar, evlilikle ve aile ile ilgili rolleri ve yüklenen anlamları yaşayarak öğrendiklerine vurgu yaparak yaşları daha büyük olan katılımcılardan farklılaşmışlardır. Çocuğu olan ve olmayan katılımcılara ilişkin bulgular ise çocuğu olmayan kocaların evliliklerini kendi ailelerinin evliliklerine benzetmede anlamlı ölçüde yüksek bir orana sahip olduklarını, çocuğu olan katılımcıların ise kendi ailelerinde gördükleri yanlışları kendilerinin yapmamaya çalıştıklarını ortaya koymuştur. Bu bulgular ile, ailede çocuk sahibi olmanın ne ölçüde bir farklılık yarattığı ortadadır. Kocalar kendi yetişme dönemlerini ve ailelerinin onlara olan tutumunu unutmamış, bir baba olarak hafızlarında kalan ve yanlış olarak değerlendirdikleri yetiştirme yöntemlerini kendi çocukları üzerinde uygulamamaya gayret etmektedirler.

Eşleri çalışan ve çalışmayan kocalar arasında yapılan çapraz tablolama analizlerinde öne çıkan tek tema ise toplumsal algıdır. Eşleri çalışmayan kocalar aile içi üstlenilen rollerde toplumsal algının hâkim olduğunu düşünmektedir.

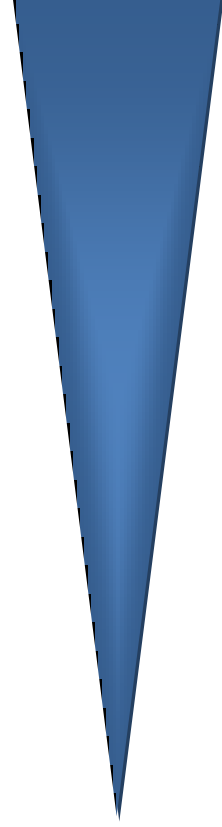
4.11. Mutlu mu evlilik?

Bu bölümde, kocaların mutlu ve huzurlu giden bir aile yaşamında ortaya çıkabilecek ne tür olguların yıkıcı olabileceğini düşündüğüne ilişkin analizler incelenmiştir. Bu olguların önem sırasına göre şu şekilde sıralandığı gözlemlenmiştir:

Şekil 4. Evliliğin kötüye gitmesi

- Şüphe etmek
- Yalan söylenmesi
- Maddi sıkıntılar
- Evliliğe yapılan dış müdahaleler
- Yeni arkadaşlık arayışları
- Tahammülsüzlük
- Çocuk ile birlikte gelen sorumluluk ve sorunlar
- Fedakâr olmamak
- Eşlerin ortak karar almaması
- Özel hayata yapılan müdahaleler
- Aile içi meseleleri önemsememe
- Eşlerin birbirine kin gütmesi
- Eşlerin aile için yaptıkları şeylerin taktir edilmemesi
- Aynı meslek sahibi olmak
- Başka hayatlar ile yapılan kıyaslamalar
- Cinsel tatminsizlik
- Kıskançlık
- Sosyal medya unsurları
- Çalışma ortamı
- Çocuk sahibi olmamak

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türk ailesinde kocaların mutlu giden bir evliliğin altını oyacağını düşündüğü şeylerin başında şüphe ve yalan gelmektedir. Yani kocalar, entrikalı meselelere sıcak bakmamakta ve bunlardan çekinmektedir; *“Mutlu evliliği karşılıklı olarak güvensizlik bozar. Siz eşinizden şüphe ederseniz, aynı şekilde o da sizden şüphe ederse evliliğiniz dağılır. Başka başka sorunları da beraberinde getirir (17 nolu koca, 29, 3 yıllık evli).”* Maddi sıkıntıların da ilk üçe girmeyi başaran temalar arasında olduğu görülmektedir. Bu olgular ile bazı değişkenler arasında yapılan incelemelere bakıldığında gelir düzeyi ve eğitim seviyesi değişkenlerinde herhangi anlamlı bir farklılık gözlemlenmemektedir. Gelir düzeyi değişkeninde maddi sıkıntılar temasının bir farklılık göstereceği düşünülürken, gelir düzeyi diğer gruplara nispeten daha yüksek olan gruplarda da maddi sıkıntılar konusunun vurgulanması böyle bir farklılığın olmadığını ortaya çıkarmıştır.

Farklılık gözlenen değişkenlerden yaş değişkenini incelediğimizde 35 yaş üstü kocaların yalan söylemenin evliliklerin altını oyabileceği konusuna anlamlı

ölçüde daha fazla değindiği görölmektedir. Ayrıca maddi sıkıntılar çekme olgusuna sadece 35 yaş üstü kocalar değinmiştir. 35 yaş altı kocaların farklılaştığı tema ise evliliğe yapılan dış müdahaleler olmuştur. 35 yaş altı katılımcılar evliliğe yapılan dış müdahalelerden 35 yaş üstü katılımcılara göre daha fazla çekinmektedirler.

Çocuk sahibi olup olmama değişkenine ilişkin bulguları incelediğimizde ise çocuk sahibi olan kocaların yalan söyleme temasında çocuk sahibi olmayanlardan ayrıldığı görölmektedir. Çocuk sahibi kocalar, yani babalar yalan konusundan çekinmekte iken, çocuk sahibi olmayan hiçbir koca yalan söyleme konusuna değinmemiştir. Çocuk sahibi olmayan kocaların özellikle vurguladığı ve çocuk sahibi olanlardan farklılaştığı konuların ise evliliğe yapılan dış müdahaleler ve yeni arkadaşlık arayışlarının evliliğin altını oyabileceği olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca eşleri çalışan katılımcılara ilişkin bulguların da aynı olduğu belirlenmiştir. Eşleri çalışmayan katılımcıların eşleri çalışanlardan farklılaştığı konu ise eşlerin birbirini sıkboğaz etmesi ile özel hayata yapılan müdahaleler olmuştur. Eşleri çalışan hiçbir koca bu konuya değinmemiştir. İş hayatı, belirli miktarda bir stresi barındırabilir ancak bir iş sahibi olmanın ve çalışmanın evliliklerdeki mutluluğu perçinlediği açıktır. İnsan, diğer canlılar gibi enerji yüklü bir varlıktır ve bu enerji yararlı bir yöne verilmez ise günlük hayatta yaşanan çatışmaları artırabilir.

Evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılar da benzer özellikler göstermiş ve evlilik süresi 10 yıldan fazla olan kocalardan aynı konularda farklılaşmışlardır. Evlilik süresi 10 yıldan fazla olan kocaların ise maddi sıkıntılar ve yalanın evlilikteki mutluluğu olumsuz etkileyeceği konusuna daha fazla vurgu yaptıkları yapılan analizlerde ortaya çıkmıştır. Maddi sıkıntılar ve yalan konusuna anlamlı ölçüde fazla değinen bir grup da devlet memurları olmuştur. Meslek gruplarına ilişkin yapılan analizlerde yalan söyleme temasına sadece devlet memurlarının değindiği gözlemlenmiştir. Akademisyenlerin diğer meslek gruplarından farklılaştığı konu ise evliliğe yapılan dış müdahaleler olmuştur. Akademisyenler, örneklem grubu içerisindeki diğer meslek gruplarına göre evliliğe yapılan dış müdahalelerden daha fazla endişe eden grup olmuştur.

4.12. Beklentiler

Kocaların eşlerinden beklentilerine ilişkin veriler incelendiğinde katılımcıların bazılarının eşleri ile ilgili beklentilerine ulaştığı, yani beklentilerinin karşılandığı görülmektedir. Bu beklentiler içerisinde başı çeken tema mutlu ve huzurlu bir aile ortamının oluşmasıdır; *“Mutlu ve huzurlu bir evliliğimiz var. Eşimden beklentim huzurlu bir evlilik ve bana sadık olmasıydı. Beklentilerime ulaştım (10 nolu koca, 33, 12 yıllık evli).”* Bu beklentiyi sırasıyla sevgili olma ve saygılı davranma, düzenli bir hayat kurma, çocukların büyütülmesi, birlikte ve uyumlu hareket etme, düzenli olarak aş sunma ve şeffaflık gibi temalar takip etmektedir. Kocaların bazıları da eşlerinin kendi beklentilerinin çoğunu karşıladığını ifade etmiş, ancak bu beklentilere ilişkin bilgi vermek istememişlerdir. Bu yüzden kocaların eşlerinden beklentilerine ilişkin algıların yer aldığı bu bölümde katılımcıların az bir kısmına ilişkin veriler dikkate alınmamıştır.

Kocaların bazıları eşleri ile ilgili beklentilerinin karşılanmadığını belirtmiştir. Bu grupta yer alan katılımcıların en çok şikâyetçi oldukları olgu ise eşlerinin tepkileri ve sürekli dırıldır etmeleridir. Evliliklerinde daha az tepki ve söylem beklediklerini ifade eden katılımcılar bu durumdan yakınmaktadırlar ve aile içerisinde çıkan tartışmaların evliliklerini oldukça olumsuz etkilediğini belirtmektedirler; *“Eşimden dırıldır etmemesini beklerdim ancak ediyor. Daha az tartışalım isterdim ama halen bazı saçma sapan konularda tartışıyoruz, bunları zamanla aşarız diye ümit ediyorum (39 nolu koca, 29, 2 yıllık evli)”*. Katılımcılar, eşlerinin kendilerine karşı daha anlayışlı ve ilgili olmasını ve özel hayatlarına daha az müdahale edilmesini beklediklerini ifade etmektedir. Az sayıda koca ise eşlerinin harcamalarının daha az olmasını temenni etmektedir; *“Eşimden ekonomik olarak ihtiyatlı olmasını beklerdim ama bu beklentime ulaşamadım (3 nolu koca, 29, 4 yıllık evli).”* Bu durumun temenni olarak nitelenmesinde günümüz popüler kültürünün getirdiği alışveriş furçası ve bireyin mutluluğu bu yolla satın alabildiğini düşünmesi yatmaktadır.

Katılımcıların azı ise eşlerinden herhangi bir beklentileri olması halinde bu beklentilerin zaten gerçekleşmeyeceklerini düşündükleri için evliliği olduğu gibi kabullenmek gerektiğini düşünmektedir. Bazı kocalar ise eşlerinin bireysel gelişim açısından daha ileri bir düzeyde olmalarını istemektedirler. Bu grupta yer alan

kocalar ancak bu yolla aynı frekans aralığında bir algılama düzeyine sahip olabileceklerine ve birbirlerini daha iyi anlayabileceklerine inanmaktadır;

Eşlerin birbirleri ile gelişme süreçleri birbirine yakın hızda devam etmeli. Yani bir eş kültürel ve sosyal olarak ayrı bir gelişim hızı sergiliyorsa, ilerleyen süreçte başlangıçta evlendiğiniz kişiden daha farklı bir kişi ile birlikte olduğunuzu fark edersiniz (14 nolu koca, 49, 23 yıllık evli).

Katılımcıların çocukları ile ilgili beklentiler incelendiğinde ise çocuklarını henüz birer yetişkin olarak görmedikleri için bu katılımcıların beklentileri henüz gerçekleşmemiştir. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların mülakatın ilgili yerindeki soruya yanıt vermeleri beklenmemiş ve verilerin oluşumuna ilişkin analizlere dâhil edilmemişlerdir. Çocuk sahibi olan katılımcıların çocukları ile ilgili beklentilerinin başında çocukların kendi ekonomik özgürlüklerine kavuşması, yani kendi ayakları üzerinde durmaları gelmektedir. Babaların en büyük beklentisinin bu olduğu aşikârdır. Katılımcıların çoğunluğu bu konuya dikkat çekmek istemiştir. Babaların bazıları ise çocuklarının dürüst bir insan olarak yetişmelerini istemekte ve bu yönde çaba sarf ettiklerini belirtmektedir; “Çocuğumun iyi, dürüst ve topluma faydalı bir birey olmasını isterim. Şimdi büyüyor biraz zorlanıyoruz onu büyütmede ama çocuk işte hareketli çok (26 nolu koca, 38, 9 yıllık evli)”. Çocukları ile ilgili beklentilerinin gerçekleşmediğini belirten babalar ise şimdiki gençlerin hiç söz dinlememesinden ve iş yapmayı sevmemelerinden yakınmaktadır.

Yaş değişkeni ve beklentiler arasında yapılan incelemelerde 35 yaş altı katılımcıların iki başlıkta 35 yaş üstü katılımcılardan farklı durduğu görülmüştür. Bu başlıklardan bir tanesi eşlerinin kendilerine düzenli bir hayat sunduğudur. Ancak 35 yaş altı kocaları 35 yaş üstü kocalardan ayıran bulgu eşlerinden daha az tepki ve dırıdır bekledikleridir. Henüz eşlerinin gösterdikleri tepkilere alışmamış ve 35 yaş üstü kocalar kadar sabra erişememişlerdir. 35 yaş üstü hiçbir koca bu konuya değinmemiş veya değinme ihtiyacı bile hissetmemiştir. Eşlerinin kendilerine düzenli bir hayat sunduğunu belirten kocaların yer aldığı bir grup da evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılardır. Bu bulgu 35 yaş altı katılımcılara ilişkin bulgu ile aynıdır.

Çocuk sahibi olup olmama durumuna göre yapılan incelemelerde çocuk sahibi olan kocaların daha mütevazı beklentiler içerisinde oldukları görülmüştür. Babalar, mutlu ve huzurlu bir aile hayatı beklentisi ile çocuk sahibi olmayan

kocalardan ayrılmışlardır. Çocuk sahibi olmayan hiçbir koca mutlu ve huzurlu bir aile hayatı beklentisi içerisinde olduklarına değinmemiştir.

Meslek grubu değişkeni ve beklentiler arasında yapılan analizlerde akademisyenlerin diğer meslek gruplarından ayrıldığı bir yön tespit edilmiştir. Akademisyen grubu eşlerinden daha az tepki ve dırdır beklediklerini belirten tek gruptur.

Eşlerin çalışıp çalışmama durumuna ilişkin veriler incelendiğinde ise eşleri çalışan kocaların, eşlerinin kendilerine düzenli bir hayat sunmalarından, eşleri çalışmayan kocaların ise eşlerinin çocukları büyütmesinden duydukları memnuniyeti ifade ettikleri gözlemlenmiştir. Eşleri çalışmayan kocalar, eşlerinin çocuk bakma ve büyütmesini çalışmayan kadınlara atfedilen bir rol olarak benimsemişlerdir ancak annelerin çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olduğunu da vurgulamışlardır.

Gelir düzeyi ve eğitim seviyesi değişkenlerine ilişkin yapılan analizlerde ise herhangi anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Örneklem grubumuzda yer alan kocaların eşleri ve çocukları ile ilgili beklentileri ile doğrudan alakalı bir konu da evlilik öncesi ve sonrasında evlilikle ilgili algılarında herhangi bir değişiklik olup olmadığıdır. Bu yüzden, kocaların evlilik ile ilgili beklentileri hakkında daha kapsamlı bir anlayış geliştirebilmek için bir sonraki bölümde yer alan bulguların incelenmesi de yararlı olacaktır.

4.13. Evlilik öncesi ve sonrasında evlilik algıları

Kocaların evlilik sonrasında herhangi bir hayal kırıklığı veya sürpriz ile karşılaşp karşılaşmadığına yönelik analizlerde örneklem grubumuzun az bir kısmının evlilik ile ilgili algılarında evlilik sonrası bir değişiklik olmadığı, yani herhangi bir hayal kırıklığı yaşamadıkları gözlemlenmiştir. Bir kısmı ise evlilik ile birlikte gelen sorumluluk ve rutinliğin evlilik öncesi hayat ile farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Kocaların bazıları ise evlilik öncesi evlilik ile ilgili düşüncelerinin cinsellik ağırlıklı olduğunu, ancak evlendikten sonra aile olmanın cinsellik değil çok daha farklı bir şey olduğunu fark etmişlerdir. Yine cinsellik ile ilgili olarak katılımcıların azı cinsel olarak daha aktif bir evliliğe sahip olacağını beklerken evliliğin böyle bir olgudan uzak olduğu kanısına varmıştır. Kocaların bazıları da evlilik öncesinde evliliğin daha heyecanlı bir yaşamı beraberinde getireceğini

düşündüklerini ancak evlilik sonrası böyle bir durumun var olmadığını keşfettiklerini belirtmişlerdir;

Evlenmeden önceki fikirlerim değişti. Evlenmeden önce bekar olarak düşünüyorsun. Öncelikle cinsel düşünüyorsun. Eşin olacak çocukların olacak baba olacaksın. O beklentiler var. Ama bekarken düşünüyorsun. Özgürsün istediğin zaman istediğin yere gidiyorsun. Ama evlenince öyle değilmiş. Evlilik belli zamanlarda gezdiğin dolaştığın şeyler değilmiş. Günün 1 saati olur onlar. Geri kalan vakitte bağımlısın. Kahveye gidiyorum diyemezsin. Memlekete gidiyoruz. Bizim memlekette 3 gün onunkine bir hafta gidiyorsun. O senin memleketine geldiğinde ise senin dışarı çıkmanı bile istemiyor. Memlekete gidiyorum arkadaş hısım dost akrabayı göremiyorsun. Ne eziyet. Özgürlük yok. Kadın diyor ki beni evde yalnız bırakamazsın. Evliliğin öncesi ve sonrasına böyle bakıyorum (25 nolu koca, 55, 31 yıllık evli).

Evlilik öncesi ve sonrası kocaların evlilik algısı ile ilgili yapılan analizlerde öne çıkan bir başka konu da çocuk sahibi olma konusudur. Katılımcılar çocuk sahibi olduktan sonra evliliklerinin başka bir boyuta geçtiğini ifade etmişlerdir. Dikkat çeken bir başka husus da evliliğin bu kadar tartışma ve anlaşmazlığı beraberinde getireceğini kocaların önceden kestiremedikleridir. Hatta katılımcıların bazıları evliliğin bir sürpriz olduğunu, eşlerinin evlenmeden önce gerçek yüzlerini göstermediklerini, evlilik sonrasında ise bir hayli değiştiklerini vurgulamışlardır. Bu bağlamda dile getirilen bir başka konu, eşlerinin kocaların hayatlarını evlilik sonrasında düzenlemeye çalıştıklarıdır. Evlenmeden önce ve sonra hayatlarında herhangi bir değişiklik olmadığını, evlilik öncesinde de zaten evli gibi yaşadıklarını belirtenlerin ise yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir.

Evlenmeden önce daha heyecanlı bir birliktelik olur diye bekliyordum. Ancak evlilikle birlikte gelen sorumluluklar ve rutin hayat beni bazen sıkıyor. İstedğim zaman istediğim şeyi yapamıyorum. Özgürlük kısıtlanması var ve özel alanlara da müdahale var. Evde kendime ait bir köşem yok her yer ortak kullanım alanı ve o alanın yöneticisi ben değilim, eşim. Sürekli kendi istediği düzeni yürütmek istiyor (39 nolu koca, 29, iki yıllık evli).

Bu bölümde değişkenlere yönelik olarak yapılan analizlerde yaş ve evlilik süresi değişkenlerine ilişkin bulguların paralellik gösterdiği gözlemlenmiştir. Yaşı 35'ten büyük olan veya evlilik süresi 10 yıldan fazla olan kocaların evlilik sonrasında herhangi bir hayal kırıklığı yaşamadıklarını belirtmelerıyla yaşları 35'ten

küçük veya evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcılardan ayrıştığı belirlenmiştir. Yaşı 35'ten küçük veya evlilik süresi 10 yıldan az olan katılımcıların ise evliliklerinde daha az tartışma olmasını dilemelerinin yapılan incelemelerde ayırt edici olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuk sahibi olup olmama değişkenine yönelik bulgularda ise çocuk sahibi olanların evliliğin sadece cinsellik olmadığını ifade ettikleri, çocuk sahibi olmayan katılımcıların hiçbirinin ise böyle bir algıya henüz sahip olmadığı görülmüştür. Çocuk sahibi olmak, bazı katılımcıların da belirttiği gibi evliliği başka bir boyuta taşımaktadır. İki bireyin ortak bir ürünü olan çocuk, farklı bakış açılarını da beraberinde getirmekte, bireylerin eşlerine olan sorumluluğunu artırmakta ve eşler için bağlayıcı olmaktadır. Eşler ileride bir gün boşansa bile çocuklar için anne ve baba kavramları; tıpkı ebeveynler için çocuk kavramında olduğu gibi; yeri doldurulamayacak nitelikte olduğu için, ebeveyn ve çocuklar bir şekilde ilişkilerini devam ettireceklerdir. Çocuk sahibi olmayan katılımcılara ilişkin ayırt edici bir bulgu da bu denli tartışmalı bir evlilik beklemedikleridir. Çocuk sahibi olan katılımcıların bu konulara değinmemiş olması şaşırtıcıdır. Çünkü ailelerin çocuklar üzerine veya yüzünden tartıştığı, her toplumda yaygın olarak bilinen bir gerçektir.

Araştırmada yer alan diğer değişkenlerden gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve eşlerin çalışıp çalışmama durumları ile kocaların evlilik öncesi ve sonrası evlilik algıları arasında yapılan incelemelerde ise herhangi anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Farklılık gözlenen son değişken ise meslek grubudur. Meslek gruplarına ilişkin yapılan incelemelerde memurların, evlilik sonrası herhangi bir hayal kırıklığı olmadığını belirtenler içerisinde başı çektiği tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki devlet memurlarının çoğu bu görüştedir ve bu durum akademisyenlerle zıtlık göstermektedir. Benzer bir görüşü paylaşan akademisyenler çok azdır. Akademisyenleri diğer meslek gruplarından ayıran tek tema ise çocuk sahibi olunduktan sonra evliliklerin başka bir boyuta geçtiğidir. Bu temaya değinen tek meslek grubu akademisyenler olmuştur.

4.14. Aile danışmanlığı

Danışmanlık hizmetleri ile ilgili yapılan analizlerde, ailelerin bazıları herhangi bir destek almaya ihtiyaç duymadığını belirtirken, bazılarının da psikiyat

desteği aldığı ortaya çıkmıştır. Kocaların bazıları ise kendi ailelerinden destek aldıklarını ifade etmiştir. *"Aile içerisinde özölmesi konusunda kültürel bir algı var biz de bu bağlamda kendi ierimizde çözmeye gayret ediyoruz (8 nolu koca, 31, 3 yıllık evli)." Görüldüğü üzere kültürel algı, ailelerin dışarıdan destek alıp almamasını dahi etkilemektedir. Bu yüzden algı, duvarları çok yüksek bir inşadır. Öyle ki kocaların bazıları dışarıdan destek alma konusunu içselleştirme aşamasına dahi gelmemiştir; "Yok o tip şeylere itibar etmem. Kendi aramızda sorunları hallediyoruz (27 nolu koca, 47, 22 yıllık evli)."*

Kocaların az bir kısmı ise ailelerin evliliklerine herhangi bir şekilde dâhil olmaları durumunda husumet doğurabilecek durumların ortaya çıktığını, bu yüzden kendi evliliklerine aileleri karıştırmak istemediklerini belirtmişlerdir. Bu bölümde yapılan incelemelerde katılımcıların hiçbirinin aile danışmanlığı hizmeti almadığı, böyle bir desteğin kendilerine herhangi bir yarar sağlamayacağına inandıkları ortaya çıkmıştır.

Bazı değişkenlere ilişkin yapılan incelemelerde ise psikiyatr desteği alan katılımcıların büyük çoğunluğunun ocuk sahibi olan ailelerden olduğu gözlemlenmiştir. Anlamlı bir farklılık gözlenen bir diğer değişken de meslek gruplarıdır. Meslek gruplarına yönelik yapılan incelemelerde psikiyatr desteği alan en büyük grubun devlet memurları olduğu belirlenmiştir. Memurların psikiyatr desteği alma oranı akademisyenlerin iki katıdır.

Yaş, evlilik süresi, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, eşlerin çalışıp çalışmama değişkenlerine ilişkin yapılan incelemelerde ise herhangi anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir.

4.15. Evlenebilmek

Kocaların evlilik ile ilgili yaşadıkları birçok şeyin ve zihinlerinde oluşmuş algıların aslında evliliğe giden yolda şekillendiği de yapılan analizlerde açıkça ortaya konmuştur. Evlilik, hem maddi hem de manevi açıdan inşası zor bir olgudur ve bu durum kocaların evliliği önemli bir şey olarak algılamalarında rol oynamıştır. Araştırmamıza katılan kocaların bazıları bu konuya dikkat çekmiş ve maddi imkanların sınırlılığı yüzünden eşler arası bağlılıkların arttığına değinmişlerdir;

Evlilikte yaşanan sorunlar evliliği derinden etkiliyor. Boşanmayı çok düşündüm. Ancak boşanmanın önünde büyük engeller var. Bu engelleri de kendimiz oluşturuyoruz hatta. Evlilik çok masraflı bir şey. Bugün nereden baksanız bir evlilik 70 bin TL civarında. Böyle bir borçlanmaya giriyorsunuz ve oluşturduğunuz, kendiniz meydana getirdiğiniz bu şeyi yıkmak isterken sürekli geri adım atmak zorunda kalıyorsunuz. Aynı şekilde ev alıyorsunuz ve birlikte ödüyorsunuz kredinizi. Tüm bunlar eşler arası bağlayıcı oluyor (39 nolu koca, 29, 2 yıllık evli).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Türk ailesinde kocaların evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklediği, evlilikleriyle ilgili hangi sorunları yaşadıkları, evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında neler düşündüklerinin araştırıldığı çalışmamızda elde edilen bulgular, Balıkesir ilinde ikamet eden orta sınıf kocalar ile sınırlıdır. Araştırma sorularına ilişkin yanıtlar aramak için Balıkesir ilinde ikamet eden orta sınıf kocalar seçilmiş ve kendileri ile bir mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple çalışmamızda ulaşılan sonuçlar mülakatımıza katılan 40 kocadan elde edilen veriler ile ve Balıkesir ili ile sınırlıdır. Araştırmamız nitel araştırma modelinde bir durum çalışmasıdır ve analiz ünitesi bireylerden oluşmaktadır. Araştırma esnasında elde edilen veriler setler haline getirilerek MAXQDA 11 (Release 11.1.2) programı ver tabanında in-vivo coding yöntemi ile kodlanmıştır. Kodlama ile elde edilen temalar, crosstab yöntemi kullanılarak katılımcılara ilişkin değişkenler ile analiz edilmiştir.

Türk ailesinde kocaların perspektifinden evlilik deneyimi ve mutlu evlilik algılarının incelendiği çalışmamızın ana bulgularına göre evlilik, kocalar açısından inşası zor bir olgudur. Mülakatlara katılan kocalarımızın tümü iş sahibidir ve bir iş sahibi olmadan önce evlilik fikrini düşünememişlerdir. Yani maddi imkanlar el vermeden evlenebilmek, fikri olarak da mümkün değildir. Evlilik fikrinin ise toplumsal algı ile şekillenmiş olduğu ve bireylerin otomatik bir algı ile evlilik fikrine yöneldikleri görülmektedir.

Çalışmamızda belirginleşen bir başka sonuç da kocaların, evlilik sonrası bireysel yaşam ve zevklerden uzaklaşmak durumunda kaldığı ve aile odaklı bir yaşam sürmeye başladıklarıdır. Ancak kocaların aile odaklı bir yaşam sürmesinde de bazı sınırlılıkların olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmamızın gerçekleştirildiği Balıkesir ili, ailelere sosyal aktiviteler açısından yeterli gelmediği için çocuklu ailelerin boş zamanları park ve alışveriş merkezlerinde geçirilme ile sınırlanmakta, çocuksuz aileler ise daha hoş vakit geçirmek için şehir dışına çıkmaktadır.

Araştırmanın bulgularına göre kocaların evlilik memnuniyeti üzerinde en fazla negatif etkisi olan şey, tartışmalar ve özgürlük kısıtlamaları olmuştur. Bunun haricinde tüm evliliklerin rutin bir işleyişi olduğu ve yaşamların heyecandan uzak olduğu görülmüştür. Evliliklerin sürdürülebilmesinde ise karşılıklı anlayış ve birbirini tolere edebilmenin etkili olduğu görülmüştür. Kocaların, eşlerinin ne olursa olsun değişmeyeceği, onları olduğu gibi kabul etmekten başka çarelerinin olmadığı kanısına vardıkları görülmüştür. Evlilik ise, birbirlerini daha iyi tanımaları için bir fırsat olmuştur. Çünkü, toplumumuzun mevcut kültürel yapısı orta sınıf ailelerde eşlerin birbirlerini evlilik öncesi yakından tanmasına müsaade etmemiştir. Bazı kocalar için ise bu durum, eşlerinin iki yüzlülüğü olarak değerlendirilmiş, yani kocalar evlendikten sonra eşlerinin başka bir insana dönüştüğünü ifade etmişlerdir.

Devlet politikaları kapsamında ise kocaların kadın hakları ve istismar konularına yeteri derecede önem verilmediğini vurguladığı ortaya çıkmıştır. Aslında kocalar kendilerinden çok ailelerini ön planda tutmakta ve onların haklarını korumaya özen göstermektedir. Bu durum, toplumsal olarak baba figürü atfedilen kocaların, koruyucu ve kapsayıcı bir algı ile hareket ettiklerini gözler önüne sermektedir. Bu yüzdendir ki kocaların tümü, sosyal çevrelerin tekinsizliği yüzünden endişe duymaktadır. Gerçekten de Beck'in (2006) bahsettiği risk toplumu, artık her yerdedir ve endişe, başkalarına karşı kendisini sorumlu hissedene bireylerin algısına yerleşmiş durumdadır. Beck'in bulguları araştırmamız için de geçerliliğini korumaktadır; küreselleşmenin getirdiği riskler ile bir zamanlar rutin olan şeyler günümüzde tehlikeli olabilmektedir. Geçmişte gece saatlerinde sokakta dolaşmak rutin bir olgu iken, günümüzde yaşanan şehir ve bölgeye göre bu durum değişiklik gösterebilmekte ve tehlikeli olarak değerlendirilebilmektedir. Kocaların da bu konulara özellikle dikkat çektiği görülmektedir. Küresel risk ve korku durumu ise gün geçtikçe iyiye değil, kötüye gitmektedir.

Sosyal medya unsurlarının yarattığı bireysellik ve aile içi iletişimsizlik de babalar ve çocukları arasında kuşak çatışmalarına yol açarak sosyal tekinsizliğin algılarda daha da derinleşmesine sebep olmaktadır. Böyle ortamlarda ise bir ailenin ihtiyaç duyabileceği şeylerin başında baba figürü gelmektedir. Ancak günümüzde yaşanan babalık krizi giderek yaygınlaşmakta ve aile içerisinde bir otorite sorunu belirlemekte, mevcut literatürde de bahsedildiği üzere babasız büyüyen aileler mevcut tekinsiz ortamda toplumun kanayan bir yarası haline gelmektedir. Bu yüzden aile

bütünlüğü ve baba figürü, en az anne figürü kadar bir toplumun ruh sağlığı açısından elzemdir. Artık aile yapıları bir dönüşüm içerisinde ve bu durum gelecek nesilleri derinden etkileyecektir. Raley, Mattingly ve Bianchi'nin (2006) cinsiyet normlarının dönüştüğüne ilişkin bulguları ile Knop ve Brester'in (2015) cinsiyet rollerinin geçerliliğini yitirmeye başladığına yönelik bulguları çalışmamızdaki sonuçlar ile de örtüşmektedir. Günümüzde medya unsurları vasıtası ile kültürler arası sınırlar belirsizleşmiştir ve aynı durum karı-koca arası sınırlar için de geçerlidir. Çocuklar artık son karar olarak babalarından değil de annelerinden izin alabilmektedir. Artık kocalar, karı-koca rollerinin tek tip olmadığı, iş bölümlerinin klasik aile yapılarından uzaklaştığının bilincindedir ve karı-koca arasındaki rol paylaşımı, deneyimlenerek belirginleşmektedir. Her ne kadar kendi ailelerinde gözlemledikleri şeyler olsa da, geleneksellik giderek azalmaktadır. Ancak tüm bunlara rağmen toplumsal algı, kocalara halen evin geçimi ile sorumlu olduklarını hissettirmektedir ve bu durum toplumda kocanın başarısının bir kıstası olarak itibar görmektedir. Yani ancak materyal kazanım elde edebilen koca başarılı olarak değerlendirilmektedir.

Kocaların evlilik doyumu ve algıları üzerinde etkili olan bir husus da popüler kültürdür. Popüler kültür yeni nesilleri şekillendirmekte ve kocalar bu durumdan rahatsız olsa bile ellerinden bir şey gelmemektedir. Artık kocaların veya babaların beklentilerinin bir önemi kalmamış, kadınların ve çocukların beklentilerine göre şekillenen bir koca hayatı ortaya çıkmıştır. Sabatelli ve Ripoll'un (2004) yaptıkları araştırmanın bulguları da bu yönde; yani evlilikte beklenen şeylerde artış gözlemlendiğine yöneliktir. Bu artışın en önemli sebeplerinden bir tanesi de, popüler kültürün hisleri de tüketim aracı olarak kullanmasıdır. Tüketim kültürü neticesinde oluşan doyum ve mutluluk, hislerin de birer madde gibi tüketimi sonucunu doğurmuştur. Bu yüzden kocaların tümü evliliklerinde heyecan olmadığından yakınmaktadır. Yaşam içerisinde heyecan verecek olgular, artık sıradan bir hal alabilmektedir. Bu durum, uçağa ilk defa binen ve korkan bir yetişkinin binme deneyimi kazandıkça korkmamasına benzetilebilir. Ailesini mutlu etmek isteyen koca, ailesinin istek ve arzularına göre yaşamını sürdürmekte, kendi hobilerinden ve isteklerinden ise ödün vermektedir. Ancak ailesine yön vermek istediği durumlarda birçok zorluklarla karşılaşmaktadır. Bunların başında aile üyelerinin sosyal çevreleri ve sosyal medya unsurları gelmektedir. Kocaların çoğunluğu android ve ios sistemlerin pratikliği ve iletkenliği sebebiyle, kendi doğruları çoktan yönlendirilmiş

aile üyelerine iletişim noktasında ulaşamamakta, kendi deneyim ve tecrübelerini onlara aktaramamaktadır.

Kocaların mutlu evlilik algılarına yönelik elde edilen bulgularda ise esnekliğin çok önemli olduğu görülmektedir. Çiftlerin birbirlerine karşı tutumlarının esnek olması mutluluğu perçinlediği, katı kuralcılığın ve gereksiz görülen söylemlerin ise aksi yönde etki ettiği belirgindir. Ancak esneklik, günümüz karı-koca yaşamında aşkın bir tutumdur ve ulaşılması güçtür. Çünkü gerçek olan esnek olandır. Gerçekliğe yakın olduğu içindir ki ulaşılması zordur. Gerçek olan, çiftlerin belirli prensip ve çizgilere sahip olup onlara göre yaşaması, bir başkasını da o çerçeveye oturtmaya çalışması değil, ilişkinin seyrini bireylerin özgür iradesine bırakmaktır. Ancak bu şekilde gerçek bir ilişkiye ulaşılabilir. Fakat günümüz ilişki düzeyleri böyle bir seyirden uzak, popüler kültür ve toplumsal algının baskısı altındadır. Tıpkı görselliğin ön planda olup akılcılığın toprağa gömüldüğü bir toplum gibi, ilişkilerin gerçekliği de başkalarının beklentilerine gömülmüştür. Beklentileri ve istekleri karşılayabilen kişinin "iyi" olarak algılandığı bir yaşamda mutlu evlilik bir alış veriştir. Bu alış verişin bozulduğu, yani çiftlerin birbirine kazık attıkları durumları ise kocalar entrika olarak algılamışlardır. Kocalar, mutlu evliliği kötüye götürecek olan şeylerin başında şüphe ve yalanı sıralamışlardır. Çağ ve Yıldırım'ın çalışmalarında yer verdiği algılanan eş desteği konusunun ise orta sınıf kocalar açısından hiç yer verilmeyen bir durum olduğu ortaya çıkmıştır.

Evlilik öncesinde ise kocaların algılarında olumsuz şeyler yoktur. Daha çok güzel ve olumlu şeyler düşünmüşlerdir. Bu durum, kocaların evliliğin ciddiyetini ve mahiyetini evlilik öncesinde tam olarak algılayamadıklarının bir göstergesidir. Kocaların bazıları evlenmeden önce evliliğe cinsellik olarak baktıklarını ifade etmiştir. Ancak evlilik sonrasında durumun hiç de öyle olmadığını, evliliğin sorumluluk gerektiren çok ciddi bir müessese olduğunu fark ettiklerini belirtmişlerdir. Kültürel olarak toplumumuz, evlilik öncesi kadının cinselliğine sıcak bakmamaktadır. Bu durum, erkeğin de cinsel olarak evlilik öncesinde aktif bir yaşam sürmemesi sonucunu doğurmaktadır. Bu yüzden cinselliğin, kocaların algılarında evlilik ile başlayabilecek bir süreç olarak yer aldığı düşünülmüştür. Bu durum evliliğin kültürel bir olgu olduğu ve kültürel olarak yerel ölçekte ele alınması gerektiğinin bir delilidir. Bu bağlamda, çalışmamız genellenebilir sonuçlar elde etmeyi amaçlamamıştır ancak araştırmamızda Türk toplumunda kocaların evlilik

memnuniyeti ile ilgili algı ve pratiklerine ilişkin önemli bilgiler de elde edilmiştir. Evlilik memnuniyeti ile ilgili algı ve pratikleri kocaların perspektifinden sunan çalışmamız, literatürde öncü bir yere sahiptir çünkü mevcut literatürde sosyoloji alanında doğrudan bu bakış açısı ile sunulmuş yerli bir çalışma mevcut değildir. Çalışmamız, kocalık ve babalık ile alakalı literatürdeki ilk çalışma olma özelliğine sahiptir.

Bu alanda Balıkesir ili dışında yapılacak olan çalışmalar, araştırmanın daha genellenebilir sonuçlara ulaşım sağlayacağı konusunda fikir verici olacaktır. Çalışmamız şehir hayatı süren kocalar üzerine yapılmıştır. Ülkemizde şehir ve kırsal hayatı arasında birçok farklılık mevcuttur. Çalışmanın kırsal alanlarda da gerçekleştirilmesi, kocaların evlilik memnuniyeti algısı ve pratikleri ile ilgili daha kapsayıcı bulgular elde etmesi ile mevcut literatüre katkıda bulunacaktır. Ayrıca, kocaların evlilik algılarının başka boyutlarının da incelenmesi, yazın alanına önemli bir katkı sağlayacaktır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmanın bulgularından hareketle, aileler ile ilgili alınacak kararlarda yetki sahibi olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın, kocalık ve babalık konularının da toplumsal yapı açısından ne kadar önemli olduğu hakkında toplumu bilgilendirmeye yönelik yayınlar yapabileceği önerilmektedir. Ayrıca Koca'nın (2013) araştırması ve bu araştırmanın bulgularına paralel olarak, ailelere yönelik problem çözme ve iletişim becerileri eğitimi verilmesi de önem arz etmektedir.

Bir başka dikkat çekmek istediğimiz nokta da, il ve ilçelerde hedef kitlelere yönelik uygulayıcılar olan hizmet uzmanlarının aile ile alakalı olan pratiklerinde kocaların da ailenin diğer üyeleri gibi bazı problemleri olabileceğini dikkate almaları ve bu problemlere yönelik çözümlerin de araştırılması gerektiğidir.

Son aylarda belediyelere bağlı olarak evlilik öncesi eğitim hizmeti vermeye başlayan evlilik okulları da bu tezin bulgularından hareketle sağlıklı ve sürdürülebilir bir evliliğin sağlanmasına yönelik eylemleri ders içeriklerine dahil edebilirler.

Aile ve aile hayatı ile ilgili olarak araştırma yapacak olan akademisyen ve araştırmacılar ise, halihazırda baskın olan feminist yazına ek olarak, erkeklere

yönelik araştırmalara da gereken önemi vererek bu konu ile alakalı daha kapsamlı bir anlayış geliştirilmesine katkıda bulunabilirler.

Kaynakça

- Aktürk, E. G. (2010). *Attachment Figure Transference, Caregiving Styles and Marital Satisfaction in Arranged and Love Marriages*. Ankara: Middle East Technical University Graduate School of Social Sciences.
- Al-Darmaki, F. R., Hassane, S. H., Ahammed, S., Abdullah, A. S., Yaaqeb, S. I., ve Dodeen, H. (2014). Marital Satisfaction in the United Arab Emirates: Development and Validation of a Culturally Relevant Scale. *Journal of Family Issues* , 1-27.
- Alea, N., ve Vick, S. C. (2010). The first sight of love: Relationship-defining memories and marital satisfaction across adulthood. *Memory* , 18 (7), 730-742.
- Aliyu, A. A., Bello, M. U., Kasim, R., ve Martin, D. (2014). Pozitivist and Non-Positivist Paradigm in Social Science Research: Conflicting Pradigms or Perfect Partners? *Journal of Management and Sustainability* , 4 (3), 79-95.
- Al-Krenawi, A. (2010). A study of psychological symptoms, family function, marital and life satisfactions of polygamous and monogamous women: Palestinian case. *Internaational Journal of Social Psychiatry* , 58, 79-86.
- Allen, S., ve Daly, K. (2002). The Effects of Father Involvement: A Summary of the Research Evidence. *Newsletter of the Father Involvement Initiative* , 1, 1-11.
- Amato, P. R., ve Marriott, B. H. (2007). A Comparison of High- and Low-Distress Marriages That End in Divorce. *Journal of Marriage and Family* , 69, 621-638.
- Anar, B. (2011). *Evli ve Çalışan Yetişkinlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Evlilik Doyumu ve İş Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Azim, R., ve Benson, H. (2012). *Hello? Goodbye! Marriage and divorce amongst celebrities*. Cambridge: The Marriage Foundation.
- Balıkçioğlu, E., ve Dalgıç, B. (2015, Haziran). Türkiye'de Orta Gelirli Sınıfın Profili. *Ekonomi, İşletme, Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi* , 1-15.
- Baran, M. (2013). *Kadınlara Verilen İletişim Çatışmaları Eğitiminin Evlilik Doyum Üzerine Etkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Barich, R. R., ve Bielby, D. D. (1994). Rethinking marriage: Change and stability in expectations. *Journal of Family Issues* , 139-169.
- Baskerville, S. (2004). *The Fatherhood Crisis: Time for a New Look*. Dallas, Texas: National Center for Policy Analysis.
- Beach, S., Sandeen, E., ve O'Leary, K. (1990). *Depression in Marriage*. New York: The Guilford Press.

- Beck, U. (2006). Living in the world risk society. *Economy and Society* , 35 (3), 329-345.
- Beck, U. (2009). *World at risk*. Cambridge: Polity Press.
- Bernard, J. (1972). *The Future of Marriage*. New Haven: CT: Yale University Press.
- Bhattacharjee, A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. Florida: University of South Florida.
- Bingham, J. (2013). *Survive the first ten years and marriage stays strong*. Londra: The Telegraph.
- Booth, A., ve White, L. (1980). Thinking about divorce. *Journal of Marriage and the Family* , 605-616.
- Boss, P. G., Doherty, W. J., La Rossa, R., Schumm, W. R., ve Steinmetz, S. K. (1993). *Sourcebook of Family Theories and Methods: A Contextual Approach*. NY, US: Plenum Press.
- Bromley, D. B. (1990). Academic contrubitions to psychological counselling: I. A philosophy of science for the study of individual cases. *Counselling Psychology Quarterly* , 3 (3), 299-307.
- Bumpass, L., ve Lu, H. (2000). Trends in cohabitation and implications for children's family contexts in the United States. *Population Studies* , 29-41.
- Burns, C. (1993). Race differences in marital well-being. *Journal of Marriage and the Family* , 724-732.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cann, R. M. (1999). Father, Families and The Future Fatherhood in An Historical Context. S. Birks, ve P. Callister içinde, *Perspectives on Fathering* (s. 41-49). Palmerston North: Center for Public Policy Evaluation.
- Clark, R. J., ve Cox, G. (2011). Fathers' Voices in the Child Welfare System: Not About Us Without Us. *Protecting Children* , 26 (1), 6-9.
- Clifford, L. B. (2002). Thinking of Divorce, but Staying Married. *Journal of Divorce & Remarriage* , 37 (1-2), 151-161.
- Cohen, P., ve Bianchi, S. (1999). Marriage, children, and women's employment: What do we know? *Monthly Labor Review* , 22-30.
- Creswell, J. W. (1997). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage.
- Çağ, P., ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler . *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 4 (39), 13-23.

- Çaha, Ö. (2010). *Sivil Kadın; Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum* (Cilt 2). Ankara: Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Çakı, F. (2016). Farklılaşan Dünyada Aile Politikaları ve Ailenin Geleceği. F. Çakı, F. Güngör, Ö. Sarı, S. A. Demir, S. Yılmaz, Y. Can, ve diğerleri, içinde, *Aile Sosyolojisi* (s. 275-311). İstanbul: Lord Matbaa.
- Çapkın, M. (2012). *Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelenk, Ö., ve Vijver, F. (2013). Perceived antecedents of marital satisfaction among Turkish, Turkish - Dutch, and Dutch couples. *International journal of Psychology* , 48 (6), 1165-1175.
- Çınar, L. (2008). *Evlilik Doyumu: Cinsiyet Roller ve Yardım Arama Tutumu*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, A., ve Fıfıloğlu, H. (1999). Loneliness and Marital Adjustment of Turkish Couples. *The Journal of Psychology* , 133 (2), 230-240.
- Dündar, Ö. Z., Durugönül, E., ve Arkan, A. (2011). Anne ve Baba sözcüklerine yüklenen anlamların bir incelemesi. *Contemporary Online Language Education Journal* , 1 (2), 25-34.
- Ebrahimi, E., ve Kimiaei, A. (2014). The Study of the Relationship Among Marital Satisfaction, Attachment Styles, and Communication Patterns in Divorcing Couples. *Journal of Divorce & Remarriage* , 55, 451-463.
- Erci, B., ve Ergin, R. (2005). Women's Satisfaction with Their Marriage in Turkey. *Marriage & Family Review* , 37 (3), 117-133.
- Erikson, H. H. (2001). Marital Quality Ten Years After the Transition to Parenthood: Implications of the Timing of Parenthood and the Division of Housework. *Journal of Marriage and Family* , 63, 1099-1110.
- Fears, C. S. (2015). *Fatherhood Initiatives: Connecting Fathers to Their Children*. Congressional Research Service.
- Fontana, A., ve Frey, J. H. (1994). *The Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Furedi, F. (2002). *Culture of Fear*. New York: Continuum.
- Garfinkel, H., ve Harvey, S. (1970). *Theoretical Sociology*. New York: Appleton-Century-Crofts.

- Gatzeva, M., ve Paik, A. (2011). Emotional and Physical Satisfaction in Noncohabiting, Cohabiting, and Marital Relationships: The Importance of Jealous Conflict. *The Journal of Sex Research* , 48 (1), 29-42.
- Ghose, T. (2013, 06 26). <http://www.livescience.com/>. 01 09, 2017 tarihinde <http://www.livescience.com/37777-history-of-marriage.html> adresinden alındı
- Given, L. M. (2008). *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
- Greeff, A. P., ve Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and Marital Satisfaction in Spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy* , 27, 247-257.
- Handel, G. (1985). *Central Issues in the Construction of Sibling Relationships*. NY: Hawthorne.
- Hatfield, E., Traupmann, J., ve Walster, G. W. (1978). Equity and extramarital sexuality. *Archives of Sexual Behavior* , 127-141.
- Hortaçsu, N. (1999). The first year of family - and couple- initiated marriages of a Turkish sample: A longitudinal investigation. *International Journal of Psychology* , 29-41.
- Hünler, O. S. (2002). *The Effects of Religiousness on Marital Satisfaction and The Mediator Role of Perceived Marital Problem Solving Abilities Between Religiousness and Marital Satisfaction Relationship*. Ankara: Middle East Technical University Graduate School of Social Sciences.
- Hünler, O. S., ve Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikolojisi Dergisi* , 18 (51), 99-108.
- Johnson, H. A., Zabriskie, R. B., ve Hill, B. (2008). The Contribution of Couple Leisure Involvement, Leisure Time, and Leisure Satisfaction to Marital Satisfaction. *Marriage & Family Review* , 40 (1), 69-91.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P., ve Huston, T. L. (1999). The Tripartite Nature of Marital Commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family* , 160-177.
- Jones, A. M. (2015). [divorce.lovetoknow.com /How_Long_Do_You_Have_ to_be_ Married_to_get ALIMONY](http://divorce.lovetoknow.com/How_Long_Do_You_Have_to_be_Married_to_get ALIMONY). August 16, 2016 tarihinde [divorce.lovetoknow.com:](http://divorce.lovetoknow.com/How_Long_Do_You_Have_to_be_Married_to_get ALIMONY) http://divorce.lovetoknow.com/How_Long_Do_You_Have_to_be_Married_to_get ALIMONY adresinden alındı
- Jose, O., ve Alfons, V. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy* , 33, 73-85.

- Keizer, R., ve Komter, A. (2015). Are Equals Happier Than Less Equals? A Couple Analysis of Similarity and Well-being. *Journal of Marriage and Family* , 77, 954-967.
- Knop, B., ve Brewster, K. L. (2015). Family Flexibility in Response to Economic Conditions: Fathers' Involvement in Child-Care Tasks. *Journal of Marriage and Family* , 1-10.
- Koca, D. A. (2013). *Bir Aile Eğitim Programının Evli Annelerin Evlilik Doyumu, Evlilikte Sorun Çözme Becerisi ve Psikolojik İyi Oluşuna Etkisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kubat, D. E. (2012). *Evli Bireylerde Aldatma Eğilimi ve Evlilik Doyumu İlişkisinin İncelenmesi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurdek, L. A. (2005). Gender and Marital Satisfaction Early in Marriage: A Growth Curve Approach. *Journal of Marriage and Family* , 67, 68-84.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık Rolü ve Çocuk Gelişimine Etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* , 4 (35), 79-91.
- Layder, D. (2006). *Sosyal Teoriye giriş*. (Ü. Tatlıcan, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Levy, F. (1998). *The New Dollars and Dreams*. New York: Russell Sage.
- Luo, S. C., Yue, G. Z., Zhaoyang, R., ve Xu, D. (2008). Predicting marital satisfaction from self, partner, and couple characteristics: Is it me, you, or us? *Journal of Personality* , 1231-1266.
- Mariano, C. (2000). Case study: the method. Chapter 10. *Nursing Research. A Qualitative Perspective* (2), 311-337.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist* . Chicago: University of Chicago Press.
- Miller, J., ve Tedder, B. (2011). *The Discrepancy Between Expectations and Reality: Satisfaction in Romantic Relationships*. Hanover: Hanover College.
- Mirecki, R. M., Chou, J. L., Elliott, M., ve Schneider, C. M. (2013). What Factors Influence Marital Satisfaction? Differences Between First and Second Marriages. *Journal of Divorce & Remarriage* , 54, 78-93.
- Olson, J. R., Marshall, J. P., Goddard, H. W., ve Schramm, D. G. (2014). Variations in Predictors of Marital Satisfaction Across More Religious and Less Religious Regions of the United States. *Journal of Family Issues* , 1-20.
- Opendakker, R. J. (2006, 01 01). *pure.tue.nl*. 12 26, 2016 tarihinde Eindhoven University of Technology: <https://pure.tue.nl/ws/files/1948695/Metis202565.pdf> adresinden alındı

- Özdal, F., ve Aral, N. (2005). Baba Yoksunu Olan ve Anne-Babası ile Yaşayan Çocukların Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi* , 6 (2), 255-267.
- Pehlivan, H. (2011). *Bilişsel Davranışçı Yaklaşım Temelli Psikoeğitim Programının Kadın Danışma Merkezine Başvuran Annelerin İyi Oluş Düzeyi, Evlilik Doyumu, Problem Çözme ve İletişim Becerilerine Etkisi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Raley, S. B., Mattingly, J. M., ve Bianchi, M. S. (2006). How Dual are Dual Income Couples? Documenting Change from 1970 to 2001. *Journal of Marriage and Family* , 68, 11-28.
- Rosowsky, E., King, K. D., Coolidge, F. L., Rhoades, C. S., ve Segal, D. L. (2012). Marital Satisfaction and Personality Traits in Long-Term Marriages: An Exploratory Study. *Clinical Gerontologist* , 35, 77-87.
- Sabatelli, R. M., ve Ripoll, K. (2004). Variations in Marriage over Time. M. Coleman, ve L. H. Ganong (Dü) içinde, *Handbook of Contemporary Families* (s. 79-95). Thousand Oaks: Sage.
- Saggino, A., Martino, M., Balsamo, M., Carlucci, L., Ebisch, S., Innamorati, M., ve diğerleri. (2015). Compatibility quotient, and its relationship with marital satisfaction and personality traits in Italian married couples. *Sexual and Relational Therapy* , 1-12.
- Sarı, T. (2012). *Evli Bireylerin Ebeveyn Algıları, Otomatik Düşünceleri ve Bağlanma Stilllerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schaefer, M. T., ve Olson, D. H. (1981). Assessing intimacy: The Die PAIR inventory. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7 , 47-60.
- Sığırcı, A. (2010). *Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu ile İlişkinin İncelenmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Stake, R. E. (1995). The art of case study research. *Thousand Oaks, CA: Sage Publications* , 49-68.
- Taşköprü, M. (2013). *Evlilik Doyumu ile Problem Çözme Becerileri, Stresle Başa Çıkma ve Evlilik Süresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temel, E. D. (2013). *Mediating Role of Marital Satisfaction in the types of Infidelity - Forgiveness, Trait Positive Affect - Forgiveness and Coping - Forgiveness Relationships in Married Men and Women*. Ankara: The Graduate School of Social Sciences, Middle East Technical University.

- TÜİK. (2011). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*. Ankara: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü.
- Waller, M. R., ve McLanahan, S. S. (2005). His and Her Marriage Expectations: Determinants and Consequences. *Journal of Marriage and Family* , 67, 53-67.
- Wang, Q., Wang, D., Li, C., ve Miller, R. B. (2014). Marital Satisfaction and depressive symptoms among Chinese older couples. *Aging & Mental Health* , 18 (1), 11-18.
- Wilcox, W. B., ve Wolfinger, N. H. (2008). Living and Loving decent: Religion and relationship quality among urban parents. *Social Science Research* , 828-843.
- Yıldız, A. (2013). *Anne Baba Tutumları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YN, G., EML, N., ve K., C. (2004). Foreplay, orgasm and after-play among Shanghai couples and its integrative relation with their marital satisfaction. *Sexual and Relational Therapy* , 19 (1), 65-78.
- Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli Bireylerin Benlik Saygısı, Kıskançlık Düzeyi, Evlilikteki Çatışmalar ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zhang, Y., ve Wildemuth, B. M. (2009). *Unstructured Interviews: Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*. Westpar,CT: Libraries Unlimited.

EK 1: MÜLAKAT FORMU

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

KOCALARIN EVLİLİK MEMNUNİYETİ ARAŞTIRMASI

Konu: Türk Ailesinde Kocaların Perspektifinden Evlilik Deneyimi ve Mutlu Evlilik Algıları: Balıkesir Kentsel Kocalar Örneği

Ana Araştırma Soruları:

Türk ailesinde kocalar evliliğe ve evlilik memnuniyetine hangi anlamları yüklemektedir?

Türk ailesinde kocalar evlilikleriyle ilgili hangi sorunları yaşamaktadır?

Türk ailesinde kocalar evlilikleriyle ilgili tehditler, riskler ve politikalar hakkında neler düşünmektedir?

AÇIKLAMA

Bu araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı Doç. Dr. Fahri ÇAKI'nın danışmanlığında Dinçer KANBUR tarafından yürütülmektedir. Araştırmanın amacı, Balıkesir'de ikamet eden kocaların evlilik deneyimleri ve evlilik memnuniyetleri algıları hakkında Birgi edinmektir. Bu araştırmaya katılmak herhangi bir risk taşımamaktadır ve katılımda gönüllülük esastır. Araştırmada toplanacak olan bilgiler tamamen ve sadece bilimsel maksatlarla kullanılacaktır. Araştırmaya katılan kişilerin gerçek isimlerini ve kimliklerini ifşa edecek hiçbir bilgi asla kullanılmayacaktır. Araştırmanın güvenilir sonuçlara ulaşabilmesi için katılımcıların gerçek ve samimi bilgiler vermesi büyük önem arz etmektedir. Mülakat yaklaşık 30 dakika sürecektir. Sizce de bir sakıncası yoksa süreci hızlandırmak ve kolaylaştırmak için mülakatı kayıt edeceğim.

Mülakat talebimi kabul ettiğiniz için teşekkür ederek başlamak istiyorum. İlk birkaç sorum sizi ve ailenizi genel olarak tanımaya yönelik sorular olacaktır.

MÜLAKAT SORULARI:

1) ARDALAN BİLGİLERİ

1. Öncelikle lütfen biraz kendinizden bahseder misiniz?
  - Kaç yaşındasınız?
  - Ne iş yaparsınız?
  - Kaç yıldır evlisiniz?
  - En son bitirdiğiniz eğitim dereceniz nedir?
  - Aylık ortalama toplam hane-halkı geliriniz nedir?

2. Şimdi biraz yaşam tarzınızdan bahsetmenizi isteyeceğim.

- Genel olarak nasıl bir yaşam tarzınız var?
- Boş zamanlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

3. Biraz da çocuklarınızdan bahsetmenizi isteyeceğim.

- kaç çocuk?
- Cinsiyetleri?
- Yaşları?
- Meşguliyetleri?
- Özel durumları?

4. Biraz da eşinizle ilgili bilgi rica edeceğim.

- Yaşı?
- İşi/mesleği)
- Eğitim seviyesi?
- Nasıl evlendiğiniz?

Şimdi bir koca olarak hakkınızda biraz daha ayrıntılı bilgi edinmek istiyorum.

EVLİLİK/KOCALIK DENEYİMLERİ

5) Nasıl evlendiğinizi anlatır mısınız?

6) Evliliğinizin şu anki durumundan bahseder misiniz? (evlilik süresi, çocuklar, önemli olaylar, vb.)

7) Evliliğinizi memnuniyet ve duygusal boyutlarıyla nasıl betimlersiniz? (Mutlu, mutsuz, problemlili, heyecanlı vb.)

8) Eşinizden ve çocuklarınızdan beklentileriniz nelerdi? Ne kadar bu beklentilere ulaştınız?

9) Eşinizin ve/veya çocuklarınızın bir koca/baba olarak size yeterli saygı ve sevgiyi sergilediklerini düşünüyor musunuz? Bu konuda sorunlar yaşıyor musunuz? Nasıl?

10) Evliliğinizde yaşadığınız diğer sorunlardan bahseder misiniz? (hastalıklar, ölümler, duygusal sorunlar, iş ve geçim sıkıntıları, evlilik-dışı ilişkiler vb.)

11) Tüm bu sorunlar evliliğinizi nasıl etkiledi?

12) Yaşadığınız sorunlarla ilgili yardım ve destek almak için başvurduğunuz kişiler var mı? Kimlerden ve nasıl bir yardım? (aile danışmanları, arkadaşlar, aile büyükleri vb.)

13) Evliliğinizi hala sürdürüyor olmanızı neye borçlusunuz?

EVLİLİĞİN VE KOCALIĞIN ANLAMI

14) Ailede karı-koca olmanın anlamını nasıl ve kimlerden öğrendiniz?

15) Karı ve koca olmanın anlamını ayrı ayrı anlatır mısınız?

16) Evlenmeden önceki evlilikle ilgili fikirleriniz nelerdi? Sonradan bu değişti mi? Nasıl?

17) Size göre mutlu bir evlilik nasıl bir evliliktir? Mutlu bir evliliğin zorunlu koşulları nelerdir?

EVLİLİĞİ/KOCALIĞI TEHDİT EDEN FAKTÖRLER, RİSKLER VE POLİTİKALAR

18) Sizce mutlu bir aile ve evlilik yaşamını riske atan önemli hususlar nelerdir? Bu konuda sizi korkutan endişelendiren hususlar nelerdir?

19) Bir koca ve/veya baba olarak sizin başarınızı tehdit eden veya sınırlayan aile-dışı faktörler olduğunu düşünüyor musunuz? Neler, nasıl sınırlayıcı oluyor?

20) Son olarak aile, kadın, çocuklar ve gençlerle ilgili devlet politikaları kapsamında sizi rahatsız eden uygulamalar ve tutumlar var mı? Neler, niçin rahatsız ediyor?

Sorularım burada sona ermiştir. Benim sormadığım ama sizin eklemek istediğiniz başka bir husus var mı? KATILIMINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

EK 2: ÖZGEÇMİŞ

30 yaşında ve iki yıllık evliyim. Üniversite hayatım öncesinde Rize'nin Güneysu ilçesinde Zavendik Köyü'nde yaşadım. Lisans eğitimim için İzmir'e gittim ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümünü bitirdim. Daha sonra Balıkesir Üniversitesi'nde İngilizce Okutmanı olarak çalışmaya başladım. Şimdi ise Balıkesir Üniversitesi'nde Sosyoloji alanında yüksek lisans yapıyorum. Farklı kültürler, sinema, teknoloji, yüzme ve kır gezileri ilgi alanım içerisindedir.